

Stenogrammid

XIII Riigikogu, VI Istungjärk, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 11.10.2017, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine

1. 14:05 Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (360 SE) kolmas lugemine

2. 14:08 Püsiasiustusega väikesaarte seaduse ja maapõueseaduse muutmise seaduse eelnõu (493 SE) esimene lugemine

3. 14:38 Eesti Haigekassa seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (512 SE) esimene lugemine

4. 15:46 Ravikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (514 SE) esimene lugemine

5. 16:33 Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja riikliku matusetoetuse seaduse kehtetuks tunnistamise ning nendega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (490 SE) esimene lugemine

6. 17:19 Perehüvitiste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (517 SE) esimene lugemine

7. 18:03 Okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seaduse muutmise ja sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu (518 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

14:02 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, tere päevast, keda veel ei ole näinud! Alustame kolmapäevast istungit. Kellel on soovi anda üle eelnõusid või arupärimisi? Andres Ammas, ole hea!

14:02 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Kuuel Riigikogu liikmel on arupärimine Eesti Panga presidendile Ardo Hanssonile. Nii härra Hansson kui ka teised Eesti Panga eksperdid, teiste hulgas näiteks Kaspar Oja, on juhtinud tähelepanu sellele, et Eesti viimase aja majandusnäitajate taustal (vähenenud tööpuudus, kasvav tööjõupuudus, kiirenenud majanduskasv ja inflatsioon) on majanduse täiendav stimuleerimine riigieelarve abil arusaamatu, ja panga president on korduvalt kritiseerinud valitsuse soovi jätta tuleva aasta eelarve defitsiiti. Arupärimise esitanud rahvasaadikud hindavad kõrgelt Eesti Panga eksperte, sellepärast, "soovides anda Teile võimaluse tuleva aasta eelarve menetlemise perioodil tutvustada veel kord oma vaateid kõigile Riigikogu liikmetele; eriti aga lootes, et ka koalitsioonisaadikud leiavad aega Teid kuulama tulla, on meil Teile järgmised küsimused." Oleme Eesti Panga presidendile esitanud kolm meie arvates olulist küsimust ja ka meie soov teile, head kolleegid, on sellega edasi antud. Kui Eesti Panga president saab meie ette astuda, oleks tore, kui me pööraksime sellele vastusele väärilist tähelepanu. Aitäh!

14:04 Esimees Eiki Nestor

(E. Nestor A. Ammasale: "Arupärimine on parlamentaarse kontrolli vorm, mitte intervjuu.") Aitäh! Kas on veel soove? Rohkem soove ei ole. Olen vastu võtnud ühe arupärimise ja kui see juhtumisi vastab Riigikogu kodukorraseaduse põhimõtetele, siis me saadame selle edasi.

Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Kohal on 78 Riigikogu liiget, puudub 23.

Päevakorra täpsustuseks ütlen niipalju, et kuuenda päevakorrapunkti arutelul, s.o Vabariigi Valitsuse algatatud perehüvitiste seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 517 esimene lugemine, teeb ettekande sotsiaalkomisjoni esimees Helmen Kütt.

1. 14:05 Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (360 SE) kolmas lugemine

14:05 Esimees Eiki Nestor

Alustame tööd tänase päevakorra punktidega. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 360 kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus. Austatud Riigikogu, kas võime minna lõpphääletuse juurde? Kuna eelnõu vajab seadusena vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust, siis teeme palun kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Kohal on 78 Riigikogu liiget.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 360. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

(Elevus saalis.) Palun rahu! Kõik on arusaadav, kõik on huvitav, aga sellegipoolest oli selle seaduse vastuvõtmise poolt 75 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seadus on vastu võetud.

2. 14:08 Püriasustusega väikesaarte seaduse ja maapõueseaduse muutmise seaduse eelnõu (493 SE) esimene lugemine

14:08 Esimees Eiki Nestor

Järgnevalt Vabariigi Valitsuse algatatud püriasustusega väikesaarte seaduse ja maapõueseaduse muutmise seaduse eelnõu 493 esimene lugemine. Algatajate ettekandja on riigihalduse minister Jaak Aab. Palun!

14:08 Riigihalduse minister Jaak Aab

Austatud Riigikogu esimees! Riigikogu liikmed! 1. jaanuaril 2004. aastal jõustus püriasustusega väikesaarte seadus, mille eesmärk on toetada väikesaarte arengut ja püriasustuse säilimist Eesti väikesaartel. Praegu elab Eesti väikesaartel rahvastikuregistri andmetel ligikaudu 1700 elanikku. Riigi ülesanne on neid kogukondi ja omavalitsusi elanikele teenuste pakkumisel toetada, sest väikesaarel on avalikke teenuseid osutada selgelt kulukam ja keerukam kui mandril. See puudutab selliseid omavalitsusi, mis kas on ise väikesaared või mille territooriumil asub mõni väikesaar. Püriasustusega väikesaarte seaduses reguleeritakse väikesaartele eraldatav toetus ning väikesaarte kogukondi toetavad riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, millega aidatakse kaasa sellele, et katta saarelisest eripärast tingitud täiendavat kuluvajadust. Seaduses reguleeritakse ka kohaliku tasandi kaasaráákimise võimalused ning näiteks transpordi, sideteenuste, elektrienergia ja saarevahiteenuse osutamine ning korraldus väikesaartel. Seaduses on sätestatud püriasustusega väikesaarte nimekirj. Nendele saartele eraldatakse riigieelarvest toetust ning nende kohta kehtivad seadusest tulenevad erisused. Kehtiv seadus loetleb püriasustusega väikesaared nimeliselt: Abruka, Kihnu, Kesselaid, Kõinastu, Manija, Osmussaar, Piirissaar, Prangli, Ruhnu, Vilsandi ja Vormsi. Seda nimekirja saab muuta vaid Riigikogus seadust muutes ning see ei sõltu püsielanikest kogukonna olemasolust väikesaarel. Seetõttu jätab seadus hõlmamata mõned väikesaared, kus on tegelikult püsielanike kogukond olemas, kuid samas kohustab eraldama toetust väikesaartele, kus mingil hetkel püsielanikkond puudub. Riigikogule esitatud seaduseelnõu eesmärk on väikesaarte võrdse kohtlemise tagamiseks lihtsustada

nimistu muutmist. Seaduses sätestatakse kriteeriumid, mille alusel püriasustusega väikesaari nimistusse arvatakse. See tagab, et saarte nimekirja lisamine toimub selgetel ja objektiivsetel alustel. Eesmärk on anda püriasustusega väikesaarte nimistu kinnitamise õigus kriteeriumi alusel Vabariigi Valitsusele, mis on kindlasti paindlikum lahendus ja võimaldab nimistut vajaduse korral igal aastal muuta. Väikesaare nimistusse või sealt väljaarvamise protsess oleks siis läbipaistev, süsteemne ja etteaimatav.

Seaduseelnõuga teeme ettepaneku kehtestada kriteeriumina viie püsielaniku olemasolu vähemalt kuue kuu jooksul kalendriaastas. Kriteeriumi valikul on lähtutud põhimõttest, et väikesaarel peaks püsivalt elama minimaalne kogukond, kes vajab teenuseid ja tuge. Prognoosi kohaselt lisanduks selle kriteeriumi heakskiitmise korral järgmisel aastal väikesaarte nimistusse üheteistkümne elanikuga Aegna saar, kaheksa elanikuga Naissaar ning viie elanikuga Väike-Pakri ja Kräsuli saar. Eelnõu kohaselt kehtestatakse esimene väikesaarte nimistu seaduse jõustumisel 2018. aastal ning sinna arvatakse kõik seni seaduses nimetatud väikesaared ja lisaks kriteeriumi täitvad väikesaared. Seega hakkaks nimistusse kuuluma 15 väikesaart, kus kõikjal elab ka püsielanikke. Edaspidi kinnitatakse nimistu muudatused iga aasta alguses ja nimistusse jäävad vaid viie elaniku kriteeriumi täitvad saared. Eelnõus tehakse valdkonnaseadustes sätestatu kohaselt ka muid muudatusi. Oleme võtnud suuna hakata omavalitsuste sihtotstarbelisi toetusi integreerima omavalitsuste tulubaasi. Sama põhimõtet järgime ka väikesaarte toetuse puhul, lisades toetuse tasandusfondi, kuid seejuures omavalitsuste tulusid mitte arvestades, selleks et toetust oleks võimalik eraldada ka näiteks Viimsi vallale, mille territooriumil asub mitu väikesaart.

Eelnõuga kaotatakse seadusest praktikas mittetoimiv kohustus tagada regulaarne liiniühendus iga seaduse nimekirjas oleva väikesaarega ning lähtutakse ressursside kasutamise otstarbekusest. Praktika on olnud selline, et regulaarne liinivedu väikesaarega avatakse siis, kui elanike arv on seal piisav, selleks et õigustada kulukat doteeritavat avalikku liinivedu. Kehtiv seadus seab kohustuse igal juhul tagada väikesaare transpordiühendus mandri või lähima suursaarega, seda ka juhul, kui reaalselt vajadust ja nõudlust regulaarse transpordiühenduse järele ei ole. Muudatus näeb ette tagada väikesaare transpordiühendus mandri või lähima suursaarega nii, nagu ühistranspordiseadus ette näeb. Lisavahendite vajadust uute transpordiühenduste loomise ja nimekirja lisanduvate väikesaartega ühenduse pidamise jaoks hinnatakse igal aastal riigi eelarvestrateegia koostamisel.

Muudatusena sätestatakse ka, et saarvaldades ei ole üldkogu kokkukutsumine kohustuslik, sest üldkogu kvoorumit suurema elanike arvu korral on kogemuste põhjal otsustades olnud väga raske kokku saada. Selle kvoorumi sisse arvatakse väikesaare üle 15-aastased püsielanikud.

Läbiva muudatusena lisatakse seaduse teksti võimalus, et väikesaar võib asuda linna territooriumil. Näiteks asub Aegna saar linna kui haldusüksuse territooriumil ja pärast haldusreformi hakkab Manija saar paiknema Pärnu linna kui haldusüksuse territooriumil.

2017. aasta riigieelarves on omavalitsuste toetusfondi kuuluva väikesaarte toetuse suuruseks 416 000 eurot ning olemasolevate saarevahide ametikohtade täitmiseks on ette nähtud 73 125 eurot.

Lisanduvate saarte tõttu on plaanis väikesaarte toetuse eelarvet suurendada ligi 100 000 euro võrra. Eelnõu kohaselt jõustuksid muudatused 1. jaanuarist 2018. aastal. Aitäh!

14:15 Esimees Eiki Nestor

Küsimused eelnõu algatajale. Arto Aas, palun!

14:15 Arto Aas

Aitäh! Austatud minister, aitäh, et see seaduseelnõu, mida on vähemalt paar aastat ette valmistatud ja mille üle on vaieldud, on lõpuks jõudnud siia saali! Küsin üle, kuidas saarte kogukonnad ise nüüd sellesse eelnõusse suhtuvad, kas kõik on sellega päri või on mingid vaidlused veel üleval. Küsin ka kulude kohta. Kas Riigikogule esitatud riigieelarve seaduse eelnõusse on see täiendav 100 000 eurot juba lisatud, et see supp ei läheks teiste väikesaarte jaoks lahjemaks, mis kindlasti tekitaks pingeid?

14:16 Riigihalduse minister Jaak Aab

Täna küsimuse eest! Riigieelarve seaduse eelnõus on neid lisakulusid arvestatud. Kindlasti lisandub tasandusfondi valemisse saarevahid komponent, milleks on ka teatud summa iga saare kohta arvestatud. Varem palkas saarevahid maavanem, nüüd läheb see ülesanne omavalitsusele, kes ise otsustab, kuhu ta saarevahid palkab, ja saab selleks ka vahendid. Mis puudutab üldse nende vahendite

suurust, siis need on olnud tõesti vist oma kümme aastat ühel tasemel, ma pean silmas seda väikesaarte toetust, mida on makstud toetusfondist. Kindlasti on riigieelarve läbirääkimistel kevadel üldse üleval tasandusfondi küsimus, kas me edaspidi hakkame seda kuidagi indekseerima, kas või tarbijahinnaindeksiga, sest teine osa omavalitsuste tulubaasist, üksikisiku tulumaks, põhimõtteliselt ju kasvab. On olnud väga äärmuslikke aegu, kui see ei ole kasvanud. Me peaksime tegelikult sama põhimõtet ka tasandusfondi juures arvestama, et vähemalt minimaalne kasv oleks seal olemas. Kindlasti tahaks, et ka väikesaarte toetus selle võrra ikkagi kasvaks.

Mis puudutab kooskõlastusi, siis saarte kogu on küll osa punktide suhtes olnud negatiivsel seisukohal. On välja toodud üldkogu küsimust, kas see peaks olema ikka kohustuslik. Olen ka ise käinud näiteks Kihnu saarel, kus on öeldud, et lootusetu on seda üldkogu kokku saada. Tegelikult on kohalikul omavalitsusel, ka nendel saarvaldadel või siis valdadel, kuhu kuulub väikesaar, võimalik sätestada ka üldkoguga seonduv ja tema võimalikud õigused. Nii et seda ära võetud ei ole.

14:18 Esimees Eiki Nestor

Andres Ammas, palun!

14:18 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav ettekandja! Jätkan eelmist küsimust. Saarte kogu on, nagu sa tead, esitanud kümneid kas küsimusi või ettepanekuid. Nendes kordub üks motiiv. Nad ei ole nõus riigi loobumisega väikesaartele oluliselt tähtsate ühenduste tagamisest ja riigi vastutuse vähenemisega selles asjas. Palun, kuidas sa seda etteheidet kommenteerid?

14:18 Riigihalduse minister Jaak Aab

Täna küsimast! Jah, ka komisjonis oli see küsimus üleval. Esiteks ütlen, et mitte millestki pole loobutud, lihtsalt praktilises elus on need ühendused teisiti korraldatud. Kui on ikka väiksem saar ja vähem elanikke – me ütleme ju, et viie elanikuga on ka püüasustusega väikesaar –, siis on leitud teisi lahendusi. Pidevat liinivedu ei ole doteeritud, vaid on muretsenud erinevaid transpordivahendeid. Näiteks eraldati väikesaarte programmist sellel aastal vahendid Piirissaarele hõljuki ostmiseks. Väikesaarte niisuguseid investeeringuid – mul on hea võimalus seda öelda – toetab ka väikesaarte programm, mille maht sellel aastal on 637 000 eurot. Sealt saab ka ühendustega seotud teatud väiksemaid investeeringuid toetada. See jätkub ka järgmisel aastal.

14:19 Esimees Eiki Nestor

Aivar Kokk, palun!

14:19 Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea minister! Vaatan neid väikesaari, aga ma ei näe kusagil Piirissaart. Kas ma ei oska seda siit leida või kuidas on nii, et Peipsi järv ei olegi nagu järv ja seal nagu ei olekski saari? Miks see üks saar, kuhu on natuke alla 100 inimese sisse kirjutatud, on seadusest välja jäänud?

14:20 Riigihalduse minister Jaak Aab

Võtan uuesti lahti seaduse teksti. Minu teada Piirissaar ikkagi selles loetelus on. Ta on kehtivas seaduses sees ja saab olema ka seaduse uues redaktsioonis. Piirissaar on selles püüasustusega väikesaarte seaduses sees.

14:20 Esimees Eiki Nestor

Tarmo Kruusimäe, palun!

14:20 Tarmo Kruusimäe

Täna! Hea ettekandja! Olles olnud 12 aastat Tallinna Linnavolikogu liige, on mulle meelde jäänud, et Tallinna volikogu on võtnud vastu väga kummalise õigusakti, millega seoses Tallinn ise ei pea Aegna saart väikesaareks. Ma arvan, et eelnevalt peaks Tallinna volikogu tühistama selle õigusakti, et te saaksite selle teemaga edasi minna. Ma ütlen lihtsalt meenutuseks, et Tallinn soovis kinnisvarabuumi ootuses rajada Aegna saarele põhikooli, kuigi tollel ajal oli sinna sisse registreeritud kaks elanikku.

Esmalt tuleks seda vaadata koos Tallinna linnaga, komisjoniga, sest muidu ei ole teie ettepanek lihtsalt vastuvõetav, praegu on tegemist kesklinna haldusterritooriumiga.

14:21 Riigihalduse minister Jaak Aab

Täna küsimuse eest! Tõesti, Aegna ei ole ka praegu püsiasustusega väikesaarte seaduse nimekirjas. Veel kord ütlen, et see on seaduses täpselt esitatud loetelu ja kõige suurem muudatus ongi see, et nende kriteeriumide alusel on võimalik seda nimistut muuta igal aastal, lähtudes ka sellest, kus siis püsielanikke on. Aegna saar saab selle seadusmuudatuse järgi püsiasustusega väikesaareks. Aegna saare kohta tehtud Tallinna otsuseid ei oska ma kommenteerida, ma peaksin täpsemalt vaatama, kas need on vastuolus olemasolevate seadusmuudatustega, aga seletuskirjas on isegi selline võimalus, et Aegna saarest võib näiteks linnaosa saada.

14:22 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

14:22 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea minister! Ma loen siit, et kui tahetakse osavallaks või linnaosaks saada ja pooled elanikest või üks elanik rohkem kui pooled teevad selle ettepaneku, siis on see võimalik. Kas siis, kui 27 Manilaiu elanikku otsustavad saada Rääma kõrval Pärnu linnaosaks, saabki nii olema? Või kui 52 Piirissaare elanikku soovivad saada osavallaks, kas siis nii saabki olema?

14:23 Riigihalduse minister Jaak Aab

Täna küsimuse eest! Õigus seda algatada on just nimelt sellel kvoorumil, mille sa ette lugesid, aga lõpliku otsuse teeb kohaliku omavalitsuse volikogu. Kas saar saab linnaosaks või osavallaks, see on volikogu ainupädevus ja seda ei saa keegi talle ette kirjutada. Aga teemat algatada, volikogu ees tõstatada on võimalik just sellisel moel.

14:23 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

14:23 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud härra minister! Kui põhjalikult on läbi kaalutud selle seaduseelnõu rahvuskultuurilised aspektid ja teiselt poolt riigi julgeolekuga seotud aspektid? Leidsin seletuskirjast ainult ühe märkuse, et mõju riigi julgeolekule ei ole. Aga samas ma tean, et varem on kogu see saarte küsimus alati omanud teatud julgeolekulist aspekti.

14:24 Riigihalduse minister Jaak Aab

Täna küsimuse eest! Kui ministeeriumid eelnõu kooskõlastasid, siis nad tõenäoliselt vaatasid ka selle küsimuse üle. Üritades üldiselt vastata, ütlen, et kui nimistus on rohkem neid väikesaari, kus on olemas nii omavalitsuse kui ka riigi toetus ja huvi, siis minu arvates see ainult parandab julgeolekulist aspekti.

14:24 Esimees Eiki Nestor

Igor Gräzin, palun!

14:24 Igor Gräzin

Austatud härra minister, ma palun väga vabandust! See küsimus ei ole teile ja see ei ole kuidagi teiega seotud. Ma lihtsalt kasutan seda võimalust, et mulle on antud mikrofon. Mul on juhatajale protseduuriline küsimus. Siia jõudes ma nägin, et eelnõu 360 on tirtsti! läbi hääletatud. Mis sa kostad, kiired poisid! Mida ma oleksin pidanud tegema, kui täna, nagu selgus, oli Riigikogu eest kadunud 20 parkimiskohta ja igale poole mujale autot parkides saab kaela parkimiskontrollid? Muide, trahvi esitan ma Riigikogule kinnimaksmiseks. Oleksin ma seda teadnud, et te sihukest pulli tegema hakkate ja parkimise siin ära likvideerite, siis ma oleksin hakanud kodust tund aega varem jala tulema. Kuidas see

olukord edaspidi on? Ma palun väga selget vastust, sest sellel on protseduuriline tähendus. Mul on õigus siia mitte tulla, kui ma ei pea seda vajalikuks. Praegusel juhul ma pidasin seda vajalikuks. Muide, võib võtta viieminutilise juhataja vaheaja, visata asjale pilk peale ja siis öelda, mida teha, juhatus.

14:25 Esimees Eiki Nestor

See märkus ei ole istungi läbiviimise kohta. Ole hea, Igor Gräzin, ära sega istungit! Kalle Laanet, palun!

14:25 Kalle Laanet

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Saarte kogu on saatnud põhiseaduskomisjoni liikmetele ühe kirja. Selle kolmas seisukoht on, et pühasustusega väikesaarte nimistu muutmise ja täiendamise õiguse äravõtmine Riigikogult ja selle andmine Vabariigi Valitsusele, kellel võib üldse puududa järjepidevuslik arusaam, antud eelnõus esitatud asustuse kriteeriumide loomise näite põhjal ... Kuidas te vastate sellele, kas valitsusel on järjepidevuslik arusaam ikka alles või võib see kaduda?

14:26 Riigihalduse minister Jaak Aab

Täna küsimuse eest! Ma usun, et enamikus valdkondades, mida Eesti riigis kuidagi juhivad valitsus ja ministeeriumid, on ikka järjepidev nägemus asjadest kogu aeg olemas olnud. Aga see eelnõu on valitsuse ettepanek. Kui Riigikogu tahab siin midagi muuta, siis see on teie kätes, te saate muudatusettepanekuid teha. Puhtalt ratsionaalse mõistusega võttes tuleb öelda, et oleks küll keeruline, kui igal aastal peaks seadust selle nimistu pärast muutma hakkama. Objektiivsem oleks, kui pühasustusega väikesaarel oleksid kindlad kriteeriumid ja saaks operatiivselt seda nimistut muuta. Selle taga on ka toetused. Mõnda väikesaart on ju ebavõrdsest koheldud, kuna seal on pühasustus tekkinud, aga kui Riigikogu seadust ei muuda, siis ta toetust lihtsalt ei saa. Aga siis oleks võimalik seda iga aasta ikkagi revideerida.

14:27 Esimees Eiki Nestor

Tarmo Kruusimäe, palun!

14:27 Tarmo Kruusimäe

Täna, hea juhataja! Hea ettekandja! Jäin kuulama teie vastust. Te ütlesite, et Aegna saarest võib saada ka linnaosa. Erinevalt teist olen ma teisel arvamisel: kaheksast elanikust ei piisa linnaosaks saamiseks. Küll aga seab see kahtluse alla selle jutu siiruse, nagu soovitaks pühasustusega väikesaarte elu edendada, kui te juba eos näete ette, et tegemist hakkab olema ühe eraldiseisva Tallinna linnaosaga. Kas see ei ole riigi raha suunamine, ütleme, Tallinna linna, kes nii või teisiti ei ole selle raha hea peremees? Teil peaks olema ju asjaga lähim kontakt ja seetõttu ka uusi teadmisi, kas me hakkame selle seadusmuudatuse tõttu rääkima linnaosast või räägime ikka Aegna saarest.

14:28 Riigihalduse minister Jaak Aab

Täna küsimast! Ma lihtsalt ütlesin, et seaduses on selline võimalus olemas. Ka Riigikogu liige Peeter Ernits küsis, millistel tingimustel see võib juhtuda. See on siin kirjeldatud. Alati on lõplik otsus, kas saarest saab osavald või linnaosa, kohaliku omavalitsuse volikogu käes. Ma tõin selle näite, ma ei ütle, et Aegna peab linnaosaks saama. See ei ole seaduse tasandil otsustatav. See otsus on antud omavalitsuse kätte.

Mis puudutab toetuse saamist, siis kõiki pühasustusega väikesaari käsitletakse võrdsest. Viimsis tekib selle muudatuse tõttu kaks väikesaart ja kuigi Viimsi muidu tasandusfondist raha ei saa, siis selle seaduse aluselt ta sealt raha saab. Siin ei arvestata seda, et seal on tulumaksu laekumine nii hea ja ta tasandusfondist muidu raha ei saa. Sama vastus on ka Tallinna kohta, Tallinna ei ole kuidagi erinevalt koheldud. Samamoodi võib ka näiteks Viimsi, jah, välja tuua.

14:29 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

14:29 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea minister! Üks küsimus enda harimiseks. Kui väikesaarel elab viis inimest, siis nad peavad kahel aadressil elama. Aga kui seal elab suur pere või äkki elab kuus inimest ühel aadressil? Mis see loogika siin tegelikult on? Või kui on peres isa, ema ja seitse või kuus last?

14:29 Riigihalduse minister Jaak Aab

Täna küsimast! Ühes eelnõu variandis oli kunagi see kahe aadressi nõue sees, nüüd seal ei ole enam seda, et kas üks suits või kaks suitsu. Praegu on siin öeldud, et võib olla ka üks suits, kui selles majas elab viis inimest. Siis on see juba väike kogukond, on viis püsielanikku ja see saar läheb selle kriteeriumi alla. Seega ei pea olema kaks aadressi.

14:30 Esimees Eiki Nestor

Eelnõu algatajale rohkem küsimusi ei ole. Põhiseaduskomisjoni ettekandja on Kalle Laanet. Palun!

14:30 Kalle Laanet

Hea juhataja! Minister ja kolleegid! Riigikogu põhiseaduskomisjon arutas seda seaduseelnõu 25. septembril 2017. aastal. Istungist võtsid osa Marko Pomerants, Jüri Adams, Helmut Hallemaa, Ivari Padar, Jaak Madison, Kalle Laanet, Lauri Luik, Mart Nutt, Peeter Ernits ja Tiit Terik ning nõunikud Erle Enneveer, Karin Tuulik ja Kristo Varend. Puudus Arto Aas. Kutsutud olid minister Aab, Rahandusministeeriumi regionaalhalduse osakonna nõunik Kaie Kungas ja kohalike omavalitsuste finantsjuhtimise osakonna juhataja Sulev Liivik.

Millest siis seal räägiti? Härra minister andis ülevaate seaduseelnõu sisust. Ma ei hakka seda üle kordama, ta andis teile just äsja piisavalt põhjaliku ülevaate nendest muudatustest. Mida siis küsiti? Mina küsisin, mille järgi hakatakse edaspidi hindama seda, kas väikesaarel elab püsivalt viis elanikku, kas aluseks on üksnes registreeritud elukoht või peavad need inimesed ikkagi füüsiliselt saarel elama. Minister vastas, et edaspidi arvestatakse isikute rahvastikuregistris kirjas olevat elamiskohta ehk kui väikesaarel on rahvastikuregistri järgi viis elanikku vähemalt kuue kuu jooksul aastas, siis arvestatakse see saar püsiuasustusega väikesaareks. Peeter Ernits ütles, et tema poole on pöördunud üks kodanik ja märkinud, et Vabariigi Valitsus ei ole eelnõu koostamisel arvestanud ühtegi Eesti Saarte Kogu sisulist ja konstruktiivset ettepanekut. Eesti Saarte Kogu on juhtinud Vabariigi Valitsuse tähelepanu eelnõu mitmele puudusele, aga Vabariigi Valitsus ei ole seda arvestanud. Kuidas Vabariigi Valitsus seda kommenteerib ja miks ei ole Eesti Saarte Kogu ettepanekuid arvestatud? Minister vastas, et valitsus on Eesti Saarte Kogu ettepanekuid põhjalikult arutanud ja osaliselt ka arvestanud. Eesti Saarte Kogu arvates on peamine probleem see, et püsiuasustusega väikesaarte nimistu kehtestatakse edaspidi Vabariigi Valitsuse määrusega. See muudatus on aga vajalik seetõttu, et püsiuasustusega väikesaarte nimistut võib olla vaja tihti muuta ning ei ole mõistlik teha seda seadusega Riigikogu tasandil. Seadus sätestab edaspidi kriteeriumid, mille alusel valitsus püsiuasustusega väikesaarte nimistusse saari lisab või neid sealt välja võtab. Minister märkis, et ta ise kohtus hiljuti Mark Soosaarega, kellel on eelnõu kohta ettepanekuid, aga selleks hetkeks oli Vabariigi Valitsus juba andnud eelnõu Riigikogu menetlusse. Minister soovitas härra Soosaarel esitada need ettepanekud Riigikogule, et Riigikogu põhiseaduskomisjon saaks neid eelnõu menetluse käigus arutada ning soovi korral muudatusettepanekutena esitada. Härra Pomerants tegi ettepaneku kaasata eelnõu teise lugemise ettevalmistamisse huvigruppe, sh Eesti Saarte Kogu. Härra Ernits küsis, kas nende väikesaarte kohta, mis pärast 15. oktoobril toimuvaid kohalike omavalitsuste volikogude valimisi asuvad linnalise alluvusega saartel, nagu näiteks Manija, enam püsiuasustusega väikesaarte seadus ei kehti. Minister vastas, et püsiuasustusega väikesaarte seadus kehtiks edaspidi ka linnalise alluvusega väikesaarte kohta. Härra Hallemaa küsis, miks muudetakse selle seadusega ka maapõueseadust. Komisjoni esimees vastas, et tema teada on maapõueseaduse muudatused puhtalt tehnilised. Härra Adams küsis, miks on eelnõu § 1 punktide 3, 7, 8, 11 ja 13 ja eelnõu § 2 jõustumise ajaks ette nähtud 2018. aasta 1. jaanuar, kui ülejäänud eelnõu jõustub tavakorras. Kaie Kungas Rahandusministeeriumist vastas, et 2018. aasta 1. jaanuarist jõustuvad sätted on seotud väikesaarte toetusega, mis makstakse välja järgmisel aastal. Käesoleval aastal on see väikesaartele juba välja makstud. Muudatused, mis on seotud asjaoluga, et väikesaar võib edaspidi asuda ka linna territooriumil, võiksid jõustuda üldises korras, kuna pärast kohalike omavalitsuste volikogude valimisi 15. oktoobril hakkab näiteks Manija saar paiknema Pärnu linna territooriumil. Härra Adams küsis, miks on eelnõu § 1 punktis 12 sätestatud, et saarvallal või

saarelise osaga kohaliku omavalitsuse üksusel on väikesaarel asuva kinnisasja ostueesõigus. Adams märkis, et talle teadaolevalt kehtib alates 1993. aastast kinnisvaratehingute puhul kogu Eesti territooriumil omavalitsuste ostueesõigus. Kaie Küngas vastas, et eelnõuga ei muudeta kõnealust ostueesõigust reguleerivat sätet sisuliselt. Seda muudetakse üksnes niipalju, et sõnad "saarelise osavallaga vallal" asendatakse sõnadega "saarelise osaga kohaliku omavalitsuse üksusel". See tähendab, et kinnisasja ostueesõigus saab kehtida ka linna territooriumil paikneval väikesaarel. Adams sõnas, et tema arvates on arusaamatu eelnõu § 1 punktis 7 sätestatud püsiasustusega väikesaarte seaduse § 6¹, mis reguleerib ühel aadressil elavate elanike ootusi. Kaie Küngas vastas, et see säte tähendab seda, et kui viis väikesaarel elavat isikut on registreeritud ühel aadressil, siis nende kohta ei kehti püsiasustusega väikesaarte seaduse §-dest 5 ja 6 tulenevad saare üldkogu puudutav regulatsioon ning osavalla ja linnaosa moodustamise ettepaneku tegemise õigus. Sellega püütakse vältida olukorda, kus näiteks üks väikesaarel elav leibkond saaks moodustada osavalla või linnaosa. Ivori Padar küsis, kui suur on riigieelarves ettenähtud toetus väikesaartele. Minister vastas, et toetuse suurus on 416 000 eurot. Paraku on see toetus püsinud kümme aastat samal tasemel. Üks suurem teema, mida tuleb Vabariigi Valitsusel arutama hakata, on omavalitsuste tasandusfondi indekseerimine, selleni jõutakse ilmselt 2019. aasta riigieelarve läbirääkimistel. Siis on võimalik suurendada ka väikesaartele ettenähtud toetust, oli ministri vastus.

Mida otsustati? Teha ettepanek saata eelnõu täiskogu päevakorda 11. oktoobriks ehk tänaseks (konsensuslik otsus), teha ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada (konsensuslik otsus), teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva ehk 25. oktoober 2017 kell 17.15 (otsus oli konsensuslik) ja määrata ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liige Kalle Laanet (otsus oli konsensuslik). Aitäh!

14:38 Esimees Eiki Nestor

Kas komisjoni ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Aitäh, Kalle Laanet! Avan läbirääkimised. Kõnesoove ei ole. Eelnõu 493 esimene lugemine on lõpetatud. Määrati muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 25. oktoobri kell 17.15.

3. 14:38 Eesti Haigekassa seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (512 SE) esimene lugemine

14:38 Esimees Eiki Nestor

Järgnevalt Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Haigekassa seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 512 esimene lugemine. Ettekandja algataja nimel on tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski. Palun!

14:38 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Hea meel on teile tutvustada Eesti Haigekassa seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 512. Esiteks räägin natukene taustast. Eesti Haigekassa seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu on tervishoiu rahastamise mõttes väga põhimõtteline eelnõu, mis suurendab riigi panust tervishoidu ja tagab ravikindlustussüsteemi jätkusuutlikkuse. Võib öelda, et tegemist on muudatusega, mida on olnud vaja juba väga ammu ja millest on varasematel aastatel mitmed spetsialistid väga palju rääkinud, aga mille tegemiseni siiani poliitiliste otsuste mõttes jõutud ei olnud.

Rahvusvahelises võrdluses on Eesti avaliku sektori kulutused tervishoiule suhtena SKT-sse teiste Euroopa riikide kulutustega võrreldes üsna väikesed. Eestis oli avaliku sektori tervishoiukulutuste osakaal SKT-s 2015. aastal 4,9%, OECD keskmine oli 6,5% ja Euroopa Liidu keskmine 7,8%. Seega võime öelda, et oleme tervishoidu küllaltki vähe panustanud. Arvestades seda, kui vähe me oleme panustanud, oleme suutnud tervishoiu targa juhtimise abil saada üsna head tervishoiuteenust, aga loomulikult tahame paremat.

Nii rahvusvahelised kui ka riigisisised uuringud ja prognoosid on näidanud, et Eesti tervishoid sõltub peamiselt tööhõivel põhinevast rahastamisest, mis tekitab tulubaasi kontekstis ja meie võimekuses

tagada heal tasemel ja kättesaadavat tervishoiuteenust kasvavaid raskusi. See tuleneb meie demograafilisest olukorrast, kus ühelt poolt kasvab elanikkonna vananemise tõttu nende inimeste hulk, kes rohkem tervishoiuteenust vajavad, ja teisest küljest väheneb nende inimeste hulk, kes tervishoiusüsteemi oma tööjõumakse panustavad.

Juba 2005. aastal juhiti Maailma Terviseorganisatsiooni tehtud Eesti tervishoiu rahastamise süsteemi hinnangus tähelepanu, et Eesti ravikindlustussüsteem on erandlik, tuginedes peamiselt tööjõumaksudele. Ikka on tehtud meile neid soovitusi, et võiksime ainult tööjõumaksudel põhinevast süsteemist edasi minna ja täiendada olemasolevat süsteemi muude, stabiilsemate tuludega, nii nagu mitmed teised riigid Euroopas on teinud.

Kuna neid muudatusi tehtud ei ole, siis oleme järk-järgult näinud olukorra teatavat, aga järjepidevat halvenemist, mida Eesti patsiendid on tundnud arstiabi kättesaadavuse vähenemise või järjekordade pikenemise kaudu. Eurostati 2014. aasta üleeuroopalise sisetulekute ja elamistingimuste uuringu andmetel on Eestis tervishoiu katmata vajadus teiste Euroopa riikidega võrreldes üks suuremaid. Eestis jäi 2013. aastal 11,3%-l üle 16-aastastest elanikest abi saamata, sest see oli kas liiga kallis, liiga kaugel või oli järjekord liiga pikk. Üle 65-aastaste hulgas oli see osakaal veelgi suurem – 16,1%. Selles edetabelis edestab Eestit vaid Läti (12,5%), samas on Euroopa Liidu keskmine osakaal ligi kolm korda väiksem, olles 3,6% tasemel. Seega, arstiabi kättesaadavuse halvenemine, mida meie inimesed tunnetavad, on seotud eeskätt Eesti Haigekassa piiratud eelarvega, mis on aastast 2013 olnud püsivalt negatiivne. Teenuste tagamiseks olemasolevas mahus on olnud vaja kasutada haigekassa varem kogunenud jaotamata tulemit. Eks haigekassa eelarve struktuurne puudujääk ole märk sellest, et süsteemi pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleb muuta rahastuspõhimõtteid ja täiendada olemasolevat, tööhõivel põhinevat tulubaasi muude riigieelarveliste tuludega. Sellest tulenevalt otsustas Vabariigi Valitsus Sotsiaalministeeriumi ettepanekul 23. aprillil s.a need muudatused heaks kiita. Nüüd ongi need ettepanekud selle eelnõu kujul teie ette jõudnud.

Räägin nendest ettepanekutest lähemalt. Ettepanekud võib jagada kahte ossa, esimene osa neist puudutab tulubaasi laiendust ja teine tervishoiukorralduslikke muudatusi, mida samal ajal tehakse. Esiteks räägin rahast. Tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkuse tagamiseks otsustati laiendada Eesti Haigekassa tulubaasi ja panustada täiendavalt eelarvesse, tehes seda mittetöötavate vanaduspensionäride pensionilt arvestatud riigieelarvelise eraldise abil, mille suurus on järgmisel aastal 7%, 2019. aastal 10%, 2020. aastal 11%, 2021. aastal 12% ja 2022. aastal 13% mittetöötavate vanaduspensionäride keskmisest pensionist. Praegu mittetöötavad pensionärid ravikindlustussüsteemi ei panusta ja töötavate inimeste palkadelt makstav sotsiaalmaksu ravikindlustuse osa katab ka nende ravikulud, kuna nad on seaduse mõttes võrdsustatud isikud.

Eelnõu kohaselt hakatakse riigieelarvest iga kuu haigekassa eelarvesse tasuma täiendavat eraldist iga mittetöötava pensionäri pensioni kohta. Eraldist arvestab Sotsiaalkindlustusamet, kuna seal on olemas nii riikliku pensioni kuluandmed kui ka ligipääs töötamise registri andmetele. Lisaks otsustati haigekassa tulubaasi laiendamise raames muuta osa riigieelarvest rahastatavaid teenuseid Eesti Haigekassa rahastatavateks, et vähendada rahastamise killustatust ja suurendada tervishoiusüsteemi tõhusust. Neid muudatusi tehakse järk-järgult. 2018. aastal antakse etapi viisi osa seni riigieelarvest rahastatavatest teenustest haigekassale üle, näiteks täiskasvanute hambaravi, kiirabi, viljatusravi kulude hüvitamine ja mõned muud rahastamiskohustused. 2018.–2021. aasta riigi eelarvestrateegia raames on otsustatud eraldada Eesti Haigekassale mittetöötavate vanadus- ja rahvapensionäride eest 2018. aastal 89 miljonit eurot, 2019. aastal 133 miljonit eurot, 2020. aastal 153 miljonit eurot ja 2021. aastal 176 miljonit eurot. Riigieelarvest rahastatavate teenuste eest antakse haigekassale 2018. aastal täiendavaid ülesandeid järgmisel aastal 55 miljoni euro eest, 2019. aastal 87 miljoni ja 2020. aastast alates 100 miljoni euro eest. Eelnõuga kavandatud muudatuste tulemusena suunatakse tulubaasi ja tervishoiukulude konsolideerimise tulemusena tervishoiuteenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamisse puhtaid lisavahendeid n-ö netomõjuna, puhasmõjuna järgmisel aastal 34 miljonit eurot, 2019. aastal 46 miljonit eurot, 2020. aastal 53 miljonit eurot ja 2021. aastal 76 miljonit eurot.

Siseministeeriumi ettepanekul antakse eelnõuga ravikindlustus usuliste ühenduste registrisse kantud kloostri liikmeskonda kuuluvatele munkadele ja nunnadele. See teema on olnud mõnda aega ka avalikul arutelul. Me anname selle võimaluse, et usulised ühendused ei peaks tegelema erinevate skeemidega, selleks et munkadele ja nunnadele ravikindlustust tagada. See puudutab Eestis kokku ligi 80 inimest. Lisaks on kavas pikem plaan tervishoiukulude konsolideerimise kohta järgmisel aastal. Nagu öeldud, teeme seda etapi viisi ja osapooltega läbi rääkides, selleks et maandada võimalikke riske nende

teenuste rahastamise korraldamise üleminekul. Järgmisel aastal puudutab see kaheksat teenust: hambaraviteenus, millest ma juba rääkisin, sügava vaimupuudega täiskasvanute hambaraviks vajaliku üldanesteesia tagamine, kiirabi, viljatusravi kulude hüvitamine, HIV-i ja aidi ravikonsiiliumi töö toetamine, meremeestele ööpäevaringse eesti- ja ingliskeelse meditsiinilise kaugkonsultatsiooni võimaluse tagamine laevadel, täiendav ravimihüvitis, millest räägime järgmises päevakorrapunktis, ning perearstide asendustasud. 2019. aastast lisanduvad HIV-ravimid, immuunpreparaatide soetamine, ravikindlustamata isikute vältimatu abi rahastamine, tuberkuloosiravimite soetamine ja antidoodid, seejärel veel riikliku siirdamisasutuse ülesannete täitmise tagamine ja residentuuri konsolideerimine. Järgmisel aastal teenuste konsolideerimise kontekstis nende teenuste sisulises korralduses muutusi ei toimu. Siin on olnud teatud hirmusid, et kui kiirabi läheb haigekassa korraldada, kas siis kiirabiteenust saavad ainult ravikindlustatud isikud jne. Kinnitan, et mingisuguseid sisulisi muutusi teenuse mahus sellega ei kaasne. Teenuseid, mis olid enne korraldatud näiteks Terviseameti kaudu, hakatakse edaspidi korraldama lihtsalt haigekassa kaudu. Aga loomulikult võimaldab eri kulude kokkuviimine sünergilisemat ja terviklikumat vaadet kuludele ja selle kaudu kindlasti lõppkokkuvõttes paremat tervishoiusüsteemi juhtimist.

Loomulikult eeldavad muudatused, mis puudutavad konsolideerimist, ka haigekassa töö teatud ümberkorraldamist. Lisaülesanded tähendavad haigekassale ka teatud määral lisakulu. See kulu on välja arvatud, järgmisel aastal on haigekassa see kulu ligikaudu pool miljonit eurot, mis kaetakse haigekassa eelarvest. Loomulikult on vajalikud ka mõned IT-arendused. Teiselt poolt on lisavahendid, mis haigekassale eraldatakse, valitsuses kokku lepitud ja ka haigekassa nõukogus on antud n-ö riigi suunis, et lisavahendid lähevad prioriteetselt eriarstiabi ravijärjekordade lühendamiseks. Ma arvan, et see on ülevaatlikult kõik. Aitäh!

14:51 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ettekandjale. Andres Ammas, palun!

14:51 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Palun räägime veel natuke rahast. Mind huvitab reserve küsimus. Siin on kindlasti võimalikud mitu lähenemist, aga äkki sa tutvustad, millise tehtega jõuti just selle 5,4%-ni või miks selle juurde pidama jäädi. Ühelt poolt ütleb alalhoidlik meel, et äkki ei peaks vähendama, võiks jääda 6%, teiselt poolt, kui lugeda seda ettepanekute tabelit, siis mulle tundub, et arstide liit ja haiglate liit tahaksid seda veel vähendada. Palun selgita seda loogikat natuke!

14:51 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Suur tänu! Vabandust, et see jäi rääkimata! Tõepoolest, praegu on haigekassal peale iga-aastase põhitulu kolm allikat, millest on võimalik tervishoiuteenuseid või seadusest tulenevaid ülesandeid finantseerida. Esiteks on selleks jaotamata tulek, juhul kui seda on ja seda veel praegu on. Viimastel aastatel, nagu ma mainisin, kui haigekassa on jooksva aastal läinud miinusesse, siis on raha tulnud sellest jaotamata tulekust, mis on haigekassasse kogutud varasematel aastatel, kui ajad olid paremad. Peale selle on seadusega paika pandud kaks kaitsereservi. Üks on riskireserv, mille suurus on 2% eelarvest, ja teiseks on reservkapital, mille suurus on 6% aastaeelarvest. Ühte nendest võib kasutada valitsuse loal ja nõukogu ettepanekul ning teist võib kasutada haigekassa nõukogu otsusel, mõlemad on ette nähtud erakorralise olukorra puhuks. Nende reserve loomise loogika on olnud selles, et olukorras, kus ravikindlustuse eelarve põhineb peaaegu 100% tööjõumaksul, tähendab majanduskriis, kui see on piisavalt järsku tekkinud ja majanduslangus on olnud suur, haigekassa tulude väga kiiret vähenemist. Selleks et haigekassa ei muutuks kohe esimestel kuudel maksejõuetuks, nii et ei saa enam osutada tervishoiuteenust, kuna ära on kukkunud tulud, mida maksuamet iga kuu sotsiaalmaksu laekumise pealt haigekassale maksab, on loodud puhver. Selle algne loogika, ütlevad haigekassa esialgse seaduse juures olnud inimesed, oli laias laastus see, et haigekassa suudaks katta oma kohustusi umbes kahe kuu jooksul, ka siis, kui tulud drastiliselt vähenevad. Edasi peaks igal juhul, kui majanduslangus peaks olema piisavalt suur, otsima teisi viise, kuidas seda olukorda lahendada. Olukorras, kus me oleme tulubaasi laiendanud, on kaks põhjust, miks me oleme arvanud, et selle 6% asemel võiks olla 5,4%. Esiteks see, et uue süsteemiga väheneb haigekassa tulude seotus tööjõumaksudega, kuna see eraldi, mis tuleb, ei põhine mitte tööjõumaksudel, vaid riigieelarvelisel eraldisel, mis on seotud pensionidega, ja pensionid majanduskriisi ajal teatavasti automaatselt ei

vähene. Teisipidi on seal olemas ka automaatne stabilisaator, sest kuna riik maksab eraldist ainult mittetöötavate pensionäride eest, siis majanduskriisi saabumise korral eakate tööhõive, nagu ka üldine tööhõive ühiskonnas, väheneb, mis tähendab, et mitmed eakad muutuvad töötavatest mittetöötavateks, mille tõttu haigekassa tulud automaatselt selle võrra suurenevad. Ehk see automaatne stabilisaator võimaldas valida selle mudeli, et 6% asemel võiks olla natukene väiksem protsent, milleks on valitud 5,4. Miks see on 5,4%? See arvutati koos Rahandusministeeriumiga protsendipunkti täpsusega välja, et selle riskikapitali suurus oleks analoogne sellega, mis ta on enne seda, ilma selle eraldiseta, uut tulubaasi arvestades.

14:55 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

14:55 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Kui ma tutvusin selle seaduseelnõuga, mida te praegu esitlete, ja järgmise eelnõuga, mida te varsti tulete esitlema, torkas mulle silma, et mõlemal puudub väljatöötamiskavatsus. Kas minister peab seda mittevajalikuks? Mis on sellise otsuse taga? See viitab ju pigem halvale seadusloomele.

14:56 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma arvan, et väljatöötamiskavatsus on väga asjakohane nendel juhtudel, kui püütakse otsida uusi lahendusi probleemidele, mille võimalikke lahendusi ei ole varem väga põhjalikult analüüsitud. Ma väidan, et seda konkreetset teemat, tervishoiu rahastamist, on väga põhjalikult analüüsitud vähemalt alates aastast 2004. Meil on väga palju nii riigisiseseid kui ka rahvusvahelisi analüüse, mis kinnitavad enam-vähem ühte ja sedasama, et tulubaasi on vaja täiendada tuludega, mis ei põhine tööjõumaksudel. Nendele analüüsidele tuginedes oleme valitsuses otsustanud, et seda eelnõu menetletakse ilma väljatöötamiskavatsuseta, kuna kõik alternatiivid (see ongi väljatöötamiskavatsuse mõte, näidata, mis need alternatiivid on) on aastate jooksul üsna põhjalikult läbi kaalutud. Teine asi on kahtlemata ka see, et tegemist on Eesti inimeste tõsise ja akuutse murega, et arsti juurde ei saa õigel ajal, aga kindlasti oleks väljatöötamiskavatsuse tegemine võtnud veel täiendavalt aega. Ligi pool aastat võtab tavaliselt see väljatöötamiskavatsuse protsess aega. Selle ettevalmistamine, kooskõlastamine, tagasiside läbitöötamine ja selle põhjal eelnõuga edasiliikumine tavaliselt umbes nii palju aega võtab.

14:57 Esimees Eiki Nestor

Maris Lauri, palun!

14:58 Maris Lauri

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea minister! Minu mõtetes on tekkinud ikkagi järjekordne segadus. Ma kuulsin, et te kasutasite taas väljendit "makstakse pensionäride eest". Selline väljend tekitab mulje, nagu nüüd hakkaks riik maksma pensionäride eest ravikindlustustasu. Ometigi ei ole eelnõus seda punkti, millega muudetakse sätet, mille kohaselt on pensionärid kindlustatutega võrdsustatud isikud. Millega on siis nüüd tegemist? Kas meil on tegemist pensionäride tõstmisega ühest kategooriast teise, kindlustatutega võrdsustatud isikute hulgast teise kohta, või lihtsalt riigi rahastamise n-ö matemaatilise mudeli muutmisega?

14:58 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Oleme seda arutelu pidanud ka sotsiaalkomisjonis. Jah, see on kindlasti oluline küsimus. Kui ma ütlen, et riik maksab pensionäride eest, siis see tõesti ei tähenda seda, nagu pensionärid liiguksid kindlustatud isikutega võrdsustatud isikute hulgast n-ö tavakorras kindlustatud isikute hulka, vaid seda, et riigieelarvest eraldatakse lisasummad, selleks et täita ravikindlustuse seaduses sätestatud eesmärged, sh eesmärgi, et tuleb anda kvaliteetset ja kättesaadavat arstiabi nendele inimestele, kellel on õigus seda saada. Selle eraldise arvestamise aluseks on 13% mittetöötavate pensionäride pensionist. Seal on, jah, oma n-ö loogika sees, see on arvutatud analoogsena tavalise töötaja ravikindlustusmaksega, aga seaduse mõttes, juriidiliselt on tegemist riigieelarvelise eraldisega, mille arvutamisel on teatud matemaatiline alus.

15:00 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp.

15:00 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea esimees! Hea minister! Ma jätkan Krista Aru algatatud temaatikat. Haigekassa maine pole meie ühiskonnas just kõige tugevam olnud, seda on kahjustanud erinevad skandaalid raha sihtotstarbelise kasutuse asjus. Täna arutatavate eelnõude kohta võib öelda, et haigekassa mõju ja funktsionaalsus ju suurenevad. Samas, kui ma vaatan märkuste tabelit, siis näen, et haigekassa annab signaali, et nad ei ole võimelised või valmis nii suurest muudatuste paketist rääkima. Te ütlesite, et väljatöötamiskavatsust ei olnud vaja teha. Siin on nagu teatud käärid. Kuidas te garanteerite, et haigekassa oleks sellisteks muudatusteks valmis ning suudaks need mainekahjud ületada?

15:01 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Mis puudutab mainet, siis selle parandamine on järgmisel esmapäeval ametisse astuva uue juhatuse esimehe üks olulisi ülesandeid. Mis puudutab aga ülesannete lisandumist, siis tõsi on see, et kui asutustele pannakse vastutust juurde, siis ega need asutused selle üle tavaliselt ülemäära rõõmsad ei ole. See on tervishoiupoliitiline otsus, selleks et vähendada tervishoiu rahastamise killustatust. Kui seadusandja seda ettepanekut toetab, siis hakkab haigekassa seda korraldama ja saab sellega kindlasti hakkama.

Selleks et vähendada riske, mis võivad sellel üleminekuperioodil ette tulla, olemegi võtnud hästi rahuliku tempo. Kui te seda seadust vaatate, siis näete, et me läheme edasi järk-järgult, me kindlasti töötame edasi paljude muudatustega n-ö sisu mõttes, selleks et siis, kui need muudatused jõustuvad, oleksid kõik osapooled selleks valmis ja kõik riskid oleksid maandatud. Näiteks, kuna partneritel oli teatud kõhklusi, siis oleme kiirabiga otsustanud liikuda edasi nii, et järgmisel aastal korralduslikult kiirabi jaoks midagi ei muutu, rahastus hakkab käima haigekassa kaudu, aga korralduslikult jääb olukord endiseks. Kui aastal 2019 tuleb uus kiirabikonkurss, siis võtab haigekassa selle n-ö tervikvastutusena üle.

15:02 Esimees Eiki Nestor

Jürgen Ligi, palun!

15:02 Jürgen Ligi

Aitäh! Härra minister! Te alustasite nii küüniliselt, et ma ei suutnud teid edasi kuulata. Nii et võib-olla te juba puudutasite seda teemat. Te ütlesite, et selle eelnõuga lahendab riik haigekassa jätkusuutlikkuse probleemi. Kahtlemata saavad seda tagada ainult maksumaksjad, kelle arv väheneb. Palun öelge, mitu protsenti jätkusuutmatusest te praegu ära lahendate, arvestades seda, et tervishoid kallineb kiiremini kui muu elu, rahvastik vananeb ja maksumaksjate arv väheneb. Mitu protsenti siin tegelikult lahendust on?

15:03 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Sellist protsenti on suhteliselt keeruline tuua, arvestades neidsamu teie mainitud aspekte, mis seda mõjutavad. Esiteks, seesama tervishoiu kallinemine, millest üks osa on tööjõukulu, aga teine osa on kindlasti keskmisest kiirem innovatsioon. Siin on loomulikult küsimus selles, mida ühiskond tervishoiusüsteemilt ootab. Need ootused pidevalt kasvavad ja kahtlematult kasvatab see ka neid kulusid. Sellise inglise keeli öeldes *as-is*-kalkulatsiooniga edasi minnes – eeldusel, et meil ei teki olulisi uusi, ütleme, efektiivsuse kasvatamise võimalusi, mis teaduslikult võttes on olemas, see puudutab näiteks riskipõhist meditsiini –, on selge, et nende muudatustega, mis laias laastus suurendavad avaliku sektori panust tervishoidu umbes pool protsenti, saame me umbes järgmise viie aasta jooksul ühele poole või jõuame siis praeguse metoodika alusel arvutatud katmata ravivajaduse täieliku täitmiseni. See ei tähenda ravijärjekordade kaotamist, vaid praeguse metoodika alusel hinnatud katmata ravivajaduse täitmist. Aga tõsi on see, loomulikult, et kui me võtame 30–40-aastase perspektiivi, siis näeme, et demograafiline trend töötab jätkuvasti ka uue süsteemi vastu. See on paratamatu. Eks suurte ühiskondlike küsimuste arutelu ole selles kontekstis kindlasti veel ees. Aga kui me oleme praegu olukorras, kus aastast 2013, vaatamata eelarvetele, on aastatulem olnud negatiivne – Eesti patsientuuri

struktuur on olnud selgelt muutumises ja see on muutunud raskemas suunas –, siis on praeguse seisuga ka ilma nende muudatusteta küsimus selles, et me ei suuda tervishoiuteenust tagada isegi praegusel tasemel. Ka selleks on vaja raha juurde, arvestades neid demograafilisi muutusi. Nii et kindlasti, kui me räägime jätkusuutlikkusest, siis küsimus ei ole selles, et me suudame seda nende muudatuste abil tagada järgmiseks 30 aastaks. Kindlasti mitte, aga järgmiseks viieks kuni kümneks aastaks küll ja ma arvan, et see on samm edasi.

15:05 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

15:06 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Te juba puudutasite kiirabi põhimõttelist üleminekut esialgu haigekassa rahastamisele ja hiljem hakkab haigekassa ilmselt ka seda teenust osutama. Põhimõtteliselt rakendub siis nagu kiirabi kaksikjuhtimine: haigekassa ja Terviseamet. Kas te ei karda, et kiirabiteenus osutamise kvaliteet võiks kannatada? Kas need mõtted ja ohud on kõik küllaldaselt läbi kaalutud?

15:06 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! On kaalutud ja kaalume veel. Loomulikult on tegemist suhteliselt hästi toimiva süsteemiga, mistõttu ei taha me kuidagi tekitada seda, et olukord halveneks. Terviseamet jääb kindlasti ka edaspidi tegema järelevalvet tervishoiuteenus kvaliteedi üle, nii nagu ta seda praegu teeb, kiirabiteenus kvaliteedi üle teeb Terviseamet ka edaspidi järelevalvet. Ei ole aga mingit põhjust, miks korraldusliku poolega peaks tegelema Terviseamet, mitte haigekassa. Loogika on olnud see, et kuna kiirabiteenus ei ole ravikindlustusteenus ehk seda osutatakse ka ravikindlustamata isikutele, siis ei peaks see olema haigekassa korraldada. Aga me teame, et väga suur osa teenustest, mida osutatakse ravikindlustamata isikutele, toimuvad sisuliselt ikkagi haigekassa kaudu. Me oleme teinud lihtsalt eraldisi, selleks et neid kulusid katta, aga põhimõtteliselt on need teenused korraldatud haigekassa kaudu. Üks kõige paremaid näiteid on siin kindlustamata isikute vältimatu abi. Umbes 10 miljonit eurot aastas me maksame riigieelarvest selle konkreetse summa pealt, mille eest ravikindlustamata isikutele tervishoiuteenust osutatakse. Arved liiguvad tervishoiuasutusest haigekassasse ja siis riik maksab haigekassale need kulud kinni. Kiirabi mõttes võiks täpselt samasugune loogika töötada juba praegu, aga kuna me viime ellu laiemat rahastuse muudatust, siis arvame, et ka korralduslikult võiks kiirabi kui tervishoiuteenus baaskomponent olla haigekassa korraldada. Positiivse poole pealt rääkides võimaldab see kindlasti ühtsemat vaadet erakorralisele meditsiinile kui sellisele, et kiirabi ja erakorraline meditsiin tervishoiuasutustes saaksid töötada komplektina, me saaksime neid vaadelda komplektina. Praegu on nad korralduslikult killustunud ja rahastuse poolest n-ö eraldi pottides. Ma arvan, et sellist ühist vaadet võiks rohkem olla.

15:08 Esimees Eiki Nestor

Maris Lauri, palun!

15:08 Maris Lauri

Aitäh! Hea minister! Oletame, et tulevikus, mis jääb praegusest ajast kaugemale, näiteks aastal 2023 või 2025, lähevad nende üleantavate tegevustega kaasnevad kulud suuremaks, kui on riigieelarveline eraldis. Arvestades seda, et eelnõuga asendatakse seadustes ravikindlustusteenused tervishoiuteenustega, teen ma järelduse, et kui selline olukord tekib, siis tuleb hakata neid teenuseid katma ravikindlustatute makstud rahast, kuigi ideoloogiliselt ja loogiliselt võttes peaks see ikka jääma riigi kanda. Kas olid kaalumisel ka mingisugused teed, et neid kahte finantseerimispotti ja ka teenustepotti vähemalt mingil määral eraldi hoida?

15:10 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! See on kindlasti ka oluline küsimus. Ka mitmed tervishoiu osapooled on tähelepanu juhtinud sellele, et kui me need kulud üle viime ja need hakkavad plahvatuslikult kasvama, siis tulevad need vahendid muude tervishoiukulude arvel, mille võrra jääb siis ühtses potis teistele teenustele arusaadavalt vähem raha. Siin on kaks vastust. Esiteks, kui me vaatame neid konkreetseid teenuseid,

mis üle antakse, siis näeme, et seal on põhimõtteliselt üks kulu, mis kasvab suhteliselt automaatselt, see on kiirabi palgakulu. See kasvab ka praegu sellisel viisil, et kui kollektiivleping sõlmitakse ja haigekassa arvutab oma raha sinna sisse, siis tuleb tegelikult riigieelarvest leida vahendid ka kiirabitöötajate palga tõusuks. Ka järgmise aasta riigieelarve seaduse eelnõus, mis on teie ette jõudnud, on see summa olemas, minu meelest on see 3 miljonit eurot. Teiseks on viidatud sellele, et kui kiirabikulud lähevad väga-väga suureks. Kiirabikulud on praeguse seisuga üks kõige paremini kontrollitavaid tervishoiukulusid, arvestades seda, et tegemist on konkursi põhjal konkreetsete hindadega hangitud teenusega. On kindlasti üks koht, mis teoreetiliselt muret tekitab ja millele on tähelepanu juhitud. See on meie põhimõtteline valik püüda – või mitte ainult püüda, vaid tehagi seda – integreerida teatud tüüpi haigeid rohkem Eesti tervishoiusüsteemi tuuma juurde, eeskätt pean ma silmas sõltlasi ja HIV-positiivseid. Seni on nende teenuseid ja ka ravimeid rahastatud riigieelarvest, tervishoiusüsteemist sõltumatult. See on paraku tekitanud tervishoiusüsteemis sellise teatud isolatsiooni, ütleme niimoodi, et seda tüüpi murede puhul, mis puudutavad HIV-positiivseid ja nendele osutatavaid teenuseid, ravi jms, öeldakse, et aga need on need Tervise Arengu Instituudi omad, las nendega tegelebki Tervise Arengu Instituut, nendega n-ö päris tervishoid ei peakski justkui tegelema. Ehkki väga suur osa teenustest, mida need inimesed vajavad, on täiesti tavalised tervishoiuteenused, olgu see psühhiaatriline abi, olgu see nõustamine või olgu need mingid muud teenused. Nii et sellega, et me toome nad süsteemis kokku, me tegelikult suudame tuua nad rohkem päris meditsiini sisse ja me saame ka need kulud pilti tuua. Ehk kui sa panustad rohkem näiteks ennetusele ja suudad ära hoida uusi nakatumisi, siis see automaatselt tähendab seda, et kulud on tervishoiusektoris väiksemad. See tekitab haigekassale loomuliku motivaatori tegelda ennetusega ja viirushaiguste kontrolli all hoidmisega. Järgmisel aastal on HIV-ravimitele ette nähtud 15 miljonit eurot, me oleme kinnitamas HIV-i tegevuskava, kus me seame eesmärgiks, et uute HIV-juhtumite hulk väheneks praegusest umbes 250-st aastas 2025. aastaks alla 100 ehk muutuks peaaegu kolm korda väiksemaks. See on meie eesmärk, see on see, kuhupoole me tahame liikuda. Aga põhimõtteliselt ei saa ju kunagi välistada, et äkki hakkab trend minema vastupidises suunas ja HIV-positiivsete hulk hakkab kiiresti kasvama. Kui nende hulk peaks Eestis muutuma näiteks kahekordseks, siis see loomulikult tähendaks kahekordset ravimikulu ja selle võrra ka haigekassa kulud kindlasti ületaksid selle eraldise suurust, mille me oleme selleks ette näinud. Esiteks, ma usun ja loodan, et me suudame tagada, et seda ei juhtu. Teiseks, kui HIV-epideemia muutub kaks korda probleemsemaks või tõsisemaks, kui see praegu on, siis see kindlasti eeldab väga põhimõttelisi, suuri ja palju radikaalsemaid samme kogu riigi tasemel, mitte ainult haigekassa kontekstis. Sellest tulenevalt me usume, et tegelikult on selle riski realiseerumise tõenäosus väike, aga selles konkreetsetes jupis on see risk tõesti olemas. Muus osas, ma ei tea, tuberkuloosiravimite või ravikindlustamata isikute vältimatu abi puhul jne on mõõdukas kulude kasvu kindlasti ka ette näha, selles ei ole mingit kahtlust, aga tuleb tähele panna, et see täiendav tulubaas, mida me praegu planeerime aastaks 2022, see 13% mittetöötavate pensionäride pensionilt, ka see tulenevalt pensionide kasvust iga aasta kasvab. Ehk tegelikult see tulubaasi laiendus ei tähenda mitte lihtsalt seda, et selleks aastaks on meil nii palju raha, vaid see raha, mis juurde tuleb, hakkab järk-järgult ka ise kasvama ja katab meie analüüside põhjal tegelikult ära nende kulude võimaliku kasvu, välja arvatud juhul, kui olukord muutub HIV-i kontekstis täiesti epideemiliseks. Ta küll on juba epideemia, aga ma pean silmas seda, kui epideemia muutub oluliselt hullemaks.

15:15 Esimees Eiki Nestor

Jürgen Ligi, palun!

15:15 Jürgen Ligi

Aitäh! Härra minister! Ma loodan, et te korrigeerite oma sõnu selle ühiskonna jaoks võimatu missiooni kohta, nagu te lahendaksite tervishoiu jätkusuutlikkuse rahastamise mõttes. Aga arve tuleks ka korrigeerida. Mitmed ministrid on – ma väidan, et ka teie olete – rääkinud mitme aasta lisaraha summast ja esitanud seda koos kuludega, mis sellega kaasas käivad. (Ossinovski raputab pead.) Võib-olla teie ei ole, aga kindlasti on seda teinud rahandusminister. Kui mitu protsenti eelarvest tuleb kuluvabalt haigekassale järgmisel aastal juurde?

15:16 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Jah, need summad ma olen öelnud, ütlesin neid ka oma ettekandes. Kuluvaba ehk puhas lisaraha järgmisel aastal on 34 miljonit eurot, aastaks 2022 kasvab see umbes 100 miljonini. Protsendina kogu lisanduvast rahast on see umbes pool, eri aastatel tuleb seda erinevalt. (Küsimus saalist.) Aa, et kui suur protsent on see lisaraha haigekassa eelarvest? Kokku lisandub tervishoidu umbes pool protsenti SKT-st, kui praegu on tervishoiukulud umbes 5% ehk 4,9%, siis aastaks 2022 on need umbes 5,5%. On selge, et me jääme suures pildis Euroopa Liidu keskmisega võrreldes kulutama pigem vähem. Küsimus on selles, et me suudame selle summaga järgmise 5–10 aasta jooksul kompenseerida, sõltuvalt erinevatest teguritest, mis tervishoidu mõjutavad, demograafilist mõju ja panustada lähiaastatel sellesse, et ravijärjekorrad lüheneksid.

15:16 Esimees Eiki Nestor

Urmas Kruuse, palun!

15:17 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt minister! Selle haigekassa lisaraha kohta on kõlanud mitmeid arve. Te seda praegu selgitasite. Aga osa eksperte on küsinud, et kui me vaatame kas või järgmist aastat, siis kas see lisaraha, mis haigekassa saab, tähendab pigem seda, et haiglatel on rohkem ravijuhte 100% kinni makstud, või kompenseerib see raha esialgu, esimeses laines ära hoopis need juhud, kui haiglad teevad nn ületööd ja on tasustatud teatud madalama koefitsiendiga. Kas see tavainimesele, kes praegu on järjekorras, ei tähenda seda, et ta ka järgmisel aastal on järjekorras?

15:18 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Suur tänu selle küsimuse eest! Tõepoolest, see lisaraha on planeeritud eriarstiabi järjekordade lühendamiseks. Loomulikult, meie eesmärk ja ka haigekassa ülesanne on see, et sellega kaasneks reaalsele patsientidele tuntav mõju raviteenuse kättesaadavuse mõttes. See ei ole täiendav rahavoog haiglatele, mille abil ennast paremini tunda, vaid seda raha peab tõepoolest kasutama sellisel viisil, et järjekorrad realselt lüheneksid. Seda on võimalik teha eri viisidel, sh õigusakti abil, mis praegu määrab ära ravijärjekordade pikkuse. Aga erinevaid viise, kuidas seda tagada, ma täna veel öelda ei saa, kuna haigekassa selle ülesande kallal töötab. Ma loodan, et novembri lõpuks on see pilt selge. Esimestel aastatel, ütleb minu sisetunne, ei otsusta nõukogu seda, millisele erialale ja millisele haiglale täpselt lisaraha peaks minema. See on meditsiinilise ekspertiisi küsimus, et raha läheks nendele erialadele, kus järjekorrad on ajakriitilised ehk järjekorras ootamine võib halvendada patsiendi seisukorda. Aga üks suuri murekohti on plaaniline statsionaarne ravi olukorras, kus statsionaarsete juhtude hulka on nii meditsiinilistel kui ka rahalistel põhjustel – viimastel aastatel eriti just rahalistel põhjustel – päris jõuliselt kokku tõmmatud. Päris paljudes asutustes on juba enamik statsionaarsed töid, mis tehakse, erakorralised. See tähendab, et plaaniliselt on eriarsti juurde keeruline saada. Loomulikult, teie mainitud küsimus on oluline. Me ei taha kindlasti tekitada olukorda, kus haiglad saavad sama tööhulga eest rohkem raha. Ülesande püstitus on see, et järjekorrad realselt lüheneksid. See on ka minu – õigemini mitte ainult minu, vaid kogu nõukogu – üks suuri ootusi haigekassa uuele juhile.

15:20 Esimees Eiki Nestor

Hanno Pevkur, palun!

15:20 Hanno Pevkur

Aitäh! Austatud ettekandja! Mul on selline küsimus, õigemini on see natukene ka mõtisklus. Me räägime haigekassa ülesannetest. Haigekassa saab kasutada ja käsutada ravikindlustuse vahendeid. Te siin enne, ma saan aru, ütlesite, et need muudatused tehakse haigekassa jätkusuutlikkuse tagamiseks, haigekassale tuleb raha juurde ja see tagatakse riigieelarvest. Aga ma saan aru, et riigieelarve ise ei ole ju jätkusuutlik, riigieelarve ise on miinuses ja järgmistel aastatel midagi sealt juurde ei tule. Mul on küsimus konkreetselt haigekassa kohta. Kui te vaatate haigekassa ülesandeid, kas te siis ikkagi olete veendunud, et ka mittekindlustatute ravimise ülesannete sinna üleviimine on õige? Kui Terviseamet soovib kiirabiteenust osutada, siis on selleks võimalik haldusleping sõlmida, aga kas anda ka rahaline kohustus üle? Haigekassa ülesanne on ju tegeleda ravikindlustatute ravimisega.

15:21 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Eks see ole mingil määral filosoofiline arutelu. Seda me kolleeg Maris Lauriga sotsiaalkomisjonis viljakalt pidasime ja kindlasti peame ka edaspidi. Kahtlemata on see n-ö printsiibi küsimus oluline, et selles selgusele saada. Aga puhtkorralduslikult me sedasama ravikindlustamata isikutele abi andmist juba korraldamegi haigekassa kaudu. Lihtsalt tulenevalt sellest n-ö kahe süsteemi vahele ehitatud seinast me rahastame seda küll riigieelarvest, aga põhimõtteliselt käib kogu korraldus niikuinii haigekassa kaudu. Minu arvates on põhiline küsimus selles, kuidas me suudame kõige efektiivsemat korraldust tagada, kuidas me suudame kõige efektiivsemalt tagada Eesti inimestele parima võimaliku arstiabi. Loomulikult on siin see üks risk, millest ma ka vastuses Maris Laurile rääkisin. See on see, et kui me haigekassale need lisaülesanded anname, siis ei tohi me tekitada olukorda, kus need uued ülesanded hakkavad n-ö sööma ära haigekassa olemasolevate põhiteenuste raha. See on kindlasti asi, mille nimel me oleme pingutanud, me oleme seda analüüsinud ja meie seda riski ei näe. Aga kindlasti me arutame teenuste üleandmisega seotud asjaolusid nii lähimate kuude kui ka aastate jooksul veel, arvestades seda, et me oleme võtnud suhteliselt rahuliku tempo, selleks et see korraldus täpselt kokku leppida.

15:23 Esimees Eiki Nestor

Urmas Kruuse, palun!

15:23 Urmas Kruuse

Aitäh, auväärt istungi juhataja! Lugupeetud minister! Minu küsimus tuleneb teie vastusest. Te viitasite sellele, et eriarstiabi saab raha juurde. Tegelikult see, mis toimub aastal 2020 või 2021, on selline teatud mõttes fiktsioon, see raha ei pruugi ju sinna jõuda. Te ei oska täna öelda, milline on tegelikult siis Eesti Vabariigi majanduslik olukord ja kas me suudame sinna raha juurde panna. Aga me oleme kogu aeg rääkinud esmatasandist. Mind huvitab see, mis proportsioonid siis tegelikult selles uues eelarves on. Kui te väitsite, et 34 miljonit läheb justkui eriarstiabile juurde, siis milline on esmatasandi osakaal ja millesse konkreetset esmatasandil see raha läheb? Me teame, et strateegiliselt peaks esmatasandi tugevdamine tegelikult selle teise etapi ehk eriarstiabi eelarvesurvet mingil määral leevendama.

15:24 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Jaa, loomulikult. Esiteks, eks me loomulikult juhime tervishoidu parimate olemasolevate prognooside pinnalt. Kui Eesti majanduse seis läheb kehvemaks, siis loomulikult tähendab see seda, et haigekassasse laekub vähem tulu, eeskätt mitte nende pensionäride eraldise pealt või pensionäride eest – kuna see on, kui seadus saab vastu võetud, seaduses fikseeritud –, vaid eeskätt tööjõumaksude tõttu. Nagu me teame, majanduskriisi alguses ju haigekassa tulud kukkusid kolinal, sest kukkusid ära tööjõumaksud ja halvenesid tööhõivenäitajad. Selles mõttes on loomulikult õige, et haigekassa koos oma nõukogu ja juhatusega saab neid otsuseid langetada suveräänselt seaduse alusel. Praeguse valitsuse ja minu eesmärk ja prioriteet on lahendada esmajärjekorras järjekordade küsimus. Aga järgmised valitsused, ministrid ja nõukogud saavad neid otsuseid seaduse piires teha loomulikult oma parima teadmise ja äranägemise alusel.

Mis puudutab esmatasandit, siis me oleme poliitilises mõttes kokku leppinud ja ka haigekassale selle sõnumi andnud, et meie prioriteetne eesmärk selle täiendava lisaraha puhul on eriarstiabi kättesaadavuse parandamine. See raha, mis tuleb juurde sotsiaalmaksu laekumise paranemisest ja mis on ju ka märkimisväärne, läheb olemasolevate teenuste kättesaadavusse ja kvaliteedi parandamise heaks. Loomulikult, see on see raha, millest makstakse kinni palgatõus, mis kollektiivlepingus on kokku lepitud, ja see on see raha, millega kaetakse ka esmatasandi eelisjärjekorras arendamine. Me võime öelda, et sellel aastal on esmatasand saanud prioriteetselt rahastuse kasvu, mälu järgi umbes 10%, samal ajal kui näiteks eriarstiabi on saanud ainult mõne protsendi tõusu. Kindlasti see ka jätkub, arvestades seda, et esmatasandi tugevdamise sammud ju käivad, tervisekeskuseid ehitatakse. Me ootame esmatasandile rohkem töötajaid, spetsialiste, kes sinna juurde peaksid tulema. Kahtlemata tähendab see seda, et esmatasand on rahastuse kasvu mõttes ka lähiaastatel prioriteetne. Aga seda ei kaeta meie arusaama kohaselt praegu mitte sellest täiendavast lisarahast, vaid see raha tuleneb muust eelarve paranemisest, mis on samuti lähiaastatel üsna märkimisväärne.

15:26 Esimees Eiki Nestor

Hanno Pevkur, palun!

15:26 Hanno Pevkur

Aitäh! Hea minister! Ma küsin võib-olla natuke üldisemalt. Ma tean, et see on väga põhimõtteline muudatus haigekassa ja üldse ravikindlustussüsteemi ülesehituses, ka järgmine eelnõu puudutab seda teemat. Kui tegemist on nii põhimõttelise muudatusega, kuidas saab siis olla niimoodi, et koalitsioon väldib selle tegemisel väljatöötamiskavatsust? Väljatöötamiskavatsus on see koht, kus tegelikult peaks neid mõjusid hindama. Te ütlesite ka ise, et edasi me veel vaatame ja analüüsime, kas see võiks toimuda halduslepingu alusel või mitte. Kas tööandjad ja ametiühingud on selle eelnõu kooskõlastanud ja kas haigekassa nõukogu on selle kooskõlastanud? Kuidas te tulete siia saali, kui selle eelnõu kohta on tegemata väljatöötamiskavatsus? Ma ei leidnud ka tööandjate või ametiühingute keskliidu kooskõlastust, kuigi nemad on ju need, kes ravikindlustuse raha üle otsustavad.

15:27 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Ma sellele küsimusele vastamise vooru alguses juba vastasin. Tõepoolest, väljatöötamiskavatsust sellel eelnõul ei ole, kuna põhimõttelised valikud rahastamise kontekstis on viimase rohkem kui kümne aasta jooksul juba läbi kaalutud, seda on teinud nii rahvusvahelised spetsialistid – on küll! – kui ka Eesti spetsialistid. Teatud tervishoiukorralduslikke küsimusi, mis puudutavad seda, kas teenus on rahastatud siit või sealt, jah, eraldi analüüsiga käsitletud ei ole. Me neid koostöös teenuseosutajatega ka arutame, et jõuda põhimõttelisele kokkuleppele, kuidas on kõige parem neid selliselt korraldada. (Hüüe saalist.) Eelnõu on kooskõlastatud, jah.

15:28 Esimees Eiki Nestor

Arno Sild, palun!

15:28 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Rääkisime kogu aeg rahalisest poolest, aga kas nende suurte ümberkorralduste kõrval on plaanis teha mingeid muudatusi ka haiglate enda organisatsioonides? Ma pean silmas Kagu-Eestit, Valga, Võru ja Põlva haiglat, nende funktsioonide kas muutumist, üleandmist üksteisele või mida iganes.

15:29 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Suur tänu! See nüüd selle eelnõuga otseselt seotud ei ole. Lõuna-Eesti haiglate kontekstis liigume edasi võrgustumise protsessiga, selleks et kõrgema etapi haiglad (Lõuna-Eesti kontekstis on selleks Tartu Ülikooli Kliinikum) võtaksid regioonides suurema vastutuse maakonnahaiglates osutatava teenuse eest. See protsess on juba läbi viidud Lõuna-Eesti Haiglas ehk Võrus ja Valga Haiglas. Homme, muuseas, on valitsuses arutelul punkt, mis annab Tartu Ülikooli Kliinikumile volituse võtta Põlva Haigla kliinikumi koosseisu. Sellega jõuab see võrgustumise protsess lõpule. Siis on küsimus selles, kuidas maakonnahaigla koostöös kõrgema etapi haiglaga hakkab eriarstiabi kättesaadavust korraldama patsiendile parimal viisil.

15:30 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud minister, teile rohkem küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni ettekandega esineb sotsiaalkomisjoni esimees Helmen Kütt. Palun!

15:30 Helmen Kütt

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas Eesti Haigekassa seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 512 oma 2. oktoobri istungil. Komisjoni liikmetest osalesid istungil Monika Haukanõmm, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Maris Lauri, Yoko Alender, kes osales Liina Kersna asendusliikmena, Tiina Kangro, Jüri Jaanson, Dmitri Dmitrijevi ja koosoleku juhatajana Helmen Kütt. Kutsutud olid tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski, Sotsiaalministeeriumi tervisesüsteemi arendamise osakonna nõunik Kaija Kasekamp ja ravimiosakonna nõunik Helen Berk.

Minister andis täna siin saalis esinedes eelnõust väga põhjaliku ülevaate, niisama põhjaliku ülevaate andis ta komisjonis esinedes. Kahtlemata tekkis komisjonis palju küsimusi. Nendel ma siis ka peatun ja annan vastuseid. Kõigepealt küsimus, kes on siiski need pensioni saajad, kelle puhul hakkab riik katma rahalist osa. Esialgu vastati, et nende hulka ei kuulu eelpensioni saajad, et nemad sinna valikusse ei lähe. Täna on meile saadetud ministeeriumist selge vastus, et arvestuse aluseks on ikkagi kõik riikliku pensionikindlustuse seaduse § 5 lõike 1 alusel riikliku vanaduspensioni saajad, sh eelpensioni saajad, ja lõike 4 alusel vanuse tõttu rahvapensioni saajad. Oli ka küsimus, kui palju on meil üldse rahvapensioni saajaid. Rahvapensionäre on ligi 6000 ja vanuse tõttu rahvapensioni saajaid ligi 1200. Küsimus esitati ka haigekassa reservide kohta ja just nimelt sellesama eelarve 5,4%-lise mahu kohta. See selgitus, mille minister täna siin saalis andis, oli väga põhjalik. Komisjonis selgitati samuti, et see 5,4% on koos Rahandusministeeriumiga välja arvatud ja see on sisuliselt niisama suur kui praegune 6%.

Küsiti eri raviliikide, näiteks ka viljatusravi kulude hüvitamise kohta ja just nimelt kolme protseduuri hüvitamise piirangu kadumise kohta. Vastus oli, et varem kattis alates neljandast protseduurist kulud Sotsiaalministeerium, kuid kõik protseduuride kulud olid kaetud, lihtsalt varem kattis kolme protseduuri kulud ravikindlustus ja ülejäänud Sotsiaalministeerium.

Küsimusi esitati ka nunnade ja munkade ravikindlustuse kohta. Minister selgitas, et Eestis on 80 inimest, kelle kohta saab kasutada nimetust "nunn" või "munk". Kui nad liiguvad näiteks välisriigis paiknevasse kloostrisse, siis nende ravikindlustus lõpeb ühe kuu möödumisel kloostri liikmeskonnast lahkumisest. Klooster peab haigekassale teatama isiku kloostri liikmeskonnast lahkumisest kümne kalendripäeva jooksul, arvestades lahkumise kuupäevast.

Palju oli küsimusi arenduskulude ja ka ennetamise edendamise kulude kohta. Siin toodi põhjalik seletus selle kohta, mis siis tulenevalt edenduse mõistest on rahvatervise seaduses kirjas. Mis puudutab arendustegevust, siis sellele püüti läheneda tervishoiuteenuste vaatest ehk välistada need kulud, mis tervishoiuteenuste loetelu alusel on kui teenuse katmise kulud juba tasutud.

Esitati ka küsimusi mittetöötavate pensionäride kohta. Küsiti, mis saab, kui mittetöötavate pensionäride arv peaks järsult kasvama. Siingi minister vastas, et Rahandusministeerium on sellele tähelepanu juhtinud ning ettepanek oli arvestada eraldist aasta keskmisena, mitte iga kuu, sh selleks, et haigekassal oleks tulusid lihtsam prognoosida ja oleks ka riigieelarve mõttes lihtsam.

Perearstide asendustasude kohta oli küsimus. Vastus oli eelkõige see, et perearstid on küll taotlenud asendustasu ka pikaajalise asendamise jaoks, aga eelarve piiratud tõttu on Terviseamet seadnud esikohale selle, et tuleb maksta asendustasu eelkõige nende nimistute puhul, kuhu ei ole konkursi korras perearsti leitud.

Veel oli küsimus pikaajalise perspektiivi kohta. Minister vastas, et nimetatud eelnõu põhimõtte ehk mittetöötavate pensionäride eest aasta-aastalt kasvava protsendi maksmine ei lahenda kogu Eesti riigi tervishoiu valitsevat vahendite nappust, aga see tagab viieks kuni kümneks aastaks siiski võimaluse praeguses mahus ja praeguse kvaliteediga teenust pakkuda, lühendades samal ajal ravijärjekordi.

Esitati küsimus selle kohta, et varem on olnud tervishoiukorralduses võimalus, et osa vahendeid tuleb kohaliku omavalitsuse vahenditest. See vastab tõele, sest seni on ka kindlustamata isikute ravi korral omavalitsused tihtipeale väljastanud nn garantiikirju, mille alusel on selles omavalitsuses elav ja kindlustamata inimene saanud peale riigi rahastatava vältimatu abi ka muud meditsiiniteenust.

Lõpuks otsustati (kõik otsused, mis ma nüüd ette loen, tehti konsensuslikult) teha ettepanek saata eelnõu täiskogu päevakorda 11. oktoobriks, esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva ehk 25. oktoober kell 17.15. Aitäh!

15:37 Aseesimees Enn Eesmaa

Küsimuste vooru avab Andres Ammas.

15:37 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav ettekandja! Ministri vastustest küsimustele ei selgunud ikkagi, miks tuli selle teemaga nõndavõrd kiirustada, et ei jätkunud aega väljatöötamiskavatsuse jaoks, ega selgunud ka, kas tööandjad on olnud sellesse protsessi kaasatud. Kas komisjoni koosolek andis siin selgust või äkki te teate seda lihtsalt oma kogemustest?

15:37 Helmen Kütt

Aitäh teile küsimuse eest! Komisjonis tõusis see teema küsimusena üles. Sellele vastas minister samamoodi nagu täna siin saalis, et pikalt, üle kümne aasta on teatud seda probleemi, et haigekassa rahalised vahendid ei taga samal tasemel teenuse pakkumise jätkamist ning kui see ei juhtu ka mitte kohe, siis õige varsti, ja on vaja leida lisavahendeid. Juba aastast 2005 on väga mitmed välismaised eksperdid juhtinud tähelepanu, aga ka riigisisises süsteemis on analüüsid ja uuringud näidanud, et lisavahendeid on vaja. See oligi põhjuseks, miks ei ole väljatöötamiskavatsust. See oli selgitus, mis komisjonis anti. Mis puudutab tööandjate ja töövõtjate kaasamist, siis kuna sotsiaalkomisjon alustas seda menetlust väga vara, me järgmistel komisjoni istungitel selle teemaga kindlasti tegeleme ja ka nende arvamuse teada saame. Küsimusena see komisjonis kõne all ei olnud.

15:38 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh ettekandjale! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Esimesena saab sõna Maris Lauri Eesti Reformierakonna fraktsiooni nimel. Palun!

15:39 Maris Lauri

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Räägime ausalt ja lihtsalt, millega meil siis tegu on. See on eelnõu, mis ühel poolt korraldab ümber tervishoiuteenuste osutamise ning teiselt poolt teeb päris põhimõttelisi muudatusi rahastamises, raha kasutamise põhimõtetes ja muu hulgas lahjendab ravikindlustussüsteemi. Võib-olla on teenuste ümberkorraldamine otstarbekas, selle üle tuleb kindlasti arutada. Intuiitiivselt võib öelda, et ressursside kasutamise ühes või teises aspektis ja ilmselt ka muudes asjades me võime tõesti saavutada paremat tulemust, kuid rahastamine tekitab ikkagi väga palju küsimusi.

Ma juba oma küsimuses osutasin sellele, et kiputakse rääkima sellest, et riigieelarveline rahaeraldus oleks justkui pensionäride eest makstav summa. Pensionärid jäävad endiselt kindlustatutega võrdsustatud isikuteks, ei tule n-ö ravikindlustusmakset pensionäride eest. See viitab väga selgelt sellele, et sõnakasutusel on poliitilised põhjused, räägitakse nii selleks, et jutt kõlaks atraktiivselt ja hästi. Räägime ausalt. Tegemist on riigieelarvelise eraldisega ja on olemas teatud põhimõtte, mis võrdub siis teatud asjadega.

Minister tunnistas, et kahe finantseerimisallika segamisega kaasnevad riskid. Aga ta ütles, et need olevat justkui väikesed. Mina kardan, et need riskid on palju suuremad, kui me praegu näeme. Minister osutas ka sellele, et me oleme juba kümme aastat rääkinud Eestis sellest, et haigekassa finantseerimine ei ole jätkusuutlik. Kümme aastat arutelu ministeeriumi tasemel või ajalehtedes ei tähenda seda, et ühiskond või Riigikogu oleks neid asju arutanud. See eelnõu on tihedalt seotud riigieelarvega, mille vastuvõtmist valitsus soovib kindlasti juba selle aasta jooksul. See tähendab, et väga olulised teemad tuleks Riigikogus ja sotsiaalkomisjonis läbi arutada samuti väga kiiresti. Ma kardan, et meil ei jää sisulisteks diskussioonideks aega. Seda enam, et me ei saa kuidagi informatsiooni ega tõeseid või põhjalikke vastuväiteid, miks teised finantseerimisallikad või -viisid ei ole sobivad. Ma ei saa aru, miks ei võiks hoida neid kahte potti lahus ka n-ö haigekassa sees, selgelt seada ette piirid, et riigieelarve eraldist kasutatakse sellisteks või sellisteks otstarveteks ja teatud juhtudel võib neid kasutada näiteks ravikindlustuse jaoks. Miks ei ole selgelt kirjas, et ravikindlustusest saadud raha kasutatakse ainult ravikindlustuseks? Miks ei ole olemas sisulist arutelu ehk neid põhjendusi, miks asju tehakse just nii? Kas või see, miks ei võiks halduslepingutega teenuseid üle kanda?

Ma ei saa sellest aru ja ma kardan, et järelejäanud ajaga ei teki meil sisulise arutelu võimalust. Aga ma siiski loodan, et selle üle mõeldakse ega minda selle eelnõuga rabin al edasi. Ma arvan, et ravikindlustuspõhimõttel, mis kunagi 1990-ndatel Eestis vastu võeti, olid omad selged põhjendused, sest see tasakaalustab erinevaid huve parimal viisil. Siis olid põhjalikud diskussioonid. Aga nüüd otsustatakse natuke n-ö tegija hõlma all, kuskil uste taga seda lahjendada ja ilmselgelt ka sellest loobuda, kuna eelnõudest tõstetakse järjekindlalt välja sõna "ravikindlustus". Aitäh!

15:43 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Helmen Kütt Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel!

15:43 Helmen Kütt

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Palun vabandust, aga ma vajutasin vale nuppu! Oleks võinud ka kohapealt kõneleda, aga siis mõtlesin, et tulen siiski siia.

Ma tahan kõigepealt väga tänada sotsiaalkomisjoni liikmeid, kes tulid erakorralisele sotsiaalkomisjoni istungile ja seda teemat istungivabal nädalal arutasid. Teema on väga keeruline, siin on palju küsimusi ja ka otsustamist vajavaid probleeme, millele me lahendusi otsisime. Mul on väga hea meel, et täna on see arutelu jõudnud Riigikogu saali, eelmise kümne aasta jooksul ta siia ei jõudnud. Ilmselt ongi seda arutatud ministeeriumide, valitsuskabinetide tasemel, aga täna on ta Riigikogu saalis. Meie olemegi need, kes peavad tõsiselt kaaluma ja arutama, sest olukord, kus ravijärjekorrad võivad pikeneda ning ravikvaliteedi ja -teenuse tase võib väga langeda – on teada, et senise rahastamismudeli korral see ka juhtub –, ei saa olla meile kellelegi vastuvõetav. Sellepärast ma väga loodan, et sotsiaalkomisjonis me saame põhjalikult seda eelnõu menetleda ja kuulata ära ka huvigrupid. Ma väga loodan, et ka siin saalis on teisel lugemisel küsimustele veel rohkem vastuseid. Sotsiaaldemokraadid igal juhul toetavad seda põhimõtet, et ravikindlustusse ja tervishoidu on vaja raha juurde saada. Mul on eriti hea meel selle üle, et kui oli meedikute streigi oht ja konverentsisaalis toimus kohtumine, kus sotsiaalkomisjon kuulas ära osapooled, nii arstide kui ka õdede liidu, siis tervishoiutöötajad tõid välja, et niimoodi edasi ei saa, muidu ei ole inimestele hädavajalik tervishoiuteenus enam kättesaadav. Aitäh!

15:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 512 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määran eelnõu 512 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 25. oktoobri kell 17.15.

4. 15:46 Ravikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (514 SE) esimene lugemine

15:46 Aseesimees Enn Eesmaa

Neljas päevakorrapunkt: Vabariigi Valitsuse algatatud ravikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 514 esimene lugemine. Palun ettekandjaks tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski!

15:46 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Austatud Riigikogu liikmed! Hea meel on teile tutvustada ka seda eelnõu. Eelnõu olulisim eesmärk on tagada retseptiravimite parem kättesaadavus ja vähendada teatud patsiendirühmade ülemääraseid kulutusi ravimitele. Ravimite suure omaosaluskoormuse tõttu võrreldes inimeste sissetulekuga on ravimite kättesaadavus tihti üks olulisi probleemkohti just vanematele inimestele ja kroonilistele haigetele. Tõhusad, ohutud, kvaliteetsed ja mõistlikult kasutatud ravimid aitavad teatavasti lahendada paljusid terviseprobleeme, parandades elukvaliteeti, vältides või vähendades töövõimetust, vähendades haigustest tingitud suremust ning säästes haiglaraviga seotud kulutusi. Samas ei ole ravimid mitte alati kõigile kättesaadavad. WHO hinnangul on ravimitega seotud kulud kõige olulisemaks leibkonna omaosaluse kuluallikaks patsientidele, mis teatud situatsioonides võib inimesele kaasa tuua katastroofilised tervishoiukulud, nagu neid nimetatakse, või lausa tervishoiukuludest tingitud vaesumise. Eestis on vähenemas patsientide omaosaluse määr tervishoiukulutuste katmisel. 2015. aastal oli see täpsemalt 23% kogukuludest ja meie enda rahvastiku tervise arengukavas seatud maksimum on 25%, mida ületada ei tohiks. Maailma Terviseorganisatsiooni hinnangul tuleb hinnata omaosaluspoliitika toimivust, kui omaosalus moodustab enam kui 15% tervishoiu kogukuludest, et vältida olukord, kus see põhjustab inimestele suurt rahalist koormust või osutub neile piiranguks vajamineva abi saamisel. See WHO soovitus tähendab seda, et tervishoiukulude omaosaluskoormuse puhul, mis on üle 15%, peaksid riigid teatud sihtrühmadele looma ja ellu kutsuma konkreetseid leevendusmeetmeid, selleks et nende tervishoiukulud ei ületaks mõistlikku piiri, mis hakkaks takistama tervishoiuteenus kättesaadavust. Sellest tulenevalt – kui mina ametisse tulin, siis me lähenesime sellele 25%-le – oleme Sotsiaalministeeriumis näinud, et omaosaluskoormus võiks lähiaastatel pigem väheneda. Ja siis võiks ka vaadata, kuidas seda kõige mõistlikumalt ja tõhusamalt teha, kuidas seda kõige õiglasemalt ümber jaotada, et kaitsta haavatavaid elanikerühmi liiga suurte kulude eest. Maailma Terviseorganisatsiooni 2014. aastal tehtud põhjalik omaosaluse analüüs tõi järeldusena välja, et väiksema sissetulekuga leibkonnad Eestis kulutavad suhteliselt rohkem ravimitele kui jõukamad

leibkonnad, kes kulutavad enam näiteks hambaravile. Mida jõukam on leibkond, seda enam kulutatakse ambulatoorsele eriarstiabile, tasulistele visiitidele ja meditsiinitarvikutele ning seda vähem kulutatakse ravimitele. Kui me vaatame kahe kõige vaesema kvintiili tervishoiukulusid, siis neil kulub kolm neljandikku või isegi rohkem just nimelt ravimitele. Nii et valdav osa vaesema elanikkonna kuludest läheb ravimitele ja mida jõukamad on inimesed, seda rohkem saavad nad endale lubada muid tervisteenuseid, eeskätt hambaravi, meditsiiniseadmeid ja tasulisi vastuvõttusid. See on iseenesest ju arusaadav, et niimoodi on.

Seega, me oleme otsinud viisi, kuidas kõige tõhusamalt vähendada just nimelt väiksema sissetulekuga isikute omaosaluskoormust ravimite puhul. Sellest tulenevalt on ka kõnealused ettepanekud tehtud. Kui meil üldiselt on selline põhimõte, et me riiklikus süsteemis tervishoiuteenuse mõttes vaesuspõhiseid toetusi ei maksa – neid võib maksta omavalitsus, aga riik seda ei tee –, siis praegu me oleme vaadanud, millistel sihtrühmadel on kõige suuremad kulud, ja püüdnud neid kõige suuremaid kulusid piirata. Me teame, et ehkki viimastel aastatel on ravimite ostmise mõju tervishoiukuludele hakanud vähehaaval vähenema, jätab siiski kolmandik patsientidest retseptid realiseerimata ja umbes pooltel neist on selleks majanduslik põhjus, st rahapuudus. Kõige rohkem on nende haavatavate rühmade seas loomulikult pensionäre, aga ka kroonilisi haigeid, kelle retseptide hulk on lihtsalt väga suur.

Kui me vaatame omaosaluskoormust tervikuna, siis see 23% jaotub Eesti tervishoiukuludena sellisel viisil: umbes 1/3 on hambaravi ning umbes 40% retseptiravimid ja käsimüügiravimid. Ehk hambaravi ja retseptiravimid moodustavad omaosalusest tervishoius laias laastus 3/4, nii et kõige suurema osa. Selleks, et olukorda parandada, oleme me teinud kahte asja. Esimene kehtib selle aasta 1. juulist ja see on täiskasvanute hambaravihüvitis. Me vähendame inimeste omaosaluskoormust hambaraviteenuse saamisel: täiskasvanutel hüvitame kuni 30 eurot aastas ning eakatel ja mõnel teisel rühmal kuni 85 eurot aastas.

Järgmine samm on ravimid, täpsemalt retseptiravimid. Me soovime vähendada rahalist koormust nendel inimestel, kellel on suur retseptiravimite vajadus ja kelle aastased kulud retseptiravimitele on suured. Eelnõu kohaselt hüvitab haigekassa soodusravimite kuludest vahemikus 100–300 eurot 50% ja alates 300 eurost 90%. Hüvitis hakkab apteegis toimima automaatselt, st digiretsepti kaudu. Inimene ei pea esitama taotlust, vaid siis, kui ta on aasta jooksul maksnud retseptiravimite eest, mis on soodusravimite nimekirjas, üle 100 euro, hakkab tal automaatselt iga järgmise ravimi või ka sellesama ravimi ostmisel rakenduma täiendav hüvitis. Kompenseerimissüsteemi lihtsustamise ja omaosaluskoormuse ühtlustamise eesmärgil kehtestatakse ka ühtne retseptitasu. Praegu on meil kaks tasu, mis on mõlemad kehtinud aastast 2002: üks on 1,27 eurot ja teine on 3,19 eurot. Nende asemel loome ühtse retseptitasu, mis on 2,5 eurot.

Kokku on meil üle 100 000 inimese, kes kulutavad aastas üle 100 euro retseptiravimitele, kusjuures 15 000 neist kulutavad retseptiravimitele üle 300 euro. Muudatuse eesmärk on vähendada kulusid retseptiravimitele nendel, kes kulutavad palju. Süsteemi loogika on, et mida rohkem inimene kulutab retseptiravimitele, seda suuremat soodustust ta riigilt saab. See tähendab seda, et kui see süsteem jõustub, siis neid inimesi, kes kulutavad retseptiravimitele üle 300 euro aastas, peaaegu ei jäägi. Kui eelmisel aastal oli neid 15 000, siis uue süsteemi jõustumisel oleks neid alla 100.

Lisaks tehakse sama eelnõuga mõned korralduslikud muudatused. Üks on soodusravimite loeteluga seotud korralduslike ülesannete üleandmine haigekassale alates 1. jaanuarist 2018. Vastavalt kehtivale korrale esitab müügiloa hoidja soodusravimite taotluse Sotsiaalministeeriumile. Sotsiaalministeeriumis vaadatakse taotlus läbi, küsides Raviameti, haigekassa, vastavate arstide erialaseltsi ja ravimikomisjoni arvamust. Soodustuse taotluse lahendab sotsiaalminister, praegusel juhul tervise- ja tööminister, käskkirjaga. Soodusravimite loetelu muudetakse regulaarselt kord kvartalis – 1. jaanuaril, 1. aprillil, 1. juulil ja 1. oktoobril – piirhindade muutmisega samal ajal.

Koos soodusravimite loetellu kandmisega sõlmib Sotsiaalministeerium müügiloa hoidjaga ka kokkuleppe, milles sätestatakse hind, järjepideva turustamise kohustus, leppe kehtivuse aeg, leppe pikenemise ja muutmise põhimõtted ning mis tahes muud tingimused ja kohustused. Lisaks kehtestatakse Sotsiaalministeeriumis ministri määrusega piirhinnad soodusravimite loetellu kantud sama toimeaine ja manustamisviisiga ravimigrupile. Soodusravimitega seotud ülesannete üleandmisel, mida me selle eelnõuga teha tahame, hakkab haigekassa tegelema soodusravimite hinnakokkulepete sõlmimise ja muutmisega, arvutama soodusravimite piirhindu, menetlema soodusravimite taotlusi ja ka koordineerima ravimikomisjoni tööd.

Soodusravimitega seotud rakendustegevuste üleandmisel väheneb oluliselt Sotsiaalministeeriumi

töökoormus. Rohkem saab keskenduda valdkonnaga seotud poliitika ja õigusloome kujundamisele, sest enam ei pea otseselt tegelema rakendustegevusega ehk hinnaläbirääkimiste ja selle pealt hinnakokkulepete sõlmimisega. Samuti muutub tugevamaks haigekassa positsioon. Sealjuures on paremini kontrollitud ravikindlustuse eelarve planeerimine ja haldamine, sest haigekassa saab ise jooksvalt kontrollida ülekulu tekkimise võimalusi. Praegu rahastab ravimeid haigekassa, aga soodusravimite nimekirja kannab neid ministeerium, st kogu seda tööd teeb ministeerium. Kolmandaks, ravimihangetega seotud korralduslike ülesannete üleandmine haigekassale alates 1. jaanuarist 2019. Nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse muudatustega antakse ravimihangetega seotud korralduslikud ülesanded haigekassale. Vastavalt kehtivale korrale hangib Sotsiaalministeerium ARV-ravimeid ehk HIV-ravimeid, tuberkuloosiravimeid ja kehtiva immuniseerimiskava alusel vaktsiine, immuunglobuliine ja antitoksiine. Ravimite ja immuunpreparaatide hankimist rahastatakse riigieelarvest Sotsiaalministeeriumi kaudu. Aga nagu eelmise eelnõu puhul juttu oli, soovime ka selle anda üle haigekassale ja siis ka vastavate hangetega seotud ülesanded. Ravimihüvitise maksmise ja soodusravimite loeteluga seotud ülesanded soovitakse haigekassale üle anda 1. jaanuarist 2018 – eelarvesse on selleks ka raha planeeritud. Ravimihangete korraldamisega seotud ülesanded on kavas anda haigekassale üle aasta hiljem ehk 2019. aasta 1. jaanuarist. Aitäh!

15:57 Aseesimees Enn Eesmaa

Esimese küsimuse selle päevakorrasteema kohta esitab Krista Aru. Palun!

15:57 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Olen teiega igati nõus, et väiksema sissetulekuga leibkonnale võib ravimite ostmine olla väga suur probleem ja need ravimid võivad vahel jääda ka välja ostmata. Miks te ei kaalunud siiski vajaduspõhist toetust, vaid lähete ravimite, mille aastamaks on üle 100 euro, laustoetamise peale? Kas see on ikka kõige õigem lähenemine? Inimene ei pea isegi avaldust esitama, saan ma aru, vaid talle tuleb see kompensatsioon automaatselt. "Miks?" on põhiküsimus.

15:58 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Nagu ma ütlesin, riiklikus tervishoiusüsteemis me vajaduspõhist toetust sisuliselt ei maksa, kuna tervishoiusüsteem lihtsalt ei hinda seda – vaesus on sotsiaalne probleem, selle andmestik on kuskil mujal. Põhimõtteliselt on siin loomulikult võimalik läheneda sellisel viisil, nagu me läheneme näiteks toimetulekutoetusele ja nagu me oleme teinud vajaduspõhise lapsetoetusega, st inimesed saavad minna kohaliku omavalitsuse asutusse ja tõestada, et nad on vaesed, ja saada siis täiendavat toetust. Mure on selles, et selle administreerimine on riigile päris kulukas, inimestele ka ebamugav, st hakata üksikult vaatama, kellel on õigus toetusele ja kellel seda õigust ei ole. See läheb üldiselt ka vastuollu tervishoiusüsteemi solidaarsuse põhimõttega. On tõesti küsitud, miks inimesed, kes saavad näiteks neli keskmist palka, peaksid üldse saama mingit retseptiravimi soodustust. Nad ju võivad minna apteeki ja maksta kogu selle hinna ära. Loogika on olnud selles, et kuna need inimesed, kes saavad neli keskmist palka, maksavad selle pealt ka ravikindlustusmaksu, mida nad ise ära ei kasuta, vaid tegelikult solidaarselt toetavad selle arvel teisi inimesi, kes on reeglina vanemad ja haigemad, siis oleks ebaõiglane, kui neil vähendataks ka hüvitisi. Ehk hüvitisi peaks saama võrdselt ja tulenevalt sellest, missugused on inimese tervisevajadused, mitte tulenevalt sellest, kui palju on süsteemi sisse makstud. See on esimene põhjus.

Teine põhjus on lihtsam ja teatud koostoimes esimesega, selle administreerimiskohustusega. Me oleme vaadanud, nagu ma rääkisin, et kahes kõige madalamas sissetulekukvintilis moodustavad kulud ravimitele 75–80% kogu tervishoiukuludest. Enamik nendest, kes kulutavad ravimitele üle 100 euro aastas, on tegelikult needsamad inimesed, kes on esimeses ja teises kvintilis. Valdavas osas on need eakad või tööealised, aga vähenenud või puuduva töövõimega isikud, kes elavad suuresti vaesusriskis. Meie analüüs ütleb, et tegelikult ei ole seda ohtu, et me selle toetusega toetaksime massiliselt neid, kes toetust ei vaja. Ehk põhimõtteliselt läheb enamik sellest ikkagi käiku, võib öelda, vaesustoetusena. Aga jah, ei ole välistatud ka see, et mõni inimene, kes on kõrgepalgaline, aga saab näiteks 20–30 retsepti aastas, võib ka mingisugust soodustust saada. Loogika on siin selles, et kuna ta on sellesse süsteemi oma kõrgema sissetulekuga proportsionaalselt panustanud, siis on tal ka õigus seda hüvitist saada.

15:58 Aseesimees Enn Eesmaa

Maris Lauri, palun!

16:01 Maris Lauri

Aitäh! Hea minister! Ma esitan järgmised küsimused sellepärast, et selle seletuskirja kvaliteet on üks halvemaid, mis ma olen näinud. See on väga suurte puudustega. Esiteks ma tahan küsida seda, mis põhjustel ei kasutata täiendavaid ravimihüvitisi. Ma sooviksin aru saada, kui palju on neid inimesi, kes ei soovi, kes ei tea ja kes siis tõesti osta ei suuda. Ja teine küsimus puudutab seda, milliseid variante üldse kaaluti selle täiendava ravimihüvitise korra muutmise puhul.

16:02 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Jutt käib kehtivast täiendavast ravimihüvitisest, nagu ma aru saan. Praegu on tõepoolest olemas täiendava ravimihüvitise süsteem, mille piirmäärad on teistsugused. Nimetus on sama – võib-olla oleks pidanud seda selguse huvides muutma –, aga sisu on üsna teistsugune. Tõsi on see, et ka praegu on teatud määra rohkem kulutades võimalik saada hüvitist. Summad: 300 eurost 500 euroneni on see 50%, alates 500 eurost 90%. Kui sellega võrrelda, siis võiks öelda, et tegu on sarnase süsteemiga, me toome lihtsalt piirmäära alla. Aga siin on kaks olulist muudatust. Üks on see automaatsus, millest ma ka kohe räägin.

Teine on see, et praeguse täiendava ravimihüvitise puhul ei arvestata selle arvutamise baasi hulka retseptitasu. Ehk retseptitasu tuleb igal juhul ära maksta, ükskõik kui palju sul retsepte on, ja täiendava ravimihüvitise mõttes saab tegelikult kompenseerida retseptitasu ja piirhinna vahelist osa. Uues süsteemis me toome arvestuse alusena sisse ka retseptitasu ja see on põhjus, miks see hakkab mõjutama palju rohkem inimesi. Praegu mõjutab see prognoosi järgi või arvestuslikult vist 8500 inimest, aga välja võtab seda toetust ainult 2500. See on põhjus, miks me hüppame 8500 pealt üle 100 000 – me muudame väga olulises osas arvestuse alust.

Vastus küsimusele, miks ei ole täiendavat ravimihüvitist kasutatud, on mitmeosaline. Üks põhjus on kindlasti teadmatuse: päris paljud inimesed ei tea, et neil on sellele üldse õigus. Teine osa inimestest ei tea, kas nad on nii palju kulutanud või mitte, kuna arvestuse alus on keeruline. Sa ei saa vaadata lihtsalt tšeki pealt, mis see sinu summa on. Sa pead välja võtma piirhinda ületava osa ja retseptitasu ning kui on protsendisoodustus, siis ka selle. Alles siis sa saad kätte selle summa, mis on arvestuse aluseks. Ausalt öeldes on seda peaaegu võimatu teha. Paljud inimesed, isegi kui nad kulutavad palju, ei tea, kas nad tegelikult kvalifitseeruvad toetusele või ei kvalifitseeru.

Asja kolmas pool on taotlemise protsess ise. Üks konkreetne näide on Viljandist, kus haigekassal piirkondlikku osakonda ei ole. Inimesed on tulnud maavalitsusse oma täiendava ravimihüvitise taotlustega ja küsinud, kuhu ma need saadan, et ma ei tea, mis nendega teha, äkki te saadate need haigekassale edasi. Ja haigekassa sõlmis siis selle ühe konkreetse näite puhul maavalitsusega lepingu, selleks et maavalitsus edastaks neid taotlusi haigekassale. See protseduur on kohmakas ja teadlikkus on madal. Tulemus on see, et väga paljud inimesed, kellel oleks õigus toetust kasutada, seda ei kasuta. Meil ei ole tehtud teaduslikku analüüsi selle kohta, kui palju on selle rühma, 8500 sees neid inimesi, kes teenivad palka üle keskmise või üle paari keskmise, st kes võiksid ise neid kulusid kanda, kes ei taotleks toetust, sellepärast et nad ei soovi riigilt seda abi. Tõenäoliselt mõned on. Aga üldine analüüs ütleb seda, et enamikul juhtudest on ülemäärased retseptiravimite kulud, üldse suured ravimite kulud kroonilistel haigetel, kes on reeglina vähenenud töövõimega, või eakatel, kelle puhul me teame, et nad kuuluvad oma sissetulekute mõttes sinna teise kvintiili.

16:06 Aseesimees Enn Eesmaa

Andres Ammas.

16:06 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Meie praeguse valitsuse puhul näib refräänina korduvat üks tendents – asjadega, mille üle on kas või kümme aastat mõtteid mölgutatud, läheb lõpus ikka kiireks. Aga tänu tublile sotsiaalkomisjonile on see eelnõu täna meie ees. Kiirustamise üle nurisevad ka apteekrid, leidsin ma siit seletuskirja lisast. Apteekrite liit ütleb, et nad ei pruugi 1. jaanuariks valmis olla. Kas nad jõuavad valmis?

16:07 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Suur tänu! See on tõsi, et Sotsiaalministeeriumi õigusloome plaan on tulenevalt ministeeriumi ambitsioonist selles valdkonnas olnud väga tihe. Tervishoius tehakse praegu väga palju põhimõttelisi muudatusi ja eelnõusid paljudes valdkondades, alustades rahvatervisest ning lõpetades tervisesüsteemide ja ravimitega. Ütleme otse, et me oleme menetlustempoga graafikust maas olnud. Kahetsusväärset jõudsimet ka nende eelnõudega valitsusse paar nädalat hiljem, kui oleksime tahtnud. See on loomulikult meie probleem ja palume kindlasti Riigikogult vabandust selle eest, et ka seletuskirjas ei ole kõik kohad lõpuni ja kõige paremal viisil esitatud.

Mis puudutab selle eelnõu rakendamist ja apteekreid, siis tõsi on see, et eelnõu kooskõlastamise käigus väljendati muret selle üle, kas nii kiiresti jõutakse valmis. Me oleme korraldanud erinevaid kohtumisi ja järjekordne kohtumine kas alles toimus või kohe-kohe toimub. Praegune kinnitus ja teadmine on, et sellega saadakse valmis. Riigipoolse valmisoleku tagab haigekassa 1. jaanuariks, et digireseptikeskuses saaks automaatselt arvutada välja inimeste omaosaluskoormust. See eeldab teatud infotehnoloogilist muudatust ka apteekides, et nad suudaksid kohe retseptiinfo alusel soodustust anda ja teaksid, kuidas arveldamine käib. Aga põhimõtteliselt ei ole ju ravimite hüvitamise süsteem ise uus – see juba toimib, arveldamine haigekassa ja apteekide vahel käib. Nii et süsteem iseenesest ei ole uus, aga väikest arendusjuppi on sinna vaja.

Kuna vastamise aeg ei ole piiratud, siis üks märkus veel Krista Aru varasema küsimuse kohta seoses sellega, et kellele ja kuidas. Meil tehakse praegu üht analüüsi. Eesti on ainulaadses olukorras: me saame rakendada – selle eelnõuga me seda veel ei paku, aga me töötame selle kallal –, isikustatud omaosaluskoormust tervishoiusüsteemis tervikuna. Me teeme siin praegu ühte tükki, st vaatame, kui palju inimene kulutab ainult retseptiravimitele. Aga inimene maksab samal ajal visiiditasusid, võib-olla ka statsionaarse öendusabi eest, mis on umbes 10% omaosaluskoormusest, hambaravi eest jne. Arvestades meie IT-võimekust ja seda, et meil jookseb kogu info kokku, me saame tegelikult iga konkreetse inimese omaosaluskoormust väga täpselt hinnata. Praegu käib selle teema analüüs, kuidas oleks võimalik seda rakendada. Analüüs peaks valmis saama järgmise aasta kevadeks, kui mu mälu ei peta, ja selle pealt on võimalik hakata natuke põhjalikumalt arutama, kas ja kuidas on mõistlik omaosaluskoormusele n-ö lage või kuplit peale panna, et see oleks õiglane. Ja kui me jõuame nii kaugele, et me suudame hinnata omaosaluskoormust terves süsteemis – võttes juurde ka maksuameti andmeid inimeste sissetulekute kohta ja püüdes kõike palju täpsemalt vaadata, et see sotsiaalne probleem lahendada –, kui meil see tervikvaade tekib, siis ma ei välista, et seda võiks arutada.

16:11 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Krista Aru, teine küsimus!

16:11 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud härra minister! Kui ma nüüd siit õigesti välja lugesin, siis jäävad täiendava ravimihüvitise alt välja need ravimid, mille kohta on arst küll retsepti välja kirjutanud, aga mis ei kuulu soodusravimite nimekirja. Mis loogikat on siin rakendatud?

16:11 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

See on tundlik teema – innovaatiliste ravimite kättesaadavus. Loogika on selles, et haigekassa hüvitab praeguse süsteemi järgi kulutusi nendele ravimitele, mille puhul on ravimitootja taotlenud Eestis turustamist ja soodustuse saamist ning mille eksperdid on hinnanud kulutõhusaks. Kulutõhusus tähendab ühelt poolt meditsiinilist tõhusust ja teisest küljest seda, et hind on proportsioonis ravimite potentsiaalse, keskmise või teaduslikult hinnatud mõjuga tervisele. Sellised ravimid kantakse soodusravimite nimekirja ja riik soodustab nende levikut protsentidega, s.o 50, 75, 90 või 100. Ja lisaks on soodusravimite puhul, mis moodustavad ju enamiku kõikidest ravimitest, mida inimesed tarbivad, täiendav hüvitis neile, kes kulutavad nendele ravimitele liiga palju.

Kõnealune süsteem ei laiene nendele ravimitele, mis ei ole läbinud seda n-ö hüvitamisele tulemise filtrit. See ei tähenda, et nad ei läbigi seda, vaid et see protsess võtab veel aega: hinnatakse kulutõhusust, tuleb peale uus teadus, kaubeldakse hinda alla või läheb hind alla teistel põhjustel. Siis võivad ka need ravimid jõuda soodusravimite nimekirja. Võib öelda niimoodi, et ainult soodusravimite nimekirja kantud ravimitele laieneb hüvitis sellepärast, et riik ei peaks soodustama ravimeid, mis ei ole tõhusad. Ka selliseid ravimeid on turul ja neil on müügiluba olemas, aga nad ei ole kas põhimõtteliselt tõhusad või on tõhusad ainult väga kitsale hulgal patsientidest.

Tõsi, see on ühiskonnas väga akuutne, aktuaalne ja tõsine probleem, et teatud ravimid, mille puhul me teame, et need kas või natukene, aga siiski aitavad patsiente, ei ole seda filtrit läbinud. Põhjuseks see, et tootja tahab meie käest liiga kõrget hinda saada, mida juhtub tihti, või on nende meditsiiniline tõendus põhjus või efektiivsus veel õhuke. Need on uued ravimid, mille puhul ei ole lihtsalt piisavalt kliinilisi teadusuuringuid tehtud. Nendel puhkudel on inimestel kindlasti õigustatud küsimus, et miks siis arst need välja kirjutab, aga riik ei hüvita.

Igal aastal tulevad sellisel viisil turule uued ravimid – aina uuemad, moodsamad ja väga palju kallimad –, aga loomulikult ei ole me suutnud kõiki soodusravimite nimekirja võtta. Ja mis siin salata, arvestades meie tervishoiule kulutatavaid summasid majanduse kogutoodangust, ei suuda kõiki võtta ka tulevikus. Võib öelda sedagi, et see on aina kasvav probleem. Ka meist palju-palju jõukamad riigid ei suuda kõiki ravimeid enam soodusravimite nimekirja võtta.

Esimene n-ö šokiärratus oli C-hepatiidi ravim, mis tekitas ka siin Eestis mullistusi. Haigekassa eelarve läks eelmisel aastal selle ühe konkreetse ravimi pärast üle piiri. 13 miljonit eurot kulutati rohkem, sest tuli juurde nii palju patsiente, kellel ilmnis see haigus. Sellesama ravimi puhul on paljud Euroopa riigid esmakordselt sattunud olukorda – erinevalt paljudest teistest on tegu ääretult tõhusa ravimiga, paranemisprotsent on 90 ja üle selle –, kus nad pole hinna tõttu suutnud seda kõikidele patsientidele kättesaadavaks teha. Eestis me oleme sellega harjunud. Me toome turule uue ravimi ja ütleme, et see laieneb ainult teatud sihtrühmale, selleks et kulusid kokku hoida. Sellesama C-hepatiidi ravimi puhul on näiteks minu määruses öeldud, et seda tohib välja kirjutada ainult teatud maksafibroosi tasemega patsientidele. Aga paljudes Euroopa riikides oli esmakordselt selline olukord, kus tuli hakata piirama patsientide hulka, kes tohivad seda ravimit võtta, et lihtsalt kulusid kontrolli all hoida. See on globaalne probleem.

Vähiravis on uute ravimite keskmine hind tõusnud viimase 20–25 aastaga, ma ei taha nüüd päris valetada, aga suurusjärgus 100 dollarilt 10 000 dollarile kuus. Natukene on paranenud ka elulemus. Jah, need ravimid on paremad ja täpsemalt sihitud, aga see, mis on toimunud kuludega, on täiesti astronoomiline. Sellest tulenevalt on ka ravimifirmad ise, kes teenivad maailmas kõige kõrgemaid marginaale – tihti rohkem kui pangad ja naftatööstus –, olnud mures, kuidas tulevik välja näeb. Tulevik on kindlasti täpsemalt sihitud ravimid, mille väljatöötamine on oluliselt kallim, aga mis laienevad palju väiksemale hulgale patsientidest. Kuidas neid siis riikliku rahastusskeemi mõttes võtta? Praegu katsetatakse, sh ka Eestis, n-ö innovaatilise kulu jagamise skeeme. Põhimõtteliselt on nii, et kui näiteks uus ravim tuleb turule, siis alguses maksab selle eest tootja, et tõestada riigile, et ta toimib, ja alles pärast seda, kui ta toimib, võtab riik selle üle. Aga need arengud veel jätkuvad üle Euroopa.

Tervisevaldkonnas on üks suur probleem või tõsine küsimus ravimite kättesaadavus Eesti-suguses väikeriigis – meie läbirääkimiste positsioon, selleks et neid ravimeid mõistliku hinnaga oma turule saada. Kui me vaatame näiteks Saksamaad, kus elab üle 80 miljoni inimese ja kus on tervisekulude osakaal meie omast oluliselt kõrgem, siis seal on ravimifirmal väga suur huvi saada riiklikusse soodustussüsteemi. See on väga-väga suur turg, kus liigub väga suur raha. Eesti puhul laienevad väga paljud ravimid viiele kuni kümnele patsiendile. Ma kirjutasin paar nädalat tagasi alla ühele hinnakokkuleppele seoses ühe silmahaigusevastase ravimiga viiele patsiendile. Kulu mõttes on prognoos pool miljonit. See mõjutab otseselt meie läbirääkimispositsiooni. Kui me läheks ja ütleks, et hind on liiga kõrge, me oleks valmis maksma kaks korda madalamat hinda, siis öeldaks selle peale, et teate, ega see teie turg meile väga huvi ei paku, sest ta on lihtsalt nii väike.

See on põhjus, miks mitmed riigid Euroopas, eriti väiksemad riigid, arendavad ühishankeid ravimitele. Tahe on ühiselt kokku leppida ja koos hankida, selleks et oma positsiooni tugevdada. Häda on selles, et Euroopa Liidu tasemel – oleks ju loogiline, et Euroopa Liit räägiks üldtunnustatud müügiloa taotlemisel, mida annab välja raviamet, ühiselt läbi, mis on ravimite hind Euroopa ühiskondadele – ei ole kahjuks võimalik seda teha. Ühelt poolt sellepärast, et suurtel riikidel puudub huvi sellise kokkuleppe vastu, sest selles äris on hästi palju pimedaid ja läbipaistmatuid rahastusskeeme, mis riikidele sobivad, kui nad saavad häid diile, ja teiseks sellepärast, et Euroopa Liidul ei ole selles valdkonnas pädevust. Sellest tulenevalt me võitleme mitme asjaga korraga. Ühelt poolt me peame tagama, et innovaatilised ravimid üldse tuleksid Eesti turule, ja teisest küljest me saame neid soodustusnimekirja võtta ainult siis, kui neil on aktsepteeritav hind – nii et raske seis.

16:19 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Maris Lauri!

16:19 Maris Lauri

Aitäh! Hea minister! Tahan küsida, mispärast sai selleks piiriks valitud 100 eurot, mitte näiteks 150 eurot. Kui ma vaatan seletuskirja, siis tekib kahtlane tunne, et see on lihtsalt sellepärast nii, et saaks rohkematele inimestele toetust anda. See kulu haaraks 150 euro puhul alla 40 000 inimese, aga 100 euro puhul on see number 125 000 inimest. Miks just 100 eurot?

16:20 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Loomulikult võivad siin õigustatult olla erinevad seisukohad. Mina arvan, esiteks, et 100 eurot retseptiravimitele on ainult üks kulu. Siia juurde tulevad käsimüügiravimite kulud ja visiiditasud, siia juurde võivad tulla statsionaarse õendusabi, voodipäevade kulud. 100 eurot aastas retseptiravimitele maksta on tegelikult palju. Alates sellest summast me aitame, selleks et inimeste kulud retseptiravimitele ei läheks väga palju üle selle summa. Nad lähevad ikka, aga et nad ei läheks väga palju. Mõned inimesed võivad arvata, et seda ei ole palju. Kindlasti ei ole mõnele leibkonnale 100 eurot aastas palju, aga valdavale osale Eesti retseptiravimite tarbijatest on 100 eurot aastas väga suur summa.

16:21 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse.

16:21 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt minister! Mu küsimus on ajendatud Krista Aru küsimusest. Palun selgitage: kui arst kirjutab välja mittesoodusravimi, mis on väikese mõjuga, siis kas see tähendab seda, et alternatiiv puudub? Ühesõnaga, kas on pakkuda ka parema efektiivsusega soodusravimit või mis juhtumid need on, mida te kirjeldasite? Ma üritan aru saada sellest, miks peab välja kirjutama väikese mõjuga mittesoodusravimi, kui kõrval on olemas ka alternatiiv, parema mõjuga ravim.

16:21 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Ma ei ole arst, nii et ma tõesti ei oska kõiki juhtumeid kommenteerida. Aga reeglina on need olukorrad, kus olemasolevad ravivõtted nii haigla kui ka ravimite mõttes ei ole andnud soovitud tulemust. Tihti on selleks mõni krooniline haigus, mida ei ole siiani osatud ravida, ja siis tulevad mõned ravimid, mida võib proovida, selleks et seda ravida. C-hepatiidi ravim on üks näide, mille puhul on tegelikult võimalik terveneda, mitte lihtsalt sümptomeid vähendada.

Põhiliselt puudutab see vähiravi. Kui on jõutud olukorda, kus erinevad ravivõtted, sh ravimid, ei ole andnud tulemust, haigus ei anna järele, siis on võimalik patsiendiga kokkuleppel ravi lõpetada. Sel juhul on tegemist n-ö terminaalsete patsientidega. Aga on ka võimalik neile öelda, et turule on tulnud uus ravim, mis Eesti riigil ei ole soodusravimite loetelus. See ravim on olemas ja esialgsed uuringud näitavad, et see võib neid aidata. Võib-olla ei aita, aga seda võiks proovida. Ja siis on inimese valik, kas seda teha või mitte. On selge, et nende ravimite hind on meeletu, ja selles kontekstis me peame täiesti siiralt olema tänulikud, et Eestis on mittetulundusühing Kingitud Elu, kes sellistel puhkudel selle ölekõrre annab.

16:23 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud minister, aitäh! Teile rohkem küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni ettekande teeb sotsiaalkomisjoni esimees Helmen Kütt. Palun!

16:23 Helmen Kütt

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas ravikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvate teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 514 oma 2. oktoobri istungil. Komisjoni liikmetest osalesid Monika Haukanõmm, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Maris Lauri, Yoko Alender Liina Kersna asendusliikmena, Tiina Kangro, Jüri Jaanson, Dmitri Dmitrijev ja Helmen Kütt. Minister andis sama põhjaliku ülevaate, nagu täna siin saalis. Ma sellel rohkem ei peatu ja toon välja küsimused, mis tekkisid komisjonis lisaks neile, mis täna siin saalis kõlasid.

Tänu hea kolleegi ja komisjoni liikme Maris Lauri märkamisele sai parandatud eksitav näpuviga seletuskirjas. Nimelt, seletuskirja punktis 5 oli märgitud, et eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega. Sama seletuskirja punktis 1.3 oli aga kirjas, et eelnõu on seotud nõukogu direktiiviga ning Euroopa

Parlamendi ja nõukogu määrusega. Helen Berk selgitas, et tegemist on inimliku eksitusega, ja praeguseks on need muudatused seletuskirjas tehtud.

Küsimusi esitati ka infosüsteemide arenduse kohta. Selgituseks andis Helen Berk, kes oli meil koos ministriga eelnõu kohta selgitusi jagamas, vastuse, et infosüsteemide arendused lähevad maksma 50 000 eurot, mis kaetakse haigekassa eelarvest. Jüri Jaanson tõi välja väga hea mõtte, mida ministeerium lubas tõsiselt kaaluda ja haigekassa uute infotehnoloogiliste arenduste korral ka arvestada. Inimesed tegelikult ei tea, kui palju neile osutatavad tervishoiuteenused maksavad, sh muidugi ravimiarved. Nii et mõistlik oleks arvetel näidata, kui suur on omaosalus ja kui palju maksab patsiendi eest riik.

Minister selgitas, et patsiendiportaalis on haigekassa makstud arvete kohta info olemas ja arendamisel on ka süsteem, et inimesed saaksid edaspidi oma meiliaadressile info selle kohta, kui haigekassa on nende eest midagi maksnud. Sama mõtet toetas väga ka Tiina Kangro ja soovitas, et arve peaks olema detailsem ja inimesele arusaadavam. See hoiaks ära ka igasugused võimalikud petuskeemid, kus inimeste selja taga on võib-olla esitatud topeltarveid.

Küsimuse all olid ka apteegid, st kas nemad jõuavad ja kas digilahendused saavad selleks ajaks valmis. Selle peale vastas minister, et praegu arutatakse kõigi teenuseosutajatega, kuidas oleks võimalik seda optimaalselt teha ja nii, et jõutaks õigeaegselt valmis.

Pärast nendele küsimustele vastuste saamist tehti otsused: esiteks, ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda täna, 11. oktoobril kell 14, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada, teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtjaks kümme tööpäeva ehk 25. oktoober 2017 kell 17.15 ja määrata ettekandjaks komisjoni esimees Helmen Kütt, teie ees kõneleja. Kõik otsused olid konsensuslikud. Aitäh!

16:27 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh ettekandjale! Küsimusi teile ei ole. Avan läbirääkimised fraktsioonide esindajatele seaduseelnõu üldpõhimõtete aruteluks. Esimesena saab sõna Heljo Pikhof Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel. Palun!

16:27 Heljo Pikhof

Austatud juhataja! Head kolleegid! Me kõik teame, et ühtpidi on meil eluiga tasapisi kasvamas, kuid kahjuks ei ole kerkinud tervena elatud aastate arv. Samal ajal on suurenenud meie inimeste kulud tervishoiule, sh ravimitele, eriti vanemaalaste kulud. Tõsi on, et Eesti meditsiinisüsteemi üks tõsisemaid murekohti on meie inimeste suur omaosalus tervisekuludes, mis on jõudmas kriitilise piiri ehk 25% lähistele. Samas on hea meel tõdeda, et riik on astunud ja astumas mitmeid samme selle nimel, et ravijärjekorrad lüheneksid ja arstiabi oleks kvaliteetsem.

Tuhanded ja tuhanded inimesed on sunnitud aastaid elama koos haiguste ja tervisehädadega. On hulk raskeid haigusi, mille puhul tähendaks ravimiteta jäämine surma või tooks kaasa tervisliku seisundi järsu halvenemise. Head ja tõhusad ravimid on aga väga kallid. Kui haigekassa ei maksaks retseptiravimeid arvestatavas mahus kinni, ei suudaks väga paljud neid endale lubada. Ometi jääb iga viies retsept praegu peamiselt rahanappuse tõttu välja ostmata. Kõige haavatavamad on väikese sissetulekuga ja pidevalt medikamente vajavad kroonilised haiged, töövõimetuspensionärid ning muidugi pensionärid, kelle ravivajadus on juba aast tulenevalt suurem.

On kroonilisi haigusi, millega käsikäes võib käia veel terve rida tõbesid. Et nende haigustega tulemuslikult võidelda, tuleb sageli püsivalt ja korraga tarvitada suurt hulka ravimeid. See tähendab, et pole sugugi harvad juhud, mil raviarst võib aasta jooksul välja kirjutada vaat et 50 retsepti. Olgu tegu 75%-lise soodusmääraga ravimitega tööl käivatele inimestele või 90%-lise soodustusega pensionäridele, on see igal juhul ränk hoop rahakotile.

Seega polegi ime, et ajal, mil paljudel inimestel kulub aastas terve ühe kuu sissetulek või rohkemgi ravimitele, jääb osa ravimeid üldse kättesaamatuks.

Haigekassa on välja arvestanud, et üle 110 000 Eesti inimese kulutab aastas retseptiravimitele rohkem kui 100 eurot, kusjuures lausa 15 000 inimese väljaminekud ületavad 300 euro piiri. Kõige vaesemate leibkondade tervishoiu kogukuludest kulub ravimitele tervelt 80%, kõige rikkamates leibkondades seevastu alla 20%.

Nii nagu minister siin ka ütles, olukord paraneb otsustavalt juba uuest aastast. Jaanuarist astub jõusse täiendav ravimite hüvitamise süsteem, mis muudab retseptiravimid pea 100 000 patsiendile odavamaks. Riik kompenseerib 2018. aastast 50% nendest ravimikuludest, mis jäävad vahemikku 100–

300 eurot, ja kui aastane kulu on suurem kui 300 eurot, hüvitatakse ravimeid 90% ulatuses. Teisisõnu tõttab riik inimesele appi kohe, kui ta on kulutanud retseptiravimitele üle 100 euro. Näiteks 200 euro suuruse kulu korral jääb inimese enda tasuda 150 eurot ja 400 euro suuruse kulu korral 190 eurot. See on igati arvestatav võit.

Samuti teeb uus skeem patsiendi elu lihtsamaks, kuna apteegid arvestavad hüvitist automaatselt väljaostu hetkel. Rehkendus rakendub kohe, kui 100 eurot täis tiksub. Ühtlasi tähendab see, et hüvitist saavad kõik, kellel on sellele õigus, mitte ainult need, kes on taibanud seda küsida. Ka praegune kord näeb ette retseptiravimite lisahüvitamise, aga väiksemas mahus ja vaid taotluse alusel. Nii maksti mullu lisahüvitist 2543 inimesele, kuigi tegelikkuses võinuks seda saada 8474 inimest. Inimeste enda kanda jäävate ravikulude üldkokkuvõttest nähtub, et 2015. aastal kulutati enim hambaravile ...
Palun kolm minutit veel!

16:32 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, kolm minutit juurde!

16:32 Heljo Pikhof

... nimelt 29%, retseptiravimitele 22% ja käsimüügiravimitele 16%. Kahtlemata on uus ravimihüvitise süsteem, kuhu riik eraldab tuleval aastal 3 miljonit lisaeurot, 215 lisamiljonit järgneval neljal aastal meditsiinisüsteemi, ja ka 1. juulist rakendunud seadus, mille järgi haigekassa toetab enam täiskasvanute hambaravi (sh 85 euroga aastas pensionäre, rasedaid ja alla üheaastase lapsega emasid), olulised jõupingutused selle nimel, et arstiabi muutuks meie inimestele kättesaadavamaks. Aitäh!

16:32 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem sõnavõttusoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 514 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrán eelnõu 514 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 25. oktoobri kell 17.15.

5. 16:33 Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja riikliku matusetoetuse seaduse kehtetuks tunnistamise ning nendega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (490 SE) esimene lugemine

16:33 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane viies päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja riikliku matusetoetuse seaduse kehtetuks tunnistamise ning nendega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 490 esimene lugemine. Palun kõnetooli ettekandjaks sotsiaalkaitseminister Kaia Iva.

16:33 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja riikliku matusetoetuse seaduse kehtetuks tunnistamise ning nendega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 490 on teie ees. See näeb ette põhimõtteliselt kolme plokki muudatusi. Esiteks sisaldab eelnõu muudatusi toimetulekutoetuse regulatsioonis. Teiseks näeb eelnõu ette vajaduspõhise peretoetuse maksmise lõpetamise. Kolmandaks on eelnõus muudatused matuste korraldamise toetamisel – nähakse ette riikliku matusetoetuse seaduse kehtetuks tunnistamine ja eraldatakse riigieelarvest vahendeid kohaliku omavalitsuse üksustele matuste korraldamise toetamiseks. Toimetulekutoetuse muudatustest rääkides soovime selle eelnõuga toetada ja julgustada toimetulekutoetuse saajaid uuesti tööle minema. Statistika näitab, et enamik toimetulekutoetuse saajatest ei saa töist tulu – 2016. aastal sai vaid 8,9% kõikidest toimetulekutoetuse saajatest töist tulu. Seetõttu loome tööle naasvatele toimetulekutoetuse saajatele soodsama üleminekuaja. Kui praeguses süsteemis väheneb toimetulekutoetuse suurus kohe esimese palga saamise järel, saadud palga suuruse võrra, siis uue süsteemi järgi hakkab toimetulekutoetuse suurus vähenema järk-järgult. Kui toimetulekutoetuse saaja läheb tööle, siis kahel esimesel kuul ei arvata saadud töötasu toimetulekutoetuse määramisel sissetulekute hulka. Seejärel, järgmised neli kuud arvatakse toetuse

määramisel sissetulekute hulka pool saadud töötasust. Seega on inimesed esimesed kuus kuud toimetulekutoetuse saamisel soodsamas olukorras. Selline töötamise soodustamiseks mõeldud erand on suunatud neile, kes on vähemalt kahel viimasel kuul olnud toimetulekutoetuse saajad ilma töist tulu omamata. Selleks et vältida võimalikke väärkasutusi, on eelnõu kohaselt võimalik kasutada seda toetusmeedet üks kord kahe aasta ehk 24 kuu jooksul. Lisaks näeb eelnõu kooliõpilastele ette paindlikumad töötamistingimused. Näiteks, uue süsteemi kohaselt ei arvata toimetulekutoetuse arvestamisel leibkonna sissetuleku hulka kooliõpilaste koolivaheajal teenitud töötasu.

Eelnõu kohaselt on plaanis loobuda vajaduspõhise peretoetuse maksmisest. Statistika näitab, et vajaduspõhise peretoetuse taotlemise määr on jäänud oluliselt madalamaks, kui algul eeldati. Oleme võtnud arvesse ka asjaolu, et viimastel aastatel on suurenenud lastetoetused ning alates k.a suvest lisandus lasterikka pere toetus kõikidele peredele, kus kasvab vähemalt kolm lapsetoetust saavat last. Kompenseerimaks osaliselt vajaduspõhise peretoetuse kaotamist, soovime tõsta toimetulekupiiri seniselt 130 eurolt 140 euronile kuus ning alaealistel 168 euronile kuus ehk 120%-ni perekonna esimese liikme toimetulekupiirist. Samuti, lihtsustamaks võimaliku toimetulekutoetuse suuruse arvutamist, näeme eelnõuga ette, et kõik lastetoetused arvatakse toimetulekutoetuse arvestamisel täies ulatuses perekonna sissetulekute hulka.

Eelnõuga suurendame ka kohalike omavalitsuste kaalutusõigust, et tuua toimetulekutoetuse süsteemi rohkem paindlikkust. Näiteks tekib kohalikul omavalitsusel võimalus mitte arvata perekonna sissetuleku hulka lähedastelt saadud rahalisi toetusi poole toimetulekupiiri ulatuses kuus, samuti katta pikemat aega toimetulekutoetust saanud peredele toimetulekutoetuse vahenditest ka ühekordseid eluasemega seotud kulusid ühe toimetulekupiiri ulatuses ühes aastas.

Lisaks võimaldame eelnõuga kohalikel omavalitsustel vähendada määratava toimetulekutoetuse suurust, kui näiteks mõni pereliikmetest ei ole tööleminekust huvitatud. Kehtiva seaduse kohaselt on kohalikul omavalitsusel küll võimalik jätta teatud juhtumitel pere toimetulekutoetus üldse määramata, kuid puudub võimalus toetussummat vähendada. Eelnõu kohaselt on võimalik toimetulekutoetust taotleda kogu kalendrikuu jooksul, st me loobume nõudest, et taotlus toetuse saamiseks tuleb esitada kuu 20. kuupäevaks. Kuna toimetulekutoetuse saajate näol on tegemist kõige suurema abivajadusega peredega, siis peaks neil olema võimalik taotleda toetust kohe, kui abivajadus tekib.

Nüüd toimetulekutoetuse muudatuse mõjudest. Prognooside kohaselt peaks eeltoodud muudatused vähendama leibkondade absoluutse vaesuse määra kuni 2,8% võrra. Kaasnevate lisakulude suurus sõltub suuresti sellest, kui paljusid seniseid toimetulekutoetuse saajaid eelnõuga kaasnevad muudatused tööhõivesse suunduda motiveerivad. Eeldusel, et hõivesse siirdub umbes 20% mittetöötavatest toimetulekutoetuse saajatest ja et nende töötamise periood ulatub järgmisel aastal 9 kuuni – oleme arvestanud tõesti minimaalse sissetulekuga, isegi kui see on pool alampalgast – , suureneb kõikide meetmete kogusummas toimetulekutoetuse maksmise kulu hinnanguliselt kuni 4,1 miljoni euro võrra aastas. Lisaks kaasneb järgmise aasta esimeses kvartalis umbes 730 000 euro suurune kulu vajaduspõhise peretoetuse väljamaksmise kulude katteks, samuti umbes 70 000 eurot sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri arenduskuludeks. Kuna me motiveerime toimetulekutoetuse saajaid tööhõives osalema, loodame, et suurenevad ka sotsiaalmaksulaekumised. Prognoosi kohaselt ulatub muudatustest tulenev sotsiaalmaksulaekumiste kasv kuni 2,95 miljoni euronile. Mis puudutab matuste korraldamisega seotud muudatusi, siis näeb kehtiv koalitsioonilepe ette matuste korraldamiseks mõeldud vahendite eraldamise kohalikele omavalitsustele. See toob kaasa riikliku matusetootuse seaduse kehtetuks tunnistamise. Kui praeguse seaduse kohaselt toetatakse matuseid riigieelarvest vaid kohalike omavalitsuste korraldatavate matuste puhul ning ainult neid füüsilisi isikuid, kelle pered on saanud viimasel aastal toimetulekutoetust, siis edaspidi soovib riik abistada kõigi Eesti elanike matuste korraldamisel. Seejuures peame mõistlikuks, et toetuse taotlemine ja määramine toimiks inimesele kõige lähemal, st kohalikus omavalitsuses, mille poole inimene peab niikuinii pöörduma surmatunnistuse saamiseks. Vahendite eraldamisel riigieelarvest lähtutakse sellest, et keskmiselt oleks kohalikel omavalitsustel võimalik matuste korraldamist toetada 250 euro ulatuses ühe matuse kohta. Sama summaga toetab riik praegu kohalike omavalitsuste korraldatavaid matuseid ja toimetulekutoetust saavate inimeste kanda olevaid matuseid.

Raha eraldamine kohalikele omavalitsustele toimub toetusfondi kaudu ning see raha on sihtotstarbeline. See tähendab, et seda on võimalik kasutada ka matusetootuste maksmiseks lahkunu lähedastele või kohalike omavalitsuste korraldatavate matuste tarbeks. Seejärel oleme soovinud jätta kohalikele omavalitsustele võimaluse lähtuda toetuse maksmisel perekonna abivajadusest. Kas kohalik

omavalitsus seda kasutab või maksab kõikidele ühes määras, on tema enda otsustada. Iga kohaliku omavalitsuse üksus saab ise kehtestada tingimused ja korra matusetootuse määramiseks-maksmiseks ning otsustada, kas maksta seda universaalse toetusena kõigile või võtta arvesse ka muid asjaolusid, näiteks perekonna majanduslikku olukorda.

Selleks, et riigil oleks teadmine selle kohta, kas ja kui suures summas kohalikud omavalitsused matuste korraldamist toetavad, on eelnõuga ette nähtud, et andmeid matusetootuse taotluste ja kohalike omavalitsuste korraldatavate matuste kohta menetletakse STAR-is ehk sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistris. Vastavat arendust on plaanitud rahastada järgmise aasta eelarvest.

Eelnõuga ette nähtud muudatustega, mille kohaselt toetatakse matuste korraldamist kõikide lahkunute kohta keskmiselt 250 euro ulatuses, ulatub matuste korraldamiseks mõeldud summa aastas umbes 3,8 miljoni euroni. Kui lisada siia juurde kohalike omavalitsuste seni makstud toetussummad, võimaldab see kohalikel omavalitsustel toetada matuste korraldamist rohkem kui 300 euro ulatuses. Mõistagi on kohaliku omavalitsuse üksuse enda otsustada, kui suurel määral jätkata seniste toetuste maksmist. Aitäh!

16:44 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ministrile on küsimusi. Palun, Külliki Kübarsepp!

16:44 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Ma püüan aru saada Sotsiaalministeeriumi – maja on halb nimetada, ütleme siis korruse, sest te olete nüüd superministeeriumis – käekirja. Eelmine minister samast asutusest tõi meile ravimihüvitise süsteemi, mis on automaatne. Teie kaitsete oma ettepanekutega näiteks matusetootust, mis ei ole automaatne, vaid on vajaduspõhine, st raha selleks tuleks taotleda. Kuidas teil valitsuses ja üldse koalitsioonis põhimõtete üle arutelu käib – näiteks, kas automaatne või mitte, mis on minu hinnangul maailmavaateline küsimus – ja mismoodi teil otsuseid langetatakse?

16:45 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Kõigepealt ma täpsustan, et meil ei ole seal ainult üks korrus. Sotsiaalministeeriumi käsutuses on ikka lausa mitu korrust, sest ühele me ära ei mahuks. Aga siin ongi põhimõtteline erinevus, kas on riigi või kohaliku omavalitsuse tasand. Ravimitega tegeleb ainult riik, sellega ei tegele kohalik omavalitsus, seega on see riigi tasand. Praegu, nii nagu ütlesin, maksavad ka paljud omavalitsused ise matusetootust ja ilmselt jäävad seda tegema ka edaspidi omavahenditega, riigi toetusele lisaks. Kohalikel omavalitsustel on võimalik meetmeid kombineerida ja selle võrra raha suurendada ning tõesti, nagu öeldud, lähtuda sellest, kas peetakse diferentseerimist vajalikuks.

16:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Maris Lauri!

16:45 Maris Lauri

Aitäh! Hea minister! Ma loen seletuskirjast ühe lause: "Kuivõrd vajaduspõhise peretoetuse sissetulekupiir on oluliselt suurem kui toimetulekupiir, ei suuda eelnõus sisalduvad muudatused eeldatavalt kõiki seniseid vajaduspõhist peretoetust saanud peresid aidata." Ja nüüd minu küsimus: kui palju neid peresid on ja mida need pered siis peaksid peale hakkama?

16:46 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Praegu on teada, et umbes pooled pered on saanud vajaduspõhist peretoetust tänu sellele, et nad on ka toimetulekutoetuse saajad, teised mitte. Küll aga on universaalsed toetused olulisel määral tõusnud, nii lasterikastele peredele kui ka üksikute laste vanematele. Seetõttu on olukord võrreldes selle ajaga, kui vajaduspõhine peretoetus kehtestati, palju muutunud. Me ei tohi unustada ka seda, et igale perele ja igale lapsele on kõige lähemal kohalik omavalitsus. Peale sihitatud summade on kohalikele omavalitsustele ette nähtud veel selliseid vahendeid, millest on võimalik täiendavaid toetusi maksta. Kindlasti kohalik omavalitsus peabki siin igale olukorrale eraldi otsa vaatama.

16:47 Aseesimees Enn Eesmaa

Jürgen Ligi.

16:47 Jürgen Ligi

Aitäh! Pean tunnistama, et see jutt on üsna jabur, eriti ühe paremerakonna esindaja suust. Te tunnistate, et vaesuspõhine toetus kaotatakse, seda kompenseeritakse osaliselt, aga samas ütlete, et on veel mingisugused summad, mida saab vajaduspõhiselt maksta. See on äärmiselt tobe, kilplaslik ja tagurpidine. Rahulikult võiks selle toetuse alles jätta, administratiivne koormus jääb ju ka omavalitsustele alles tolle teise summa puhul. Aga pööran pilgu matusetoetusele. Te viitasite siin kenasti autoriteetsele allikale, koalitsioonilepingule, kuigi see on iseenesest väga halb viide, nii ei peaks. Palun selgitage, mis põhjusel on vaja kõigile kompenseerida matmist! Kus on selle maailmavaateline ja aateline alge, et antakse nõrgematele selle võrra vähem raha, aga minusugustele ka? Miks see nii on?

16:48 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh selle küsimuse eest! Ma vastan kõigepealt ikkagi ka teie küsimuse sellele osale, kus te väitsite, et see on jabur. Jäägu see teie südametunnistusele. Kui me räägime aga vajaduspõhisest peretoetusest, siis see kehtestati sel ajal, kui lastetoetused oli kordades väiksemad kui praegu. Ma usun, et me kõik mäletame seda aega. Siis kehtestati vajaduspõhine lapsetoetus ja lisaks suurem toetus nendele peredele, kus oli vähemalt kolm lapsetoetust saavat last. Selle ajaga võrreldes on praegune olukord täiesti teine. Sel hetkel eeldati, et vajaduspõhise lapsetoetuse taotlejate arv peaks olema 46 000, kuid 2016. aastal oli neid ainult 13 536. Seega, eeldus ja tegelikkus ei läinud kokku. Ma mõnan, et ilmselt oleks olnud õige vajaduspõhine lapsetoetus ära jätta sellel hetkel, kui lapsetoetused märkimisväärselt tõusid. See oleks olnud õigem aeg, aga nüüd teeme seda hiljem.

See väide, et administratiivne koormus jääb samaks, ei vasta tõele. Ka praegu peab kohalik omavalitsus maksma ja ka maksab sageli toetusi, pakub teenuseid lähtudes oma kodanike vajadustest. Seda teeb ta niikuinii. Nüüd aga jääb üks etapp siit vahelt halduskoormuse mõttes siiski ära. Vajaduspõhise lapsetoetuse arvutamine jääb ära. Jääb alles toimetulekutoetus, mis on niikuinii olnud, ja jäävad ka lisatoetused, mida maksab kohalik omavalitsus. Praxis on seda analüüsinud ning soovitanud vajaduspõhise lapsetoetuse maksmise lõpetada ja integreerida see võimaluse korral toimetulekutoetuse maksmise süsteemi hulka, nagu me praegu teemegi.

Nüüd sealt edasi. Te ütlesite, et mina viitasin koalitsioonileppele. Ma ei suuda küll meenutada, et ma oleksin täna siin põhjendanud seda eelnõu koalitsioonileppega. Võin pärast stenogrammi üle vaadata, aga ma küll ei tea, et oleksin nii öelnud. Kuid see polegi ehk kõige tähtsam. Küsisite, miks me näeme ette, et kõikidele makstakse ühepalju matusetoetust. Vastupidi, me ju ütleme, et me arvestame seda raha 250 eurot ühe lahkunu kohta keskmiselt. See raha läheb kohalikule omavalitsusele toetusfondi kaudu. Nüüd on kohaliku omavalitsuse otsustada, kas ja missuguseid erisusi ta teeb – lähtudes sellest, missugune on pere majanduslik olukord või mingid muud asjaolud. See ongi selle tasandi otsus, kes on inimesele kõige lähemal.

16:51 Aseesimees Enn Eesmaa

Külliki Kübarsepp, teine küsimus, palun!

16:51 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Ma jätkan teie äsja lõpetatud teemat. Oma kõnes te ütlesite, et matusetoetus on sihtotstarbeline eraldis riigilt kohalikule omavalitsusele. Teises lauses sealsamas ütlesite aga, et see on kohaliku omavalitsuse enda otsustada, kas ta üldse seda toetust kasutab või mitte. Kas siin ei teki eelarvekasutuse mõttes käärid – kui riik raha eraldab, siis ta eeldab, et just selleks otstarbeks seda summat ka kasutatakse? Kas omavalitsus saab toetuse ennetavalt ja siis otsustab, mida ta sellega teeb, või ta saab selle tagantjärele, oma lahkunute arvu järgi esitatud taotluste põhjal?

16:52 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Ma küll ei öelnud, et see oleks kohaliku omavalitsuse enda otsustada, kas ta üldse maksab või mitte. Kuigi, tõsi, tal on võimalus ka mitte maksta. See, et ta saab selle otstarbelisena, tähendab seda, et ta ei saa sellest rahast mingeid muid kulutusi teha. Tõesti, tal võib raha üle jääda, sest ta ei pea seda ära

kasutama, aga ta ei saa sellega ka midagi muud teha ja see jääb sellele reale alles. Seda ei maksta kohalikule omavalitsusele mitte nõnda, et loetakse ükshaaval lahkunuid üle, vaid makstakse selle arvestusega, kui palju keskmiselt lahkunuid on. Meile on teada üldised suremusnäitajad ja iga eagrupi kohta arvutatakse välja vastav protsent. Nii et mitte aasta lõpus ei lööda mingeid arve kokku, vaid see tuleb keskmise suremusnäitaja ja konkreetse kohaliku omavalitsuse elanikkonna vanuserühmade alusel. Nüüd, kui kohalikud omavalitsused on suuremad, võib eeldada, et selline protsentuaalne arvestus on pädev. Kui oleksid väga väikesed omavalitsused, siis võiksid seal tekkida anomaaliad, aga nüüd ilmselt seda probleemi ei tule.

16:53 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Maris Lauri!

16:53 Maris Lauri

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma teeksin kõigepealt teile ühe väikese märkuse. Me räägime vajaduspõhisest peretoetusest, mitte lapsetoetusest. Oleks hea, kui te suudaksite nendel vahet teha. Ma tuleksin aga oma eelmise küsimuse juurde tagasi. Ma küsisin, kui paljud pered osutuvad nendeks, kes kaotavad.

16:54 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh selle küsimuse eest! Te küsisite, kui paljud pered kaotavad. Kas nii? (M. Lauri selgitus saalist.) Aitäh! Ma otsin kohe need numbrid üles. Nii nagu ütlesin, umbes pooled vajaduspõhise peretoetuse saajatest said seda toetust tänu sellele, et nad on saanud toimetulekutoetust, ja umbes pooled on sellised, kes saavad seda lisaks sellele põhjusele. Aga praegu me teeme võrdlust selle hetkega, kui peretoetused on juba tõusnud ja lasterikka pere toetus on ka juba tõusnud. Nii et selles mõttes ei ole, nagu ütlesin, see võrdlusemomendi hetk kõige parem ega adekvaatsem.

16:55 Aseesimees Enn Eesmaa

Krista Aru, palun!

16:55 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud proua minister! Ka teie tulete Riigikogu täiskogu ette seaduseelnõudega, millest mõlemal puudub väljatöötamiskavatsus. Kas see on nüüd läbiv joon ja mis on selle põhjuseks? Me oleme siin saalis korduvalt rääkinud sellest, millega ka ministrid on väga nõus olnud, nimelt Eestis, mille taasiseseisvumisest on möödunud 25 aastat, peaks seadusloome olema juba korrektne. Nüüd on siin järjest ilma väljatöötamiskavatsuseta seaduseelnõud, ometi on need kõik väga tundlikud sotsiaalsed ja olulised teemad.

16:56 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Ma usun, et te olete minuga ühel nõul, et see on väga vajalik ja väga hea eelnõu. Kui me räägime siin näiteks sellest samast töötamise toetamisest ja selle soodustamisest, siis ma loodan, et te kõik seda eelnõu toetate seaduseks saamisel. Ma usun, et teile on seda siin juba varemgi öeldud, aga kordan veel üle: oleme Vabariigi Valitsuselt saanud ülesande see eelnõu ilma väljatöötamiskavatsuseta Riigikogule esitada.

16:56 Aseesimees Enn Eesmaa

Jürgen Ligi.

16:56 Jürgen Ligi

Aitäh! Proua minister! Ma kinnitan teile, et te viitasite matusetoetuse puhul just nimelt koalitsioonilepingule, praegu te viitasite käsule valitsusest (K. Iva: "Otsusele, jah.") ja ka see, mis te seal veel ümber lükkasite, oli vale ümberlükkamine. Te ütlesite, et te tahate toetada kõikide inimeste matuseid. Iseenesest halva kõlaga, aga fakt on, et te tahate vähendada seda vajaduspõhist lähenemist,

mis on seni olnud eesmärk. Kas teil on nüüd IRL-i ministrina mingisuguseid ilmavaatelisi relikte, mis natukene tõrguvad kas selle koalitsioonileppe, valitsuse korralduse või üldse nende muudatuste peale, mis vähendavad sotsiaaltoetuse sihitust ja suurendavad universaalsust?

16:57 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Kui me soovime hakata pisut laiemaid arutelusid pidama, siis ma usun, lugupeetud Riigikogu liige, et saame seda teha hiljem ja teistes foorumites. Praegusel hetkel me arutame eelnõu 490. Aga ma juhin tähelepanu, et te olete asjadest diametraalselt teistmoodi aru saanud. Kui me ütleme, et me teeme selle rahaeraldusega kohalikule omavalitsusele võimalikuks kõikide matuste toetamise, arvestusega 250 eurot ühe lahkunu kohta, siis see on lihtsalt võimalus. Kuidas kohalik omavalitsus seda kasutab ja millisel kujul ta arvestab inimeste abivajadust, see ongi tema enda otsus. Ärgem alahinnakem kohalikke omavalitsusi ja jätkem otsused nende teha.

16:58 Aseesimees Enn Eesmaa

(J. Ligi kommentaar saalist.) Austatud Riigikogu liige Jürgen Ligi, läbirääkimised algavad pisut hiljem. Raivo Põldaru, palun!

16:58 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Seletuskiri räägib, et osa peresid, kes küll kvalifitseeruvad toimetulekutoetust saama, ei hakka seda saama. Võib-olla valgustate seda olukorda. Kes siis seda toetust saama ei hakka?

16:59 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Ma küll ei tea, et selle seaduseelnõu raames võiks keegi toimetulekutoetuse saamise alt automaatselt välja minna. Vastupidi, praeguses situatsioonis, kus me proovime selle eelnõuga soodustada töötamist ehk teeme toimetulekutoetuse saamise kuue kuu jooksul n-ö soodsamaks selles mõttes, et selle arvutamisel ei arvestata töist tulu leibkonna sissetulekute hulka, hoiab see pigem inimese toetuse saajate hulgas. Selle perioodi, st kuue kuu jooksul ta saab toetust, seejärel ta sellest sihtrühmast väljub, aga mitte enne. Me tahame küll soodustada seda, et inimesed läheksid tööle, sest lõppude lõpuks on töö ainuke vahend, mis inimeste eneseväärikust hoiab ja neile jõukust loob. Nii et kui nad lõpuks toimetulekutoetuse meetmest väljuvad, siis on see kindlasti meie ühine rõõm.

17:00 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Jaanson.

17:00 Jüri Jaanson

Aitäh, istungi juhataja! Austatud minister! Ma tulen tagasi matusetoetuse juurde. Sellega on nüüd selline lugu, et kui ma siin seda juttu kuulan, siis minule kõlab see veidi vastuoluliselt. Ühest küljest öeldakse, et nüüd antakse toetus, keskmise lahkunute arvu järgi arvestatud toetus kohalikule omavalitsusele, kes siis saavad määrata selle korra, kuidas matusetoetust väljastatakse. Pealtnäha oleks see nagu vajaduspõhine. Eelnõust ma loen aga välja seda, et tegelikult on see igal aastal määratav toetus aluseks järgmisel aastal riigieelarvest eraldatavale toetusele või eraldisele. See aga tähendab, et omavalitsused on ise huvitatud, juba meetoodiliselt, seda raha maksimaalselt ära kasutama. Kas see siis ikka tegelikult on vajaduspõhine toetus või on tegemist hoopis lausalise toetusega?

17:01 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Kõigepealt aitäh selle küsimuse eest! Nii nagu selgitasin, siis praegune olukord ja see, mis tuleb juba üsna pea, pärast pühapäeval toimuva kohalike valimisi, on pisut erinevad. Kohalikud omavalitsused on märksa suuremad. See tähendab aga seda, et ühte omavalitsusesse satub ilmselt nii jõukamaid kui ka vähem jõukaid. Selles mõttes see keskmine olukord tasandub. Nüüd on aga kohalikul omavalitsusel tõesti võimalus kasutada rahalisi vahendeid oma kodanike vajadusest lähtuvalt. Arvesse on võetud ka elanikkonna struktuur ehk loomulikult arvestatakse eakate suremusnäitajat teise protsendiga kui keskealiste puhul. Tõsi, praegu ei arvestata regionaalseid erinevusi, näiteks palgataset või mingeid muid kriteeriume. Selleni pole mindud. Kui edaspidi on soovi sellega edasi tegeleda, siis on mõistagi ka see

võimalus.

Jäin ühe eelmise vastuse juures võlgu arvud, ütlen ka need ära. 2016. aastal maksti vajaduspõhist peretoetust kokku 6184 leibkonnale ja 51,5% neist sai seda toetust seetõttu, et eelmisel kuul saadi ka toimetulekutoetust.

17:03 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Helmen Kütt!

17:03 Helmen Kütt

Täna, austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Väga hea on selle eelnõu juures see, et toimetulekupiiri arvestamisel on laste koefitsienti tõstetud. Ja mitte ainult 1 peale, nii nagu minul oli sotsiaalkaitseministrina võimalik see määr tuua, vaid nüüd on see 1,2. Ehk kui toimetulekupiir tõuseb 140 euron, siis laste korral on see 168 eurot. See kergendab kindlasti ka olukorda, kus näiteks üksikvanem kasvatab ühte, kahte või kolme last. Võib-olla te kommenteerite seda natuke veel. Tundub, et see on just see, mis kergendab ka raskes seisus olevate perede laste kasvamist.

17:03 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Põhjus, miks me üldse selle eelnõuga seda teed läksime, et sidusime laste komponendi tugevamalt toimetulekutoetuse saamise mehhanismiga, oli just eespool viidatud Praxise analüüsi ettepanek. Ühest küljest see vähendab halduskoormust, teisest küljest on laste komponent selgem. Me kaalusime ka koefitsienti 1,1, aga leidsime, et see ei ole piisav selleks, et lastele tuge anda. Kahtlemata, kõikide lastega perede puhul annab see laste tarbimiskaalu tõstmine 1,2-le suure leevenduse.

Laste puhul on küll vähema mõjuga, aga samas, ma julgen öelda, motivatsiooni või sõnumina väga tähtis see, et laste koolivaheajal taskuraha teenimist me ei arvesta enam toimetulekutoetuse hulka. Selle kohta on tõesti küsitud ja sellega ongi olnud minu meelest väga kehvasti. Kui laps on suvel läinud natukeseks ajaks tööle, siis on tema teenitud taskuraha läinud pere sissetuleku hulka ja seetõttu on ka toimetulekutoetust vähem saadud. Lisaks, üks sagedane kitsaskoht, mis puudutab lastega peresid, saab nüüd samuti likvideeritud, kuigi see ei ole riigilt mingi eriline vastutulek. Näiteks, kui vanaema saatis lapselapsele sünnipäevaks 10–20 eurot, siis läks ka see perekonna sissetulekuna arvesse ja selle võrra toetus vähenes. Ka sellised õige väikesed puudused on saanud selles eelnõus kajastatud ja nüüd on need parandatud. Ma usun, et siin on mitmeid selliseid asju, mida toetuste saajad ja kohalikud omavalitsused ootavad.

17:05 Aseesimees Enn Eesmaa

Lugupeetud minister, aitäh! Teile rohkem küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni ettekande teeb sotsiaalkomisjoni liige Marika Tuus-Laul. Palun!

17:06 Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Minister Kaia Iva tutvustas eelnõu 490 komisjonile 25. septembril. Kohal olid kõik komisjoni liikmed ja meie põhitähelepanu pälvis matusetoetuse regulatsioon. Alustan nendest küsimustest, mis komisjonis tekkisid. Kõigepealt küsiti ministrilt, miks suunatakse see ülesanne kohalikule omavalitsusele, nii et see suurendab nende halduskoormust, ja miks me ei ennista kunagist korda, mille järgi Sotsiaalkindlustusamet nägi ette konkreetse summa matusekorraldajale. Minister vastas, et on toimunud haldusreform, mille tulemusena omavalitsused muutuvad iseseisvamaks. Pealegi tekitab segadust see, kui toetust antakse kahest kohast, nii riigilt kui ka omavalitsuselt. Kuna üle poole omavalitsustest maksab matusetoetust juba praegu, on nende jaoks tegemist vaid korra muutusega.

Tunti huvi, kuidas peaks inimesed tulevikus teadma, et neil on õigus matusetoetust taotleda, kui seadustes ei ole enam sõna "matusetoetus" nimetatud. Ministri nõunik selgitas, et kuna surma registreerimiseks peab inimene nii või teisiti pöörduma omavalitsuse poole, siis omavalitsus saabki inimest sellest teavitada. Pealegi, nagu me teame, korraldavad omavalitsused ka ise matused – omasteta inimeste matused – ja sellisel juhul ei ole tegemist matusetoetusega. Kardeti, et omavalitsus võib kasutada seda raha millekski muuks. Vastus kõlas, et see summa on mõeldud matuste

korraldamisega seotud kulude katmiseks sihtotstarbeliselt. Omavalitsus võib maksta inimestele matusetootuse välja või korraldada ise selle raha eest matuseid omastada inimestele. Pealegi on nii, et kui kohalik omavalitsus eraldatud toetussummat aasta lõpuks ära ei kasuta, siis antakse järgmisel aastal selle võrra vähem raha. Sellest ei ole aga ükski omavalitsus huvitatud, nii et nad peavad kasutama seda raha just matuste tarvis.

Küsi veel selle kohta, et kuna uutel kohalikel omavalitsustel tuleb järgmisel aastal üle võtta väga palju uusi kordi, siis kas uued omavalitsused jõuavad nii kiiresti kohaneda. Minister nõustus, et koormus on tõesti suur, ja ütles, et see määrus, mis tehakse, võibki esialgu olla üldisem, sest hiljem saab seda täpsustada. Jõustumise edasilükkamine näiteks poole aasta võrra ei oleks mõistlik, sest esimesel poolaastal lahkunute matjad jääksid sel juhul toetusest ilma. Pealegi on toetusfondi kaudu eraldatavate summade puhul kindlasti vajalik seaduse jõustumine aasta algul.

Lühidalt käsitleti ka toimetulekupiiri tõstmist. Küsi, et kui kohalikel omavalitsustel tekib õigus otsustada ühekordsete vältimatute eluasemega seotud toetuste üle, mida inimestele makstakse, siis millised need on. Minister vastas, et need on näiteks gaasianduri paigalduse või korstnapühkimise kulud ja muud küttekoldega seotud kulutused teatud piires. Piirmäär on 140 eurot aastas. Veel küsi, kuidas uus süsteem motiveerib tööleminekut. Minister andis selle kohta ka praegu siin väga põhjaliku selgituse. Kahel esimesel kuul makstakse toimetulekutoetust, mida ei arvestata pere sissetulekute hulka, ja edaspidi, sellele järgneval neljal kuul, arvestatakse pere sissetulekute hulka juba 50% teisest tulust.

Otsustati teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 11. oktoobriks 2017 (konsensusega), teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (samuti konsensusega) ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks kümme tööpäeva. Ettekandjaks määrati siinkõneleja. Aitäh!

17:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh ettekandjale! Küsimusi teile ei ole. Avan läbirääkimised fraktsioonide esindajatele. Palun, Maris Lauri Eesti Reformierakonna fraktsiooni nimel!

17:10 Maris Lauri

Hea juhataja! Head kolleegid! Selle eelnõu puhul tekivad kahetised tunded. Ühest küljest on tore, et omavalitsustele antakse juurde kaalutusõigust ning võimalust otsustada ja tõesti vaadata, mis põhjustel või kuidas toetusi anda. Kuid teisest küljest tekitavad kummastust vajaduspõhise peretoetuse ärajätmise põhjendamised ja selgitamised. Ausalt öeldes ei tekkinud täna ministrile küsimusi esitades mitte mingisugust selgust.

Milles asi? Me kaotame vajaduspõhise toetuse sellepärast, et seda toetust küsib liiga vähe inimesi. Me peaksime ju rõõmsad olema, kui seda ei soovita – järelikult ei ole vaja. Me võiksime muidugi vaadata, miks ei vajata toetust nii palju. Mis on põhjused? Kas bürokraatia või on mingid muud asjad? Võib-olla tõesti ei olegi seda vaja. On ju tore, kui ei ole vaja, inimesed saavad hakkama. See oli aga minu jaoks kõige kummalisem, kui ma lugesin eelnõu seletuskirja ja kuulasin seda juttu, mida minister siin rääkis. Ma küsisin ministri käest järjekindlalt kaks korda, kui paljud pered kaotavad sellega, et nad enam toetust ei saa, sest vajaduspõhine peretoetus kaob ära. Vastust tegelikult ei tulnud. Oli ainult umbmäärane jutt sellest, kes kui palju saavad jne.

Ma ei tahaks seda öelda, aga ma refereerin vastust sotsiaalkomisjoni istungil. Minister ütles seal, et alati keegi kaotab. Jah, alati keegi kaotab. Aga siis olekski hea teada, kui paljud kaotavad. Sellised lapsused nii seletuskirjas kui ka tänaste küsimuste vastustes tulevad sellest, et ka see eelnõu on tehtud ilma ettevalmistuseta, ilma ettevaatava kavata, ja eelnõu seletuskirjas on näha kiirustamist. Just see kiirustamine ja rabistamine on põhjuseks. Ma rõhutan veel kord: seal eelnõus on mitmed asjad, mis mulle meeldivad, aga tahaks alati, et asjad oleks paremad ja et siis, kui tuuakse põhjendused, oleksid need ka sisulised ning ettekandja oskaks küsimustele vastata, seda enam, et samu küsimusi esitati ka komisjonis. Aitäh!

17:13 Aseesimees Enn Eesmaa

Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel võtab sõna Marika Tuus-Laul. Palun!

17:14 Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! See, mida me praegu seadustame, on üks võlg. See on väga pikaajaline võlg Eesti inimeste ees. Piinlik on mõelda, et 2009. aasta suvel alustas tollane peaminister Andrus Ansip ulatuslikke riigieelarve kärpeid just leinavatest omastest, kel on niigi matustega väga suured kulud. Asjaga oli nii kiire, et uus kord hakkas kehtima juba 12 päeva pärast. Otsus tehti ära Reformierakonna, IRL-i ja roheliste hääletega. Otsus oli seda jõhkram, et matusetoetust hakati meil algselt maksma juba aastast 1993, kui mõelda, siis väga vaeses Eesti riigis, kus meie riigieelarve oli väga väike. Nagu te mäletate, siis ei olnud meil tegemist miljarditega, vaid 1993. aasta riigieelarve oli 262 miljonit eurot ehk tol korral kroonides 4,1 miljardit. Ära kaotati see toetus aga 2009. aastal – siis, kui riigieelarve oli ju tegelikult kordades, mitmetes kümnetes kordades suurem. See on tõesti piinlik. Me oleme sama eelnõu korduvalt saali toonud ja ikka on see hääletatud menetlusest välja. Tõsi, ka enne 2015. aasta Riigikogu valimisi püüti matusetoetust tagasi tuua, kuid kahjuks ei olnud koalitsioon võimeline taastama seda kõigile, vaid ainult nendele füüsilistele isikutele, kes said toimetulekutoetust, ja matusetoetuse saajaid oli siis ikkagi vaid paarisaja ringis. Kui me arvestame, et aastast sureb umbes 15 000 inimest, aga ainult paarsada füüsilist isikut saab matusteks toetust, pluss umbes sama suur arv on omavalitsuste korraldatavaid matuseid, siis on suurusjärg väga väike. Mul on tõepoolest väga hea meel, et me saame selle toetuse praegu tagasi tuua, teiega koos – ma loodan küll, et kõik hääletavad ikka selle poolt. See on Keskerakonna väga pikaajaline lubadus ja mul on hea meel, et see jõudis koalitsioonilepingusse. Möistagi on suur asi ka see, et pere iga alaealise liikme toimetulekupiir tõuseb märgatavalt, 168 euron. Aitäh teile!

17:17 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Krista Aru Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel!

17:17 Krista Aru

Austatud istungi juhataja! Head rahvaesindajad! Kõik need viis seaduseelnõu, mida me siin täna menetleme ja arutame, puudutavad väga olulisi teemasid ja tõesti suurt osa Eesti elanikest. Seal on toetus perele, toetus leibkondadele, toetus üksikvanematele ja matusetoetus. Kõik see on väga oluline. Minu meelest on aga kõige suurem probleem just nimelt selles, mida me oleme siin saalis korduvalt rõhutanud – meil on väga tugevad teadlased, meil on väga head sotsiaalteadlased, aga nüüd me näeme siin järjest seaduseelnõusid, millel ei olegi taga väljatöötamiskavatsust. Me ei ole tegelikult nende mõjude ulatust ega ka tähendust uurinud, ministeerium pole üldse suvatsenudki sellesse süveneda, viidates ühelt poolt koalitsioonilepingule ja teiselt poolt sellele, et teemaga on ammu tegeldud. Jah, on tegeldud üldises plaanis, aga mitte selleks, et minna riigina edasi korrektsete seadustega. On väga piinlik, kui me saame siia kogu aeg, järjest ja järjest seaduseelnõusid, mis ei ole esitatud korrektselt, ajakohaselt ja loodetud läbitöötatusega. Siin on küsimus. Vastuolu ei ole mitte probleemides endas, vaid valitsuse väga puudulikus töös nende seaduseelnõudega. Ei saa teha nii, et me küll ütleme, et meil on head sotsiaalteadlased, aga me isegi ei kaasa neid. Aitäh!

17:19 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem sõnavõttusoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 490 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrان eelnõu 490 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 25. oktoobri kell 17.15.

6. 17:19 Perehüvitiste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (517 SE) esimene lugemine

17:19 Aseesimees Enn Eesmaa

Kuues päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud perehüvitiste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 517 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli sotsiaalkaitseminister Kaia Iva!

17:19 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma olen teie ees järjekordse seaduseelnõuga. Sissejuhatuseks tahtsin teha Krista Arule, kes paraku ära läks, väikese meeldetuletuse, mis puudutab eelmist seaduseelnõu. Ma nimelt viitasin, et selle olulisimad punktid tuginesid just nimelt Praxise analüüsidele ja ettepanekutele. Selle elnõu puhul, millega nüüd teie ees olen, tahan ka rõhutada, millistele dokumentidele see tugineb. 2015. aastal valmis peretoetuste, teenuste ja vanemapuhkuste roheline raamat ning aastal 2016 vanemapuhkuste ja -hüvitiste süsteemi analüüs. Seega võib öelda, et selle elnõu ettepanekud on väga põhjalikult läbi kaalutud, need on olnud paljude analüütikute ja sotsiaalteadlaste tähelepanu all.

Aga miks me selle elnõu koostasime? Nagu vananeva ja väheneva rahvastikuga Euroopas üldse, nii on ka Eestis üles kerkinud teatud küsimused. Me seisame silmitsi ülesandega leida viise, kuidas toetada laste saamist ning võimaldada peredele piisavat paindlikkust, nii et vanematel oleks võimalik laste eest hoolitsemise ajal ka töötada. Seetõttu oleme valmistanud ette rea muudatusi. Need muudatused on väga mahukad ning eeldavad paljude osapoolte kokkuleppeid, millele siin juba viidati, samuti põhjalikku ettevalmistust ning Sotsiaalkindlustusameti ja teiste infotehnoloogilisi arendusi. Seepärast otsustasime välja töötada kaks elnõu, mida rakendatakse etapiviisiliselt.

Esimeses etapis koondasime kõne all olevasse seaduseelnõusse kolme seaduse –pereküvitiste seaduse, maksukorralduse seaduse ja töölepingu seaduse asjaomased sätteid. Vanemahüvitise peamine eesmärk on säilitada riigi toetuse andmisega vanemale varasem sissetulek ning toetada töö ja pereelu ühitamist. Kehtiv vanemahüvitiste süsteem on Eestis küll helde ja ainulaadne, kuid sellele on ette heidetud vähest paindlikkust. Samuti ei motiveeri praegune seadus isasid lapsehoolduspuhkusele jääma. Kuigi vastavalt kehtivale regulatsioonile võivad lapsevanemad pärast lapse 70-päevaseks saamist ehk sünnitushüvitise maksmise lõppemist valida, kumb lapse eest peamiselt hoolitseb, saavad vanemahüvitist põhiliselt emad. Näiteks 2016. aastal oli kõikidest vanemahüvitise saajatest vaid 9,3% isasid. Lisaks põhjustavad naiste pikad hoolduskoormusest tingitud karjäärikatkestused soolist ebavõrdsust ehk palgalõhet, mis 2016. aastal oli 20,90%. Naiste tunnitasu oli ligi viiendiku võrra väiksem kui meestel. Lisaks on Eestis juba praegu töökäsi puudu ja tulevikus saab neist olema üha suurem puudus. Noored inimesed, kes on pere loonud või seda plaanimas, on aga just parimas tööeas inimesed ja nii tuleb meil luua rohkem võimalusi, et töötamist ja pereelu oleks võimalik kombineerida. Eelnõus pakutavate muudatuste eesmärk on luua vanemahüvitiste süsteemis rohkem võimalusi töö ja pereelu ühitamiseks ning soodustada hoolduskoormuse ühtlasemat jaotumist vanemate vahel.

Mis need põhilised muudatused siis on? Esiteks, vanemahüvitise maksmise ajal on võimalik teenida töist tulu kuni pool vanemahüvitise ülempiirist, mis järgmisel aastal on hinnanguliselt 1544 eurot kalendrikuus, ilma et hüvitist vähendataks. Vanemahüvitise saajale tagatakse senise poole hüvitise asemel hüvitis, mis järgmisel aastal on 470 eurot. See seadusesäte jõustuks elnõu kohaselt 1. märtsil 2018. Teiseks, samast ajast kehtestatakse kolmikute ja enamaarvuliste mitmikute toetus, mis on 1000 eurot kuus ühele vanemale kuni laste 18-kuuseks saamiseni. Kolmandaks, vanemahüvitise arvutamise aluseks olevat perioodi muudetakse. Edaspidi arvestatakse vanemahüvitist rasedusele eelnenud 12 kalendrikuu tulu alusel. Siin on raseduse pikkuseks arvestatud täpselt üheksa kalendrikuu. Muudatus on planeeritud jõustuma 1. septembril 2019. Neljandaks, lapsehooldustasu maksmine lõpetatakse ning selle vahendid seotakse järk-järgult vanemahüvitiste süsteemiga. Ka selle muudatuse jõustumise aeg on 1. september 2019. Viiendaks, elnõuga muudetakse isapuhkuse kasutamine paindlikumaks, suurendades sel moel perede otsustusõigust. Eesmärk on tuua isapuhkus lähemale lapse sündimise päevale ning võimaldada isal koos lapsega kodus olla. Lapse suuremaks saades makstakse edaspidi isa täiendavat vanemahüvitist perioodil 30 päeva enne lapse eeldatavat sündi kuni lapse 3-aastaseks saamiseni. Seega on muudatuse kohaselt isadel võimalik jääda isapuhkusele senise kümne tööpäeva asemel 30 päevaks ja saada selle perioodi eest ka vanemahüvitist. Oluline on, et isa õigus vanemahüvitisele ei sõltu tema eelnevast töösuhtest ega töötamise lepingulisest vormist ning isa saab hüvitist kasutada emaga samal ajal või ka eraldi. Selle muudatuse jõustumise tähtajaks on planeeritud 1. juuli 2020. Kuuendaks, elnõuga muudetakse vanemahüvitise maksmine paindlikumaks. Enamikus Euroopa riikides võimaldatakse vanematel valida, mis ajaperioodil ja millises suuruses vanemahüvitist nad soovivad kasutada, kombineerides sel ajal näiteks osakoormusega töötamist ja osalise vanemahüvitise samaaegset maksmist mõlemale vanemale. Kuigi Eestis saab kasutada lapsehoolduspuhkust kas ühes osas või osadena kuni lapse 3-aastaseks saamiseni, puudub praegu võimalus vanemahüvitist selle aja jooksul paindlikult välja võtta. Eelnõuga sätestatakse, et vanemahüvitise maksmist saab vastavalt vanema soovile peatada ja jätkata kuni lapse 3-aastaseks

saamiseni. Ka selle muudatuse jõustumise aeg võiks olla 1. juuli 2020.

Tulevase seaduse eeldatavad mõjud on seotud eelkõige vanemate tööturukäitumisega. Eeldame, et muudatuste tulemusena kasvab vanemahüvitist saavate vanemate tööturuaktiivsus vähemalt 5% ehk kokku saab tulu teenivate vanemate osakaal vanemahüvitise saajate seas olema kuni 15%. Isapuhkuse kasutamise paindlikumaks muutmine peaks eelduste kohaselt kaasa tooma selle, et aastaks 2021 kahekordistub vanemahüvitist saavate isade arv ehk see kasvab ligikaudu 20%-ni, nii et isa täiendavat vanemahüvitist kasutab 2021. aastaks 67% isadest.

Milline on mõju riigieelarvele? Võrreldes kehtiva olukorraga on kõikide muudatuste mõju riigieelarve kuludele aastail 2018–2021 kokku 4,4–8,2 miljonit eurot, kuid seoses paremate võimalustega tööd ja pereelu ühitada vanemahüvitise saamise ajal on eeldatav maksutulu samadel aastatel 3,6–4,2 miljonit eurot, mistõttu kogukulu riigieelarvele on märksa väiksem. Nende kuludega on arvestatud ka riigieelarve ettevalmistamisel. Nagu öeldud, meil on plaanis tulla austatud Riigikogu ette ka järgmiste ettepanekutega, kuidas vanemahüvitise maksmist ja puhkusesüsteemi paindlikumaks muuta. Sellega loodame valmis saada käesoleva aasta lõpus. Aitäh!

17:29 Aseesimees Enn Eesmaa

Esimese küsimuse ministrile esitab Jüri Jaanson.

17:29 Jüri Jaanson

Aitäh! Lugupeetud minister! See on väga tänuväärt, et tavaperele tuleb isapuhkuse näol plaanide kohaselt terve kuu lapsehoolduspuhkust juurde. Aga kui me peame silmas võrdset kohtlemist ühiskonnas, siis mida peaksid tegema need pered, kus isa ei ole, kus isa on pere juurest lahkunud või surnud, või siis samasooliste vanematega pered? Näiteks kui lapsel on kaks ema, kuidas nemad võiksid isapuhkusest kasu saada?

17:30 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh selle küsimuse eest ja aitäh muret tundmast nende perede pärast! Nagu ma ütlesin, selle seaduse muutmise vajadus tuleneb sellest, et peres, kus on kaks vanemat olemas, jaotub hoolduskoormus praegu väga ebaühtlaselt. Eesmärk on just nimelt hoolduskoormust ühtlasemalt jagada. Samal ajal ei ole meie võimuses peredes, kus ei ole teist osapoolt, seda sinna tekitada. Isapuhkuse pikendamine on eelkõige lähtunud huvist, et hoolduskoormus jaotuks paremini ja et peredes, kus isa on olemas, oleks emadel suurem kindlustunne, et nad laste kasvatamisel üksi ei jää. Üheski riigis seda puhkuseosa teisele osapoolele üle ei kanta. Nii nagu emadel on ainuõigus rasedus-sünnituspuhkusele, on isadel ainuõigus praegu kümnele päevale, edaspidi ehk 30 päevale lapsehoolduspuhkusele. Need õigused jäävad ka edaspidi ülekantamatuks. Jah, teistes riikides ja ka meil on võimalik ülejäänud vanemapuhkuse päevi üksteisele üle kanda, iga pere saab otsustada, kuidas see kõik toimuma saab.

17:32 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Külliki Kübarsepp!

17:32 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Igasugune paindlikkus eeldab mitut osapoolt. Üks osapool on riik, kes annab töövõtjale võimalusi, teine osapool on tööandja. Tööandjate keskliit on viidanud oma murekohale ja ma soovin teie kommentaari. Probleem on selles, et nende hinnangul ei saa nad sellest, millal üks vanematest läheb puhkusele, piisavalt vara ette teada. See on nende jaoks problemaatiline, sest on ju töökäte puudus. Millised on valitsuse järgmised kavatsused, et see probleem lahendada? Põllumajanduses on olemas asendustalunike süsteem. Kas ehk kaalutakse asendustööliste süsteemi loomist? Või mis on tööandja garantiid, et nad on nõus selle süsteemiga kaasa tulema?

17:32 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! See on väga õige osutus, et loomulikult peab olema tasakaal töövõtja, tööandja ja pere huvide vahel. See on kahtlemata tähtis. Mis puutub nendesse muudatustesse ja süsteemi paindlikumaks tegemisse, siis juhin tähelepanu, et suuresti ootavad ka tööandjad väga pikisilmi neid muudatusi. Jah, pered on sellest huvitatud ja emad soovivad periooditi tööturul rohkem osaleda, töötada lapse

kasvatamise kõrval näiteks osakoormusega ja olla aktiivsed. Aga ka tööandjad soovivad, et neil oleks võimalik kodus olevate vanemate poole pöörduda. Nii loodavad nemadki, et süsteem loob paindlikud võimalused töötamiseks. Nüüd, kui pikad peaksid olema etteteatamistähtajad ja mil moel seda üldse nii korraldada, et kõik osapooled oleksid vähe häiritud? Nagu ma ütlesin, me tuleme aasta lõpus välja teise seaduseelnõuga, mis väga täpselt töösuhteid käsitleb. Etteteatamistähtaegade muudatusi me täiesti teadlikult sellese eelnõusse ei kirjutanud, kuna see nõuab tööandjatega põhjalikumat läbirääkimist. Teises eelnõus saavad need kindlasti kajastatud.

17:34 Aseesimees Enn Eesmaa

Maris Lauri, palun!

17:34 Maris Lauri

Aitäh! Hea minister! Isapuhkus pikeneb kümnelt tööpäevalt 30 päevani. Teatavasti võib seda välja võtta ka ühe päeva kaupa. Siis tuleb välja, et mõni võib poolteist kuud kodus olla. Kuidas te kommenteerite sellist lahendust?

17:34 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Nagu ma komisjonis seda teemat arutades selgitasin, praegu on eelnõusse kirjutatud, et tööandjal on õigus keelduda selle puhkuse andmisest lühemate osade kui viie päeva kaupa. Mõõnan, et hea oleks kaaluda seda nüüd Riigikogu menetluse käigus ning sätestada regulatsioon nõnda, et tööandjal on õigus selle puhkuse andmisest keelduda, kui see on lühem kui seitse päeva. Siis on igal juhul seal üks nädalavahetus sees. Aga samas võidaks seda puhkust võtta ka lühemate lõikude kaupa, kui puhkepäevade ja tööpäevade hulk on sama. Nii et see on väga õige küsimus.

17:35 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Jaanson, teine küsimus.

17:35 Jüri Jaanson

Aitäh! Austatud minister! Ma küsin, millisele loogikale tugineb mitmike toetuse põhimõte. Eelnõus on öeldud, et 1000-eurost igakuist toetust hakkavad saama kolmikute ja enamaarvuliste mitmike vanemad. Aga mitmikega seotud kulud on ikkagi seda suuremad, mida rohkem neid on. Kui sul on kaks last, siis ka kulud on topeltsuured. Mille alusel see määr nii jäigalt on paika pandud? Miks see ei ole paindlikum? See toetus võiks pigem olla seotud laste arvuga.

17:36 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Laste arvuga on seotud lapsetoetused. Ja meil on olulisel määral kasvanud ka paljulapseliste perede toetused. Üsna sageli on nii, et kui mitmikud sünnivad, siis satub see pere paljulapseliste perede sekka. Aga miks me oleme eritähelepanu pööranud kolmikutele ja enamaarvulistele mitmikele? Seda seepärast, et sel puhul tekib olukord, kus laste jaoks enam käsi ei jätku. Just seetõttu on kolmikud ja enamaarvulised mitmikud esile toodud. Ütlevad ju kõik mitmike saajad, et jah, ühega on keeruline, kahega on veel keerulisem, aga kolmikutega korraga ei ole füüsiliselt võimalik hakkama saada. Miks selline summa? Selle summa puhul on lähtutud sellest, et see moodustab enam-vähem keskmise palga. Jah, võib otsustada, kas see võiks olla natukene suurem või natukene väiksem, aga see raha eeldatavalt võimaldab palgata abikäsi ning ka kompenseerida tulude vähenemist, kui keegi pereliikmetest või muudest lähedastest oma töökoormust vähendab, et aidata laste eest hoolitseda. Miks me oleme valinud just nimelt toetuse, mitte näiteks mingil hetkel välja käidud topelthüvitise ja puhkuse isale? Sellepärast, et kõik pered oleksid võrdses seisus, et kõik saaksid võimalikult vabalt valida, keda endale appi kutsuda, keda palgata või kuidas seda raha kulutada.

17:38 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Maris Lauri!

17:38 Maris Lauri

Aitäh! Hea minister! Kui ma vaatasin kõiki muudatusi, mis te olete siin ette pannud, siis ühel hetkel tekkis tunne, et need hakkavad üksteist ära sööma või tekitavad sellise paraja virvarri inimeste peas. Eelkõige ma osutan sellele paindlikkusele, mille puhul inimene võib põhimõtteliselt peaaegu et suvalisel päeval tööle minna ja siis jälle tagasi koju – kuidas talle parasjagu vajalik tundub. Ja samal ajal ta võib tolle puhkuse ajal ka mingit tööd teha. Need lahendused lähevad omavahel natuke risti või kattuvad. Tahan veel osutada, et see teine tulu, mida vanemahüvitise saamise ajal võimaldatakse teenida, on väga heldelt pakutud võimalus. Kas te ei karda, et nüüd hakatakse teatud moel skeemitama? Kas analüüsiti nende kahe meetme koosmõju? Mul on tunne, et seda ei tehtud.

17:39 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Võin teie rahustuseks öelda, et seda analüüsiti. Nii et see kartus on asjatu. Nüüd see märkus, et eelnõus on erinevad meetmed ja inimeste peas virvarr. Tegelikult ei ole midagi keerulisemaks läinud. Ka praegu on selle hüvitise saamise ajal võimalik töötada, selles osas ei ole muudatust. Küll on tõepoolest muutunud need määrad, kui suure summa eest võib inimene töötada, enne kui hüvitis hakkab vähenema. See määr on nüüd palju suurem. See 1500 ja rohkem eurot annab selle suurema võimaluse. Miks me seda tegime? Sellepärast, et paljud inimesed sooviksid kas pidevalt või siis projektipõhiselt pisut suurema summa eest tööd teha. Seda eriti muidugi siis, kui tegemist on projektipõhise tööga, mitte pideva osakoormusega töötamisega. Meile on teada väga palju näiteid, kus niisugune töötamine on inimesele tegelikult teinud karuteene: ta on mitu kuud millegi kallal töötanud ja saanud selle eest ühekorraga tasu, aga samas kaotanud kõvasti vanemahüvitist. See on perede ja tööandjate ühine huvi, et selles osas valitseks suurem paindlikkus. Ma juhin ka tähelepanu, et ühest küljest me võimaldame rohkem töötada, kui pere seda soovib, samas seda põrandat, kuhumaani hüvitist vähendatakse, viisime allapoole. Praegu on see pool inimesele arvestatud hüvitisest, edaspidi see üldjuhul liigub madalamale, aga mitte alla teatud määra.

Oli küsimus, kas edaspidi võidakse tegema hakata teatud kunstlikke liigutusi, et skeemi kuritahtlikult ära kasutada. Vastan, et on asjaolusid, mis seda riski vähendavad. Esiteks asjaolu, et kui üks vanematest on puhkusel, siis ei ole võimalik, et teine saab samal ajal hüvitist. Kui üks on juba puhkusel, siis tema saabki hüvitist. Teiseks seisavad tuleval aastal ees muudatused tulumaksu arvestamisel. Ei ole mõistlik nõnda, et üks pereliikmetest ei saa üldse sissetulekut ja teine saab hüvitist ja töötasu. Kõiki neid asjaolusid on kompleksis analüüsitud ja arvestatud. Kahtlemata, kui mõne aasta jooksul hakkab tunduma, et süsteemis on vaja midagi muuta, siis tuleb seda põhjalikult analüüsida ja muudatused ära teha.

17:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Külliki Kübarsepp!

17:42 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Vabandust, aga see teie vastus kolleeg Jüri Jaansonile, et me ei arvesta raskusi kaksikutega, sest nende jaoks piisab kahest käest, aga kolmikute puhul mitte, ei ole ju absoluutselt pädev. Minu ristiema on üles kasvatanud kaks paari kaksikuid ja olnud samasuguses keerulises olukorras, kui ollakse kolmikutega. Miks ei ole kaalutud kas või võimalust lisatoetusi diferentseerida? Näiteks kolmikute puhul oleks see vajalik. Väita, et käte võimekuse järgi otsustades tuleks toetust anda – see ei ole valitsuse tase.

17:43 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Ma usun, et teie ärritus ei ole selles mõttes asjakohane, et valitsuse tasand on eelnõu koostada ja Riigikogu tasand seda menetleda, teha parandusettepanekuid ja võtta seadus sellisel kujul vastu, nagu Riigikogu seda kohaseks peab. Aga kui me kõneleme sellest, mis hetkel millise lisameetmega riik sekkub, siis on ju selge, et kolmikute ja enamaarvuliste mitmikete pere on kraad kangema abivajadusega kui ühe või kahe lapse võrra rikkamaks saanud pere. Aga ehk see on tegelikult probleem, mille lahendamisel me saame midagi jätta ka kohaliku omavalitsuse mureks. Ent kordan: loomulikult on Riigikogul võimalus eelnõu muuta, leida raha ja üks hea seadus veel paremaks teha.

17:44 Aseesimees Enn Eesmaa

Helmen Kütt, palun!

17:44 Helmen Kütt

Täna, austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Komisjonis menetlemisel ja ilmselt ka komisjoni esindaja ettekandes tuleb välja probleem, mis puudutab vanemahüvitise maksmise lõpetamist. Kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni makstakse lapsehooldustasu 38 eurot. Eriti teravalt annab see tunda üksikvanematele. Kui üks last kasvataval emal sünnivad kaksikud, siis ta saaks 50 + 50 eurot esimese ja teise lapse toetust pluss vanemahüvitis. Kolmikute korral ja kahe vanemaga peres oleks see summa 500 + 1000 eurot pluss vanemahüvitis ja pluss isa personaalne puhkus 30 päeva. Tegelikult see tekitab natuke ebavõrdsust. Ilmselt me sotsiaalkomisjonis arutame seda teemat, aga mis on teie arvamus? Kuidas te selgitate, et eelnõu nii välja pakub?

17:45 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Me arutasime ka komisjonis lapsehooldustasust kõneledes seda, et siis, kui see tasu loodi, oli see mõeldud asendussissetulekuna. See on sellest ajast peale muutumatuna püsinud. Samas on meil vahepeal juurde tulnud vanemahüvitis, mida tol ajal ei olnud. Praegu on kaks eri süsteemi kombineerunud ja lapsehooldustasu on oma mõju mõnevõrra minetanud. Aga nagu öeldud, komisjon kindlasti arutab seda ning teeb head ja asjakohased täiendused.

17:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Lugupeetud minister, aitäh teile! Rohkem küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni nimel esineb ettekandega sotsiaalkomisjoni esimees Helmen Kütt. Palun!

17:46 Helmen Kütt

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas perehüvitiste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 517 oma 2. oktoobri istungil. Osa võtsid Monika Haukanõmm, Marika Tuus-Laul, Viktor Vassiljev, Maris Lauri, Yoko Alender Liina Kersna asendusliikmena, Tiina Kangro, Jüri Jaanson, Dmitri Dmitrijev ja Helmen Kütt. Kohale olid kutsutud ka sotsiaalkaitseminister Kaia Iva, Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakonna juhataja Hanna Vseiov, sama osakonna perepoliitika juht Pirjo Turk ning Sotsiaalministeeriumi õigusnõunik Jaanus Põldmaa. Minister andis väga põhjaliku ülevaate ka komisjonis ja vastas koos ametikega meie küsimustele. Osa küsimusi sai täna ka saalis esitatud ja nendele ma sotsiaalkomisjoni tööd tutvustades uuesti ei keskendu. Räägin nendest küsimustest, mis jäid komisjoni istungil kõlama.

Maris Lauri küsis, mis saab olukorras, kui lapse bioloogiline isa võtab vanemahüvitise välja, aga tegelikult lapsega ei tegele, ja kas vaadatakse ka seda, kas isa on emaga abielus või mitte. Pirjo Turk vastas, et vanemahüvitist makstakse kõigile vanematele olenemata nende abielulisest suhtest. Eelisõigus vanemahüvitist saada on lapse bioloogilisel isal. Lapse ema abikaasa võib kasutada täiendavat vanemahüvitist, kuid lapse bioloogiline isa peab selleks andma loa. Hanna Vseiov täiendas, et kui lapsevanemal ei ole vanemaõigusi piiratud, siis ei ole mitte mingisugust alust vanemahüvitist ära võtta. Seetõttu ei saa ka eelnõusse kirjutada muud, kui et vanemahüvitise ülekandmiseks uuele ema abikaasale, kes tegelikult last kasvatav, on vajalik bioloogilise isa nõusolek. Aga olukorras, kus isa last ei kasvata ja tema eest ei hoolitse, on võimalik piirata isa vanemaõigusi.

Jüri Jaanson küsis isa täiendava vanemahüvitise saamise kohta olukorras, kus tegemist on üksinda last kasvatava emaga. Pirjo Turk selgitas, et isa täiendav vanemahüvitis on praegu kehtiva isapuhkuse laiendus. Seaduseelnõu eesmärk on eelkõige hoolduskoormuse ühtlasem jaotamine vanemate vahel, et motiveerida mõlemaid vanemaid lapse eest hoolitsema, täiendav hüvitis ja puhkuseperiood on aga mõeldud eelkõige isade motiveerimiseks. Üksikemal ei ole õigust isapuhkusele ega isa täiendavale hüvitisele.

Yoko Alender küsis, kas ei tekita ebavõrdsust, kui kolmikutele ja enamaarvulistele mitmikele kehtestatakse uus lisatoetus, aga kaksikutele mitte. Ametnik selgitas, et kolmikute ja enamaarvuliste mitmike puhul nähakse kõige suuremat abivajadust ja vanemahüvitise puhul lähtutakse sellest, et püütakse tagada lapsevanemale varasemat sissetulekut. Üldiselt on põhimõte, et mitut asendussissetulekut ei tagata ning seetõttu saavad ka mitmike vanemad praegu ühte vanemahüvitist. Oli veel üks küsimus ebavõrdse olukorra kohta, see puudutas vanemaid, kes kasvatavad lapsi üksi. Tiina Kangro märkis, et last üksi kasvatav vanem on niigi keerulises olukorras, aga temalgi puudub lapsehooldustasu maksmise lõppemisel sissetulek. Üksikemadel ei ole lapse eest hoolitsemist jagada

kellegagi, kellele riik selle eest puhkusetootust maksaks. Hanna Vseviiov märkis, et ka praegusesse süsteemi on sisse kirjutatud n-ö emade individuaalõigus ehk rasedus- ja sünnituspuhkus ning sünnitushüvitis. Emadele on mõeldud 140 päeva kestva vanemapuhkuse skeem, kusjuures isal ei ole võimalik vanemahüvitist saada lapse esimesel 70 elupäeval. Eelnõuga soovitakse lihtsalt mõnevõrra pikendada isa hoolduspuhkust ja perre rohkem võrdsust tuua.

Oli veel mitmeid küsimusi, mis puudutasid seaduse rakendamist – tähtajad on ju erinevad. Yoko Alender küsis, kas on analüüsitud ja kui suureks on hinnatud seda riski, et kui hüvitist enam ei vähendata, siis tegelikult vormistatakse hüvitis kõrgema palga saajale ehk isale, mis tähendab emale täiendavat riski selles mõttes, et edaspidi saab tema pension olema väiksem. See ju sõltub sotsiaalmaksuga maksustatavast tulust. Hanna Vseviiov selgitas, et seda võimalikku olukorda, kus ema on kodus ja töötu ning isa käib tööl ja teenib ka vanemahüvitist, on väga põhjalikult analüüsitud. Esiteks leevendab seda riski see, et puhkusel olemine ja hüvitise saamine on omavahel seotud. Ei saa olla, et üks vanematest on puhkusel ja teine saab hüvitist. Töötuna arvele võttes kaotab ema oma töökaitse ja võimaluse peale lapsehoolduspuhkust samale töökohale naasta. Kui inimene ei ole lapsehoolduspuhkusel, ei saa ta vanemahüvitist. Siis kaotab ta enamikul juhtudel ravi- ja pensionikindlustuse. Küll on võimalik sellel vanemal ennast töötuna arvele võtta, et säilitada ravi- ja pensionikindlustus, aga sellisel juhul peab ta aktiivselt tööd otsima. Kui ta seda ei tee, siis võib töötukassa talle töötutoetuse maksmise lõpetada. Need oli küsimused, mis komisjonis tõstatati, ja leiti, et komisjon peab eelnõu arutamiseks kindlasti veel huvigruppe kaasama. Meile on juba tegelikult laekunud mitmed arvamused ka tööandjatelt.

Lõpetuseks nii palju, et võeti vastu järgmised menetluslikud otsused: teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu 11. oktoobri istungi päevakorda ja esimene lugemine lõpetada ning teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks kümme tööpäeva ehk 25. oktoober kell 17.15. Ettekandjaks määrati komisjoni aseesimees Monika Haukanõmm. Need kõik olid konsensuslikud otsused. Ootamatute perekondlike põhjuste tõttu ei saanud Monika Haukanõmm täna siin ettekannet teha ja *ex officio* ehk ametist tulenevalt teen seda siin praegu mina. Aitäh!

17:52 Aseesimees Enn Eesmaa

Esimese küsimuse ettekandjale esitab Aivar Kokk.

17:52 Aivar Kokk

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Kas sa oskad öelda, kui palju see eelarvele kulutusi teeb, kui seadus vastu võetakse? Kas see raha tuleb millegi muu arvel?

17:52 Helmen Kütt

Sellist küsimust komisjonis ei tekkinud, aga eelnõu mõju on seaduseelnõus kirjas ja ka minister siin vastas selle kohta. On arvesse võetud kulu, mis tekib eelarvele, aga ka see, et kui inimesed saavad tänu paindlikule regulatsioonile tööle minna, siis sellest tuleb riigieelarvele tulu. Aga ma ütlen veel kord, et komisjonis sellist küsimust ei tõstatatud ja arutelu sel teemal ei olnud, ent seletuskirja lugedes mulle tundub, et kulu on umbes 5 miljonit.

17:53 Aseesimees Enn Eesmaa

Helir-Valdor Seeder.

17:53 Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud ettekandja! Selle eelnõu puhul on ikka esile tõstetud eesmärki, et püütakse suurendada paindlikkust ja perekonna otsustusõigust. Aga isa lapsehoolduspuhkuse pikendamine kümnelt päevalt 30 päevani ei suurenda ju paindlikkust, vaid vastupidi. Riik kirjutab tegelikult selle perele ette. Kas sellel teemal oli ka arutelu ja kui oli, siis milline seisukoht kõlama jäi?

17:53 Helmen Kütt

Aitäh küsimuse eest! Komisjonis seda teemat niimoodi üles ei tõstetud. Ilmselt tuleb meil selle juurde tulla järgmistel aruteludel. Ma viin selle küsimuse kindlasti komisjoni ja me arutame seda.

17:54 Aseesimees Enn Eesmaa

Aivar Kokk.

17:54 Aivar Kokk

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Mul on veel üks küsimus. Kui see eelnõu seaduseks saab, siis kas üksi last kasvataval vanemal rahaline seis kuidagi muutub? Kui vaadata, kui palju ta praegu toetust saab ja kui palju ta hakkab saama, kas tema seis paraneb, kui see seadus vastu võetakse?

17:54 Helmen Kütt

Aitäh küsimuse eest! Ka seda küsimust sotsiaalkomisjoni istungil ei tõstatatud. Aga praegu on nii, et kui ka üksi last kasvatav vanem saab vanemahüvitist, siis see hüvitis hakkab vähenema juba siis, kui ta teenib rohkem kui 470 eurot. Ka tema puhul kehtib see ülempiir, mis eelnõu kohaselt tahetakse tõsta 1500 euroni. Alles alates sellest summast hakkab vanemahüvitis vähenema.

17:55 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur aitäh, austatud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised fraktsioonide esindajaile. Liisa Oviir Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel. Palun, kolm minutit juurde!

17:55 Liisa Oviir

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! 2003. aasta 10. detsembril võttis Riigikogu vastu ja 2004. aasta 1. jaanuaril jõustus üsna palju vaidlusi ja palju emotsioone tekitanud vanemahüvitise seadus.

Vanemahüvitise makseid hakati jõustunud seaduse alusel tegema sama aasta veebruari alguses ning veebruari lõpus sain mina oma esimese poja. Nagu ikka, ajastus on kõige tähtsam. Poeg küll kiirustas ilmaletulekuga, mistõttu olin toona südamest tänulik neile Riigikogu liikmetele, tänu kellele oli mul võimalik täielikult pühenduda oma lapsele ja tema tervisele ning ma ei pidanud muretsema, kuidas sel ajal majanduslikult hakkama saada. See oli suur asi ja see on suur asi ka praegu.

Ma usun, et ka praegused noored vanemad oskavad hinnata meie vanemahüvitise süsteemi. Muide, vähemalt veel eelmisel aastal oli Economistis avaldatud artikli põhjal just Eesti kõigi OECD riikide seas esikohal kui noorte vanemate suhtes kõige lahkem riik. See on päris uhke tiitel! 13 aastaga on aga mõndagi muutunud. Ilmnenud on, et ka heal süsteemil on nõrkusi. Samuti on perioodi jooksul muutunud töösuhete olemus ning nii on üha enam tõusnud tähelepanu keskmesse, et meie vanemahüvitise süsteemil on vajaka paindlikkusest. Näiteks aastal 2008 läksin ma oma teise lapse kõrvalt, kes oli aastane, tööle ja töötasin miinimumpalga eest, sest rohkem toona kehtinud kord ei lubanud. Eelnõu kohaselt muudetaksegi vanemahüvitise süsteemi eesmärgiga luua enam võimalusi töö- ja pereelu ühildamiseks, aga ka vanemate hoolduskoormuse ühtlasemaks jaotamiseks.

Rõhutaksingi neid kahte aspekti kui minu arvates selle eelnõu puhul kõige tähtsamaid.

Kõigepealt muudatustest, mis aitavad töö- ja pereelu paremini ühildada. Kehtiva skeemi kohaselt on vanemahüvitise maksmise periood 18 kuud ja see tuleb järjest ära kasutada. Peatamise ja taasalistamise võimalust süsteem ette ei näe, seega see ei ole paindlik. On fakt, et lastehoiukohti enne lapse kolmeaastaseks saamist on mitmel pool üsna keeruline saada. Vahel ei luba seda ka muretsev emasüda. Samas kolm aastat järjestikku kodus olemist tähendab väga mitme eriala puhul kvalifikatsiooni olulist vähenemist.

Elu on ikka kirjum, kui seadused arvestada suudavad. Praegu on töösuhete puhul nii töötajate kui ka tööandjate ootused ja vajadused teised kui aastal 2003. Seetõttu näeb eelnõu ette anda lapsevanematele õigus vanemahüvitise maksmine peatada ja jätkata seda vastavalt soovile kuni lapse 3-aastaseks saamiseni. Selline vanemahüvitise kasutamine vastavalt pere vajadustele on oluline ning tagab süsteemi nii olulise paindlikkuse. See annab võimaluse töötada lühemaid perioode, näiteks siis, kui vanavanematel on võimalus lapselapsega kodus olla. Tööandjaga on võimalik kokku leppida just sellises töökorralduses, mis vastab nii lapse kui ka tema vanema, samuti tööandja vajadustele. Kui kasutada etalonina Rootsit, siis märgin, et seal on võimalik tasustatud perioodi kasutada jupiti, suisa lapse kooli minekuni. Kokku võttes tagatakse sellega vanemale võimalus väikelapse kasvatamise kõrvalt endale ja perele sobiva koormusega tööd teha ning säilitada sealjuures oma kvalifikatsioon.

Ka rahaline aspekt on oluline. Võrreldes kehtiva seadusega suurendatakse lubatud tõise sissetuleku määra kolm korda. 2017. aastal on lubatud sissetuleku määr 470 eurot kalendrikuus, aastal 2018 aga

juba keskmiselt 1544 eurot. Kui seni tagati vähendamise käigus vanemahüvitise saajale pool vanemahüvitisest, siis eelnõu kohaselt säilitatakse hüvitis vanemahüvitise terve määra ulatuses. Seega on noorel lapsevanemal õigus teha tööd ning saada selle eest ka ausat tasu.

Teine vähemalt sama oluline aspekt käsitletavas eelnõus on eesmärk jaotada hoolduskoormus vanemate vahel ühtlasemalt. Eelnõuga pikendatakse just nimelt isapuhkust. Isal on võimalik jääda isapuhkusele senise kümne tööpäeva asemel 30 päevaks ning kasutada seda õigust vastavalt pere soovile kas emaga samal ajal või eraldi kuni lapse 3-aastaseks saamiseni. Arvestades meie traditsioonilist perekonda aastal 2017 – iga neljas lastega pere on üksikvanemaga pere, kus kokkulepitud või määratud ulatuses elatist maksab lastele regulaarselt vaid kolmandik perest eraldi elavatest lapsevanematest, kus tihe suhtlus kodust lahkunud vanema ja lapse või laste vahel toimub paraku vaid kümnendikul juhtudest –, on iga meede, mis tugevdab lapse sidet isaga, ääretult oluline, ääretult vajalik. Kui isagi mõnda aega pühendunult väikelapsega tegeleb, siis tugevdab see kindlasti lapse ja isa suhet ning ehk tagab tekkinud tugeva sideme säilimise ka tulevikus. Minu isiklik lootus on, et ühel päeval oleme valmis teisele vanemale, st enamasti isale broneerima kolmandiku vanemapuhkuse perioodist.

Üks asi veel. Kuna igal inimesel on vaid kaks kätt ja kuna minu lapsed on ilma sündinud ühekaupa, siis ei kujuta ma ette, kuidas tulla toime mitmikega, eriti siis, kui neid on kolm või enam. Eelnõu kohaselt kehtestatakse kolmikute ja enamaarvuliste mitmike toetus, mis on 1000 eurot kuus ühele vanemale kuni laste 18 kuu vanuseks saamiseni. Ma tõesti usun, et see on vähim, mida riik mitmike vanemate jaoks teha saab. Sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni arvates on see väga-väga hea eelnõu ja me toetame seda. Aitäh kuulamast!

18:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 517 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määran eelnõu 517 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 25. oktoobri kell 17.15.

Austatud kolleegid, istungi juhatajana võtan ma minuti, et anda teile edasi üks seletusliku sisuga teade. Ma tuletan meelde episoodi tänase tööpäeva alguses, kui rahvasaadik Igor Gräzin avaldas siin saalis muret kahanevate võimaluste pärast Riigikogu-esisel platsil autosid parkida. Tema väite kohaselt on ära kadunud 20 parkimiskohta ja kogu see muudatus on toimunud tänase öö jooksul. Ma arutasin seda teemat meie kantselei direktori Peep Jahiloga ja me leppisime kokku, et kõik – ma kordan, kõik!

– Riigikogu liikmed saavad oma elektroonilisse postkasti täpse selgituse, milline on asjaomane uus kord, ja seda juba kõige lähemal ajal. Kuid juba praegu võin öelda, et parkimiskohti ei jää vähemaks mitte 20, vaid viis ja see protsess on kestnud märksa kauem kui vaid ühe öö. See protsess on olnud ülimalt pikk, töö on jäänud venima ja me pikisilmi ootame, millal uus süsteem rakendub. Aitäh!

7. 18:03 Okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seaduse muutmise ja sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu (518 SE) esimene lugemine

18:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane seitsmes päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seaduse muutmise ja sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu 518 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli sotsiaalkaitseminister Kaia Iva!

18:04 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Taas, austatud juhataja! Taas, austatud Riigikogu liikmed! Olen täna teie ees kolmanda eelnõuga ja loodan, et meil ka selle üle arutelu sujub. Okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seaduse muutmise ja sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse eelnõu 518. Eelnõuga ei tehta represseeritute seadusesse sisulisi muudatusi. Eesmärk on suurendada represseeritu toetust seniselt 192 eurolt 230 euroni aastas. Varem on kümne aasta jooksul represseeritu toetuse regulatsioonis tehtud küll tehnilisi muudatusi, kuid toetuse kogusumma ei ole 2006. aastast alates suurenenud. Represseeritu toetus suureneb kõikidel represseeritutel ja nendega võrdsustatud isikutel, nende hulgas loomulikult ka neil, kes saadeti sunniviisiliselt Tšernobõli tuumakatastroofi piirkonda katastroofi

tagajärgi likvideerima. Säte jõustub 1. jaanuaril 2018 ning toetus makstakse välja juba uues suurus. Väljamaksete tähtaega ei ole seaduses kirjas, kuid tavapäraselt on seda toetust makstud jaanuaris. Eelnõu teise sättega täiendataksegi sotsiaalhoolekande seadust uue, 11. jaoga ja kehtestatakse sotsiaaltoetus Eestist sunniviisiliselt tuumakatastroofi tagajärgede likvideerimisele saadetud isikutele. Sotsiaaltoetuse suurusks saab samuti olema 230 eurot ja seda hakatakse maksma ka kodakondsuseta isikutele, kes elavad Eestis pikaajalise elaniku elamisloa või alalise elamisõiguse või tähtajalise elamisloa või tähtajalise elamisõiguse alusel. Lisaks eelnimetatud isikuteringile hakatakse sotsiaaltoetust maksma naturalisatsiooni korras kodakondsuse omandanud isikutele. Sotsiaaltoetust ei maksta, kui isik saab samal eesmärgil makstavat toetust välisriigist. Toetuse saamisel on oluline tingimus asjaolu, et inimene saadeti likvideerimistöödele Eestist ja et ta on toetuse taotlemise ajal kas kodakondsuseta isik või naturalisatsiooni korras Eesti Vabariigi kodanikuks tunnistatud isik. Nagu öeldud, ei tohi ta saada sama liiki toetust välisriigist.

Toetuse taotlemiseks esitab isik toetuse taotluse ja dokumendid, mis tõendavad, et ta saadeti likvideerimistöödele Eestist, samuti Eestis viibimist tõendava dokumendi. Kui mõnel isikul ei ole dokumenti, mis tõendab tema osavõttu likvideerimistöödest, võib ta pöörduda Kaitseressursside Ametisse. Kuid 1. novembriks annab Kaitseressursside Amet need dokumendid üle riigiarhiivile, kes hakkab edaspidi neid tõendeid väljastama. Samuti võib neid dokumente olla endistel töökohtadel. Mõningatel juhtudel on endised tökohad teinud asjaomaseid kandeid ka tööraamatutesse. Eelnõu see säte jõustub 1. aprillil 2018, kuna see eeldab ka infotehnoloogiliste tööde teostamist. Eelnõu jõustumine suurendab riigi kulutusi kokku 756 340 eurot. Represseeritute ja represseeritutega võrdsustatud isikute puhul on kulude suurus 396 340 eurot, kõnealuse sotsiaaltoetuse maksmiseks 1400 inimesele kulub orienteerivalt 322 000 eurot. Lisanduvad ühekordsed IT-süsteemi arendamise ja administreerimise kulud suuruses 38 000 eurot. Aitäh!

18:08 Aseesimees Enn Eesmaa

Esimese küsimuse ministrile esitab Raivo Põldaru.

18:08 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Eelnõu lugedes selgub, et need, kes välisriigist toetust saavad, on Tšernobõliga seotud isikud. Võib-olla valgustate, kui palju selliseid inimesi Eestis on? Ja ehk räägite veidi ka nendest summadest? Kui suur on nende toetussumma, kes välisriigist toetust saavad?

18:09 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Kuna tegu on välisriigi toetustega, siis täpset ülevaadet meil sellest ei ole. Küll on teada, et Vene riik maksab oma kodanikele seda toetust. Aga üldjuhul mittekodanikud, kes elavad siin alalise elamisloaga, nn halli passi omanikud, üldjuhul seda toetust ei saa ja Eesti kodanikud ilmselt ka mitte. Meil väga täpset ülevaadet sellest ei ole, aga fakt, et välisriigi kodanikele seda toetust makstakse, on teada.

18:09 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Jaanson.

18:09 Jüri Jaanson

Aitäh! Austatud minister! Küsin teemat jätkates seda, et selle toetuse saamiseks tuleb esitada tõend, aga ei eelnõu tekstist ega seletuskirjast ei saa lugeda, kes selle esitama peab. Teiseks, selle taotlusega koos tuleb esitada tõend, et inimene ei saa samal eesmärgil toetust välisriigist. Kuidas seda tõestatakse?

18:10 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Kui seda toetust taotletakse, siis mõistagi selle taotluse peab õigustatud isik ise esitama. See on ühekordne taotlus, inimene teeb selle korra ära, esitab dokumendid ja järgmistel aastatel ta saab toetust automaatselt. Kuidas ta tõendab, et ta ei saa seda toetust välisriigist? Ilmselt ongi sellel vormil selline lahter, kus ta saab kinnitada, et ta sellist toetust ei saa. Sel moel ta kinnituse ka esitab. See on tema omakäeline kinnitus ja kui peaks hiljem ilmnema, et ta on esitanud valeandmed, siis on võimalik toetusraha temalt tagasi nõuda.

18:11 Aseesimees Enn Eesmaa

Henn Põlluaas.

18:11 Henn Põlluaas

Aitäh! Eestis elavatel kodakondsuseta isikutel on õigus seda toetust saada seetõttu, et üldreeglina välisriigid neile seda toetust ei maksa, loen ma seletuskirjast. Miks peaksime meie maksma toetust isikutele, kes ei ole end Eestiga sidunud, kes ei ole võtnud Eesti kodakondsust? Teine küsimus, et nad peavad tõendama oma allkirjaga, et ei saa seda toetust välisriigist. Te jätsite vastamata, kuidas kavatsetakse kontrollida, et inimene ei esita valeandmeid. Venemaa ju neid nimekirju meile ei esita. Palun sellele ikkagi vastata, mitte ümmargust juttu ajada! Siis on siin veel öeldud, et kui isik soovib saada Eesti sotsiaaltoetust, tuleb talle välisriigist saadava sotsiaaltoetuse maksmine lõpetada. Miks peaks Eesti võtma endale need kohustused, kui need inimesed saavad toetust riigist, kes meid okupeeris ja kes peab selle katastroofi eest vastutama? Miks meie peame võtma endale sellised rahalised kohustused? Kas meil on liiga palju raha või milles asi?

18:12 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh nende kolme küsimuse eest! Proovin neile järgemööda vastata. Küsimus oli, kuidas isik tõendab oma osalust ja seda, kas tema kinnitatu on õige. Me eeldame ikkagi, kui inimesed taotlevad ühte või teist toetust, siis nad annavad meile õiged andmed. Sellepärast ongi nende allkirja sinna vormi vaja. Nagu öeldud, tulevikus võib selguda, et mõni nendest kinnitustest on vale, ja siis on võimalik toetusraha tagasi nõuda. Aga üldjuhul on teada, et kodakondsuseta isikud seda toetust ei saa. Kui keegi siiski saab, siis on olukord teine.

Küsimus oli ka, miks Eesti riik peaks sellistele inimestele toetust maksma, kes ei ole Eesti kodakondsust taotlenud. Ma julgen väita, et need inimesed ei ole valinud teise riigi kodakondsust, nad on lihtsalt kodakondsuseta isikud. Seni on neil tulnud pöörduda kohaliku omavalitsuse poole, sest see toetus on ette nähtud ka tekkinud tervisekahjude leevendamiseks või kõrvaldamiseks. Praegu nad küsivad seda sageli kohalikult omavalitsuselt. Nüüd me võtame seda koormust kohalikel omavalitsustel vähemaks. Te viitasite meid okupeerinud riigile, aga välisriik võib olla ka mõni teine riik, kes kellelegi samasugust toetust maksab. Nii et me ei pruugi piirduda sellise kitsendusega. Aga nagu öeldud, välismaalastele seda toetust ei maksta ja oluline on fakt, et inimesed on saadetud kahjusid likvideerima Eestist.

18:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Maris Lauri!

18:14 Maris Lauri

Aitäh! Hea minister! See toetus on mõeldud ka kodakondsuseta isikutele. Kas selline asi ei tekita olukorda, et inimestel on veel üks põhjus mitte püüelda Eesti kodakondsuse poole?

18:15 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Nii nagu ütlesin, seda toetust saavad ka isikud, kes on naturalisatsiooni korras kodakondsuse saanud. Selles mõttes kohtleb seadus seda toetust andes inimesi ühtemoodi.

18:15 Aseesimees Enn Eesmaa

Henn Põlluaas, teine minutipikkune küsimus, palun!

18:15 Henn Põlluaas

Aitäh! Te jätsite siiski vastamata, kuidas Eesti riik saab kontrollida, et ei esitata valeandmeid. Ma sain teie vastusest aru, et seda ei kavatsen kontrollida. Teine küsimus oli see, et kui isik, kes saab välismaalt seda toetust, tahab, et seda hakkaks Eesti maksma, siis nii ka tehakse. Te ei vastanud, miks peaks Eesti võtma sellised kohustused enda peale. Ja kolmandaks, te väitsite, et välismaalastele seda ei maksta. Aga kodakondsuseta isik ongi ju välismaalane. Te väitsite veel, et uus regulatsioon võtab kohalike omavalitsuste koormust vähemaks. Kas see tähendab siis seda, et inimesed, kes seda toetust saavad, ei saa pöörduda enam kohaliku omavalitsuse poole, või kui nad pöörduvad, siis nendele sealt toetust ei anta?

18:16 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Mul läks lugemine sassi, mitu küsimust siin oli. Aga mõne vastan ära ja kui jääb mõnele vastamata, siis küllap teie fraktsioonikaaslased aitavad teid joonele. Oli küsimus, kuidas me kontrollime. On tõsi, et lõpuni meil välisriikidest saadavaid toetusi ei pruugi olla võimalik kontrollida. Praegu on meile üldjoontes teada nende inimeste ring, kellele Venemaalt toetust makstakse. Need on Venemaa kodanikud, mitte kodakondsuseta isikud. Te ütlesite, et nad on välismaalased. Jah, nad ei ole Eesti kodanikud, aga nad ei ole ka välisriigi kodanikud. Välisriigi kodanikele me seda uut toetust maksma ei hakka.

Mis puudutab küsimust, kas kohalikud omavalitsused ei hakka nendele inimestele maksma toetusi, mida nad küsima lähevad, siis seda ei saa ma välistada. Praegu maksavad paljud kohalikud omavalitsused represseeritutele täiendavaid toetusi. See on kohaliku omavalitsuse õigus ja seda ta võib ka edaspidi teha, aga eeldatavasti me mõningase koormuse võtame kohalikult omavalitsuselt ära. Kuidas kohalik omavalitsus käitub, on ikkagi tema enda otsus.

Tulen veel korra tagasi selle kontrollimise juurde – et kuidas me saame kontrollida. On ju selge, et see võimalus on meil võrdlemisi piiratud. Meil on olemas teatud dokumendid ja nende järgi me saame vaadata, kas isik vastab asjaomastele nõuetele. Aga nii nagu öeldud, on ka tagantjärele kontrolli võimalus. Ja on ka selline võimalus, et võimalikest rikkumistest antakse meile teada. Tavaliselt ühiskondlik järelevalve sellistes küsimustes töötab päris hästi.

18:18 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Oudekki Loone!

18:18 Oudekki Loone

Aitäh, härra minister, selle väga hea ettekande ja väga hea eelnõu eest! Mul tekkis kolleege kuulates selline küsimus. Kõik inimesed, ka mittekodanikud, kes Eesti Vabariigis elavad ja töötavad, esitavad enamasti tulumaksudeklaratsiooni, kus on kõik nende sissetulekud kirjas. Kas see kontrolliküsimus ei lahene sellega, et meie maksuamet ju jälgib inimeste tulusid ja kui tekib kahtlus, et kellelgi on mingisugused varjatud tulud, siis maksuametil ju on kontrollimehhanismid olemas?

18:18 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Ilmselt see võib olla üks võimalus, aga kui inimesel ei ole otsest põhjust tuludeklaratsiooni esitada, siis ta seda ka ei esita. Vahest ta enam ei saa töist tulu. Aga nagu ma ütlesin, ühiskondlik kontroll on igasuguste toetuste maksmisel alati päris oluline ja annab häid tulemusi. Samas on siin eelnõu esimene paragrahv vähema tähelepanu osaliseks saanud. Ma arvan, et me kõik siin saalis võiksime rõõmustada selle üle, et represseeritute toetus kasvab, et see toetus, mis on kümme aastat sama püsinud, saab selle eelnõu kohaselt pisut tõstetud.

18:19 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Jaanson.

18:19 Jüri Jaanson

Aitäh! Tulen veel tagasi selle kontrolliküsimuse juurde. Te ütlesite, et meie kontrollivõimalused on suhteliselt piiratud. Jah on. Seda toetust makstes on hästi oluline teada vähemalt ühte asja, nimelt seda, kes on need inimesed, kes saadeti Eestist katastroofiipiirkonda. Kas meil vähemalt need inimesed on täpselt teada ja kas see ring võib veel täieneda? Ehk võib ka neid tõendeid võltsida ja nende võltsitud tõendite alusel näiteks välismaalt siia tulnuna toetust taotleda?

18:20 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Ilmselt me oleme ühel meelel selles, et kui väga tahetakse midagi võltsida, siis see vahel on võimalik. Sageli aga võltsinguid ka avastatakse. Ja küsimus on ka see, kas selle ühekordse toetuse pärast aastast on mõistlik selliseid võltsinguid tegema hakata. Kahtlen! Aga seda tõestust on kahtlemata vaja, et isik on sellel ajal Eestis elanud, ja ma arvan, et selle tõendi võltsimine ei pruugi sugugi lihtne olla. Te küsisite, kas me teame kõiki neid isikuid. Kõiki me ei pruugi teada, vahest kõigil ei ole olnud vajadust endast riigile teada anda. Jah, Tšernobõli ühing üldjuhul teab neid inimesi, neil on omad nimekirjad

olemas, aga mõistagi me ei saa olla kindlad, et mõni isik ei ole ennast sinna üles andnud. Ta ei ole lihtsalt pidanud seda vajalikuks. Aga see, kas inimene elas ja töötas Eestis, kui ta sinna saadeti, on kontrollitav.

18:21 Aseesimees Enn Eesmaa

Uno Kaskpeit, palun!

18:21 Uno Kaskpeit

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Praegu saab sellest eelnõust aru niimoodi, et kui halli passi omanik saab seda toetust Venemaalt ja kirjutab teile sellekohase avalduse, siis hakkab seda maksma Eesti riik ja Venemaa seda enam ei tee. Miks ikkagi Eesti riik peaks hakkama maksma? Las see inimene saab seda raha edasi Venemaalt.

18:22 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Aitäh! Ma kordan veel, et meile teadaolevalt ei saa kodakondsuseta isikud välismaalt seda toetust. Aga selleks, et see vastuolu juba eos likvideerida, on see välistus siia ka sisse kirjutatud.

18:22 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud minister, teile rohkem küsimusi ei ole. Aitäh! Juhtivkomisjoni nimel teeb ettekande sotsiaalkomisjoni liige Dmitri Dmitrijev.

18:22 Dmitri Dmitrijev

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Seda seaduseelnõu tutvustas sotsiaalkaitseminister Riigikogu sotsiaalkomisjoni erakorralisel istungil, mis toimus esmaspäeval, 2. oktoobril. Lisaks oli kohale kutsutud Sotsiaalministeeriumi sotsiaalkindlustuse osakonna peaspetsialist Liidia Soontak. Peale küsimuste, mis on täna siin saalis kõlanud ja millele proua sotsiaalkaitseminister juba vastas, küsis Jüri Jaanson, miks on toetus eelnõus kirjas konkreetse summamana. Sotsiaalkaitseminister selgitas, et suund on eri toetused kindlast muutmismehhanismist lahti siduda. See on suuresti riigieelarve küsimus. Vahepealne praktika oli selline, et osa toetusi seoti miinimumpalgaga. Seda praktikat on otsustatud kasutada vähem. Rohkem sisulisi küsimusi ei olnud. Otsused on järgmised: teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu 11. oktoobri istungi päevakorda ja esimene lugemine lõpetada, teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks kümme tööpäeva ehk siis 25. oktoober kell 17.15 ja määrata ettekandjaks komisjoni liige Dmitri Dmitrijev. Kõik otsused langetati konsensusega. Aitäh!

18:24 Aseesimees Enn Eesmaa

Sisulisi küsimusi ei ole ka teile, austatud ettekandja! Avan läbirääkimised fraktsioonide esindajatele. Henn Põlluaas EKRE nimel, palun!

18:24 Henn Põlluaas

Lugupeetud kolleegid! Loomulikult on meil kõigil põhjust rõõmustada selle üle, et okupatsioonirežiimi poolt represseeritute toetust suurendatakse. Seda ei ole küll palju võrreldes sellega, kui palju on elukallidus kasvanud ja hinnad tõusnud alates sellest ajast, kui toetus kehtestati. Nii et võis loota, et see tõus on oluliselt suurem. Aga kahtlemata on see asi, mis meid kõiki rõõmustab. Need inimesed väärivad meie toetust.

Aga nüüd teine teema, mis selles eelnõus on: tuumakatastroofi tagajärgede likvideerimisele saadetud inimeste toetamine. Selles on väga suur konks sees. Esitasime selle kohta mitu küsimust, aga kahjuks ma pean ütlema, et ministrilt ei saanud mitte ühtegi konkreetset vastust. Ainult keerutamine ja häma. Ilmselt ei olegi konkreetset ausat vastust võimalik anda.

Tõepoolest, miks peaks Eesti riik võtma endale kohustusi meid okupeerinud riigi eest, kes peaks vastutama kõikide nende tegude eest, ma ütleks, lausa inimsusvastaste kuritegude eest? Miks peaksime meie maksma välismaalastele? Minister väitis, et kodakondsuseta isikud ei ole välismaalased.

Loomulikult nad on seda! Kõik, kellel ei ole Eesti kodakondsust, on välismaalased. Vastust me sellele küsimusele ei saanud. Vastust ei saanud me ka sellele küsimusele, kuidas kontrollitakse seda, et need isikud seda toetust kuskilt mujalt, teistest riikidest ei saa. Minister küll väitis, et peale Venemaa võib neid

riike ka teisi olla. Tegelikult ei ole! Kuidas kontrollitakse, ega isik, kes on oma allkirjaga tõendanud, et ta ei saa Venemaalt toetust, ei peta? Sellele me ei saanud mingisugust vastust.

Ja on kolmaski asi, mis paneb väga imestama. Seletuskirjas on kirjas, et kui mõni isik saab välismaalt toetust ja soovib, et Eesti hakkaks seda maksma, siis Eesti hakkabki. No andke andeks! Võib-olla võtame üle ka mingisugused palga maksmised ja muude toetuste maksmised – kõik, mida Venemaa maksab? Oleme lahked kõiki neid iseenda katta võtma, laristame kogu oma riigieelarve maha mingisuguste toetuste maksmisele, võttes üle teiste riikide kohustused! See on ju absurdne! Sellise asjaga ei saa iialgi nõus olla.

Loomulikult, inimesed, kes on kannatanud, kelle tervis on kahjustunud, väärivad toetust. Aga seda ei saa teha toetusi nagu helikopterilt jagades, samamoodi nagu marutaudi vastu rebastele mingit vaktsiini sisaldavat peibutusööta üle terve Eesti puistatakse. See ei käi nii, et me võtame teiste riikide kohustusi enda kanda, lihtsalt sellepärast, et keegi inimene tahab, et Venemaa asemel hakkaks Eesti riik talle seda raha maksma. Ma olen üsna sõnatu.

Kas tõesti ministeeriumis ja valitsuses on inimesi, kellel üldse mingit selge mõtlemise võimet ei ole? Kas nad ei saa aru, et see toetus maksab? Kas nad arvavad, et meil on raha nii palju, et me võime seda laiali külvata? See on täiesti selge õiguslik praak, millega ei maksa Riigikokku tulla, ükskõik millise ilusa sildi ja loosungi taha seda püütakse peita. Aitäh!

18:29 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Maris Lauri Eesti Reformierakonna fraktsiooni nimel!

18:29 Maris Lauri

Hea istungi juhataja! Head kolleegid, kes te siin olete! Ma ei tahagi sellest eelnõust eriti palju rääkida. Tore, et represseeritute toetust suurendatakse, aga ma tahan rääkida kõigist nendest viiest eelnõust kokku.

Nagu kolleeg Krista Aru ütles ja nagu meie teisedki oleme viidanud, kõik viis eelnõu on koostatud ilma väljatöötamiskavatsuseta, mis on väga halb praktika. Need on tehtud kuskil kõrvalises kohas, ministeeriumis vaikselt valmis treitud. Mõningatest asjadest on avalikkuses räägitud, aga, ütleme, see on käinud nii, et on artikkel, on lugu, on kuskil arutatud, aga tõsist ja korralikku kaasamist ei ole olnud. Ja enamgi: perehüvitiste üle otsustamisel on, nii palju kui mina tean, jäetud tööandjad kaasamata, kuigi see hakkab neid väga otseselt mõjutama.

Igast otsast on nende eelnõude puhul näha kiirustamist. Kiirustamine paistab välja eelkõige sellest, et nende kvaliteet on kehv. Seletuskirjad on osaliselt lausa masendavad, puhas praak. Mõned kohad eelnõu seletuskirjades on risti vastupidised, seal on sees tõsised möödapanekud. Osa asju on jäetud seletamata, on teemasid, mille puhul on öeldud, et see punkt on siin sees, aga miks ta sees on, see põhjendus on olemata. Analüüsid on segased. Tekstilt on need sellised, et mõnda kohta loed ja loed, aga aru ei saa. Ma vahetevahel suudan sellise teksti puhul välja nuputada, mida on soovitud ühe või teise lausega öelda, aga nendes seletuskirjades on kohti, mida sa loed ja loed, aga ka kõige parema tahtmise korral ei suuda välja mõelda, mida ikkagi tahetakse öelda. Sellised asjad juhtuvad siis, kui võetakse kätte ja tehakse pidevalt *copy and paste*'i, kustutatakse midagi ja kirjutatakse midagi juurde. Ütleme niimoodi, et paari eelnõu seletuskiri on säärane, et kui mina oleksin pidanud sellise asjaga Riigikokku tulema, siis mul oleks piinlik olnud. Seega kiirustamine paistab välja.

Väga halb on see, et paljude põhimõtteliste lahenduste puhul pole esitatud alternatiive, et me saaksime kaaluda, mis on siis võimalikud variandid. Ja me ei tea, miks üks või teine variant valiti. On tõesti kurb, et kumbki minister ei suutnud tihtipeale meile põhjendada, miks üks või teine lahendus valiti.

Jah, eks me võtame need asjad sotsiaalkomisjonis käsile. Ma väga loodan, et meil tulevad seal sisulised arutelud, et meil on selleks piisavalt aega ja me ei hakka seal kiirustama. Need on põhimõttelised muudatused, mis hakkavad meie igapäevast elu palju mõjutama, ja mitte ainult 101 inimest siin saalis, vaid terves Eestis. Mina pean niisuguste küsimuste puhul alati tähtsaks kvaliteeti, mitte kiiret tööd. Ma tõesti loodan, et kui meie arutelud nõuavad kaasamist, siis meil ja ka koalitsioonil on julgust lükata nende eelnõude menetlemine järgmisesse aastasse, et uus regulatsioon ei oleks nii jäigalt eelarves kinni. Aitäh!

18:33 Aseesimees Enn Eesmaa

Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel Dmitri Dmitrijev.

18:33 Dmitri Dmitrijev

Austatud aseesimees! Head Riigikogu liikmed! Eesti Keskerakond on aastaid rääkinud sellest, et kõigile Tšernobõli aatomielektrijaama avarii tagajärgede likvideerimisest osa võtnud veteranidele tuleks tagada võrdsed õigused. Oleme esitanud eelnõusid, oleme pöördunud ka õiguskantsleri poole. EKRE fraktsiooni esindaja süüdistas siin valitsust selle seaduseelnõu algatamises. Mina olen ilmselt nii mõnegi kolleegiga koos nõus seda süüd jagama, sest meiegi osalesime eelnõu ettevalmistuse protsessis. Praegu on Tšernobõli veteranene puudutav regulatsioon kirjas okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seaduses. Kehtiva seaduse järgi on õigusvastaselt represseeritud isikud ka need, kes allutati katseobjektina kiiritusele seoses tuumapommi lõhkamisega või saadeti sunniviisiliselt tuumakatastroofi piirkonda katastroofi tagajärgede likvideerimiseks. Kuid teatud õigused on ainult nendel sellistel isikutel, kelle vanemad olid 1940. aasta 16. juuni seisuga Eesti kodanikud või Eestis õiguspäraselt elanud mittekodanikud. Selline regulatsioon on tekitanud olukorra, kus ka osa praegusi Eesti kodanikke on toetusest ilma jäänud. Sellele asjaolule on aastaid juhtinud tähelepanu ka Eesti Tšernobõli Ühing, kes on selle eelnõu menetlusse kaasatud. Neid inimesi, kes Eestist saadeti Tšernobõli katastroofipiirkonda, on tänaseks päevaks jäänud tunduvalt vähem kui 3000. Need on aga inimesed, tänu kellele hoiti Euroopas ära väga laia mastaabiga ja suure keskkonnamõjuga katastroof. Nad on sunnitud pidevalt tegelema oma terviseprobleemidega ja 230-eurone sotsiaaltoetus on nendele igati abiks. Mul on tõesti hea meel, et valitsuskoalitsioon jõudis seisukohani, et ka need Tšernobõli veteranid, kes on saanud Eesti kodakondsuse hiljem naturalisatsiooni korras, samuti määratlemata kodakondsusega isikud, peavad saama teistega võrdset sotsiaalset toetust. Teie ees olev eelnõu kindlasti vähendab ebaõiglust ja parandab Tšernobõli tuumakatastroofi piirkonda kunagi sunniviisiliselt saadetud inimeste olukorda. Aitäh!

18:36 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Helmen Kütt Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel!

18:36 Helmen Kütt

Täna, austatud eesistuja! Lugupeetud head kolleegid! Tulin ainult sellepärast siia kõnelema, et mõned ebatäpsused ja võib-olla ka vääriti tõlgendamised ära õiendada. Okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seaduses jääb eelnõu 518 kohaselt muutmata kõik, välja arvatud see, et asjaomane toetus kasvab 192 eurolt 230-ni. Nüüd räägime edasi sotsiaalhoolekande seaduse muutmisest. Muudatus tähendab seda, et sotsiaalhoolekande seadusesse tuleb juurde üks toetuse liik: sotsiaaltoetus sunniviisiliselt tuumakatastroofi tagajärgede likvideerimisele saadetud isikutele. Kõiki sotsiaaltoetusena makstavaid toetusi – toimetuleku omi ja kõiki muid – maksab elukohajärgne kohalik omavalitsus. Sotsiaalseadustiku üldosa seaduse § 3 "Sotsiaalseadustiku kohaldamisala" sätestab, et sotsiaalseadustikus kirjas olevad õigused ja kohustused on Eestis elaval Eesti kodanikul, pikaajalise elaniku elamisloa või alalise elamisõiguse alusel Eestis elaval välismaalasel ning tähtajalise elamisloa või tähtajalise elamisõiguse alusel Eestis elaval välismaalasel. Need on põhimõtted, mille alusel makstakse eri liiki sotsiaaltoetust, näiteks eespool näitena toodud toimetulekutoetust. Siin ei ole mitte mingil juhul tegemist sellega, et on sekkunud okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seadusesse, on seda kuidagi täiendatud. Muudetud on ainult toetuse suurust, see kasvab 230 euronii aastas. Sotsiaalhoolekande seadus annab selle toetuse õiguse neile, kes esitavad avalduse ja tõestavad teatud dokumentidega, et nad on õigustatud seda sotsiaaltoetust saama. Tahtsin lihtsalt teile natuke selgitada, mida sotsiaalhoolekande seadus sellise toetuse kohta ütleb. Aitäh!

18:38 Aseesimees Enn Eesmaa

Läbirääkimised on osaliselt lõppenud, kuid austatud minister soovis veel kord sõna võtta. Kodu- ja töökorra seaduse § 71 võimaldab seda igati. Palun!

18:39 Sotsiaalkaitseminister Kaia Iva

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Ma soovin teha kaks täpsustust ja ka ühe arvamuse avalduse, et rahustada kolleege seal saali nurgas. Välisriigi kodanikud ei hakka nende muudatuste tõttu ühtegi uut toetust saama. See ei ole kavas ja seda nad saama ei hakka! Edasi, meile on teada, et välisriigi

kodanikud saavad selliseid toetusi ja Eestil ei ole kavatsust võtta ühegi välisriigi maksekohustusi enda kanda. See pole kavas ja seda me ei tee! Need olid kaks märkust. Kolmas repliik võib-olla ületab pisut minu kui ministri volitusi, sest head Riigikogu liikmed on loomulikult oma arvamustes vabad, aga ma siiski ütlen, et tuumakatastroofi tagajärgede likvideerijaid võrrelda marutaudis rebastega ei ole siiski päris kohane. (Aplaus.) Aitäh!

18:40 Aseesimees Enn Eesmaa

Ma annan repliigiks sõna Henn Põlluaasale. Teie nime küll ei nimetatud, kuid sisuliselt on teil selleks õigus.

18:40 Henn Põlluaas

Aitäh! Ma ei ole iialgi tuumakatastroofi ohvreid rebastega võrrelnud. See oli lihtsalt piltlik kujund, võrdlus, kuidas meil raha pillutakse ja raisatakse. Aga ma tahaks teada, kes siis ikkagi valetab. Sellepärast et ma loen siit seletuskirjast otseselt välja: "Kui isik soovib saada Eesti sotsiaaltoetust, tuleb tal välisriigist saadava sotsiaaltoetuse maksmine lõpetada." See tähendab ju otseselt seda, et välisriigist ehk siis Venemaalt, millest me räägime, toetust saav kodakondsuseta isik võib taotleda, et Eesti hakkaks talle Venemaa asemel seda maksma. Ja minister väidab, et see ei ole niimoodi. Siin on see must valgel kirjas. Kes siis valetab: kas seletuskirja koostaja või minister?

18:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Enne ma ütlesin, et läbirääkimised on osaliselt lõppenud. Aivar Kokk tõestab, et see on tõesti nii. Läbirääkimised veel jätkuvad. Palun, Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel!

18:41 Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Ma lihtsalt tahtsin öelda, et tegelikult on need ju väga head elnõud. Kui keegi tahab kriitikat teha, siis alati on võimalik iga asja kohta kriitikat teha. Ma ei plaaninud küll täna sõna võtta, aga mul lihtsalt hakkab kahju, kui opositsioonis olles muudkui peab kritiseerima. Aga vaadake, sõbrad, tänase päeva peale! Ma arvan, et täna on üks hea päev, sest Sotsiaalministeeriumist ja sotsiaalkomisjonist on saali tulnud väga head elnõud. Enamik asju nendes on meie enda inimeste huvides. Kui keegi arvab, et ravimid on meil odavad ja ravimikompensatsiooni ei ole vaja, siis ma soovitan teil minna põllu peale. Ja suhelge! See ei ole ainult eakate küsimus, see on ka noorte perede küsimus. Minu ristitütrel on kodus pisike poiss, kes on pidevalt haige. Ristitütar saab küll emapalka, aga lasteaiatöötaja emapalka, mitte Riigikogu liikme emapalka. Igasugune lisatoetus on seepärast väga hea. Kui me räägime represseeritutest, siis need on enamikus eakad inimesed, kes on oma elu jooksul pidanud kannatama ühte, teist või kolmandat. Kui me aga räägime täna siin nendest meestest, kes pidid minema Tšernobõli, siis ma võin teile selle kohta rääkida ühe loo. Ka minu ukse taha tuldi pärast katastroofi kohe järgmisel hommikul – kell 7 läks Jõgeva raudteejaamast rong Tšernobõli poole teele. Mul lihtsalt vedas, et ma sel hetkel tunnetasin, et midagi on mäda, ja ütlesin, et Aivarit ei ole kodus, ma olen ta vend. See mees, kes ukse taga oli, ei teadnud, kas ma olen Aivar või Toomas. Ja ma pääsesin. Aga need mehed, kes ei pääsenud ... Ka minu enda ettevõttes on üks töömees, kes Tšernobõlis käis. Me peame neid mehi austama. Enamik neist, kellele see toetus tänu sellele elnõule, mis loodetavasti lähiajal seaduseks saab, antakse, on inimesed, kes elavad siin Eestimaal, nad töötavad siin ja maksavad siin makse.

Mina tänan väga heade elnõude eest! Alati saab kõike paremini teha ja selle jaoks komisjonis ongi esimese ja teise lugemise vahepealne aeg, kui elnõusid arutatakse ja parandusettepanekuid analüüsitakse. Ilusat õhtut teile!

18:44 Aseesimees Enn Eesmaa

Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on elnõu 518 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määran elnõu 518 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 25. oktoobri kell 17.15.

Head kolleegid, tänane istung on lõppenud. Täna teid arutelude ja, mis kõige tähtsam, otsuste eest,

mis te tegite! Näeme homme hommikul kell 10 siinsamas saalis.

Istungi lõpp kell 18.44.